

UNIVERZITA PALACKÉHO OLOMOUC
CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Katedra církevních dějin a dějin křesťanského umění

Diplomová práce

Mgr. Bc. Marie Štěpanovská

Historie farnosti Oslavany

Olomouc 2022

Vedoucí práce: doc. Mgr. Tomáš Parma, Ph.D. et Ph.D

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou zprávu zpracovala samostatně a použila jen literaturu uvedenou v seznamu pramenů a literatury.

.....

podpis

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat panu doc. Mgr. Tomáši Parmovi, Ph.D. et Ph. D. za vedení mé diplomové práce a odborné konzultace.

Dále bych chtěla poděkovat farnímu úřadu v Oslavanech a panu faráři Jaromíru Gargošovi za možnost nahlédnout do farní kroniky.

Další poděkování patří členům Vlastivědného spolku Rosicko-oslavanska za umožnění přístupu k jejich archivu.

Obsah

Úvod.....	6
1. Stručná historie města Oslavany	7
1.1. Těžba uhlí a elektrárna v Oslavanech	12
1.2. Osobnosti Oslavan	13
2. Cisterciácký řád v Oslavanech	14
3. Dějiny farnosti v Oslavanech	19
3.1. Z farní kroniky	19
3.1.1. Nejstarší období – klášter	19
3.1.2. Po zrušení kláštera do konce 19. století.....	19
3.1.3. 20. století.....	23
3.1.4. 21. století.....	37
3.2. Náboženský život ve farnosti.....	43
3.2.1. Bratrstvo svatého Škapulíře Blahoslavené Panny Marie de monte Carmel ..	43
3.2.2. Karmelské poutě během let.....	45
3.2.3. Piaristé v Oslavanech.....	45
4. Církevní stavby v Oslavanech	46
4.1. Klášter cisterciáček v Oslavanech.....	46
4.1.1. Místo a orientace	46
4.1.2. Etapy výstavby kláštera.....	46
4.1.2.1. Nultá etapa výstavby	47
4.1.2.2. První etapa výstavby	49
4.1.2.3. Druhá etapa výstavby.....	53
4.1.2.4. Třetí etapa výstavby.....	53
4.1.2.5. Čtvrtá etapa výstavby.....	53
4.1.2.6. Závěr výstavby.....	54
4.2. Kaple v Oslavanském zámku.....	54
4.2.1. Náhrobní kameny.....	54
4.3. Farní kostel sv. Mikuláše	56
4.3.1. Předsíň kostela	57
4.3.2. Loď kostela	58
4.3.3. Kruchta.....	58
4.3.4. Presbytář kostela	59

4.3.5.	Vybavení kostela.....	59
4.4.	Fara v Oslavanech.....	77
4.4.1.	Popis fary z farní kroniky.....	78
4.5.	Hřbitov v Oslavanech.....	79
4.5.1.	Etapy rozšiřování hřbitova.....	81
4.5.2.	Urnový háj a kolumbárium.....	81
4.5.3.	Hřbitůvek Müllerů.....	82
4.5.4.	Významné pomníky.....	83
4.5.5.	Kříže na hřbitově.....	84
4.5.6.	Sochy.....	85
4.6.	Zaniklá kaplička na Kocperkách.....	85
4.7.	Hřbitovní kaple v Oslavanech.....	86
4.7.1.	Hrobní kaple Scharffů – Paumgarttenů.....	86
4.7.2.	Kaple sv. Barbory.....	88
4.8.	Kříže v Oslavanech a okolí.....	89
4.9.	Sochy v Oslavanech.....	98
4.10.	Boží Muka.....	102
	Závěr.....	103
	Resumé.....	104
	Summary.....	104
	Prameny.....	105
	Literatura.....	106
	Internetové zdroje.....	107
	Přílohy.....	108
A.	Textové přílohy.....	108
B.	Obrazové přílohy.....	117

Úvod

Cílem práce je zmapovat jednotlivá období farnosti Oslavany od založení kláštera až do konce roku 2020.

Práce je členěna na čtyři velké kapitoly. První kapitola nás seznamuje se stručnou historií města od dob neolitických po rok 2020. Krátce jsem se dotkla nejvýznamnějších událostí, rodů a míst v Oslavanech.

Druhá kapitola se zabývá působením cisterciáckého řádu v Oslavanech, který ve městě působili tři století.

Třetí kapitola je zaměřena na dějiny farnosti.

Poslední kapitola se zabývá jednotlivými stavbami ve městě.

Historie je velmi zajímavá. Není naším cílem ji jakkoli měnit, což bývalo v dřívějších dobách. Naším cílem by mělo být se z historie poučit a neopakovat chyby našich předků.

Mnoho z místní historie je však nenávratně pryč. Požáry, úmyslná či neúmyslná likvidace písemných i jiných dokumentů, ztráty kronik města. První oslavanskou kronikou byla snad sirotčí registra z roku 1565.

V Oslavanech jsou k dispozici pouze kroniky po vzniku Československa se záznamy od roku 1920. Snad jedinou světlou výjimkou je farní kronika, ve které jsou zachyceny události od 13. století. Bohužel, kronika je dopisována zpětně roku 1889.

Součástí práce jsou také textové a obrazové přílohy. V textových přílohách jsem zmínila farní správu v Oslavanech včetně seznamu kooperátorů. V obrazové příloze jsem uvedla památky a prvky architektury, které v práci popisují. Většina fotografií pohází z mého vlastního archivu.

1. Stručná historie města Oslavany

Město Oslavany se rozprostírá v malebném údolí na obou březích řeky Oslavy. Naši předkové toto údolí pojmenovali Údolí Mariino, Vallis sanctae Mariae¹.

Život v tomto údolí je již od nepaměti. Dokazují to vykopávky z doby neolitické a bronzové. Osada ležela na Libické cestě (Via Libetina), která spojovala Pobaltí a Byzanc.

První písemná zmínka o osídlení je z roku 1104, kdy byl vysvěcen kostelík svatého Benedikta v lesích a kdy byla stvrzena i práva na majetek kláštera. Kdy byly darovány další statky či kdy byli usazeni mniši, nevíme. Ne zcela ověřenou písemnou zprávou je také listina z roku 1073, která dává benediktinskému klášteru sv. Vavřince v Opatovicích mostní clo na Libické stezce Pravlova a na Oslavě. Mohlo, ale nemuselo jít o Oslavany.

Od roku 1225 byla historie Oslavany těsně spojena s klášteřem cisterciáků.² Během let byl klášter neustále popotahován o majetek. Husitské války dovršily jeho rozpad. Husité měli sídlo v nedalekých Ivančicích. Jejich vliv byl patrný i po několika letech, kdy se jeptišky musely obhajovat před Vilémem biskupem Nikopolským.

Pro záchranu kláštera udělal mnoho český král Vladislav II. I přes snahu zachránit klášter, byl nakonec po 300 letech zrušen a poslední čtyři jeptišky odešly do kláštera na Staré Brno.³

Po odchodu jeptišek se na panství vystřídal několik významných rodů. Prvně to byli páni z Kunštátu, kteří klášter vlastnili od roku 1525.

Dalšími majiteli panství byli Jan mladší z Ludanic, Albert Pašonský z Polánky, Beneš Dubenský z Chlumu, Václav z Hodic, Jan Volf Krajíř z Krajku, po něm jeho manželka Estera. Dále Adolf, svobodný pán z Althanu a Goltpurka, Volf Dětríc z Althanu, posléze jeho bratr Michal Adolf z Althanu. Poslední jmenovaný zařídil v klášteře knihtiskárnu, která však brzy zanikla. Dalším majitelem byl Michal Jan II. z Althanu.

Koncem 16. století vybudovali Althanové před západním průčelím kláštera arkádová křídla zámku. Klášter byl následně renesančně přestavěn k hospodářským účelům.

¹ *Oslavany: 900 let od první písemné zprávy*. Oslavany: Gloria Rosice, 2004.

² Viz druhá kapitola

³ Více viz druhá kapitola

Význačný člen rodiny Althanů, Michal Adolf z Althanu, se v Oslavanech pokusil založit nový řádový dům piaristů. Michal Adolf byl velkým zastáncem uvedení tohoto řádu na Moravu. Tento záměr však překazila jeho nečekaná smrt v roce 1636. Hrabě Althan finančně podporoval také řádovou kolej v Mikulově, i některé návrhy na zlepšení školství pod dohledem piaristů.⁴

Díky sňatku Michalovy sestry přešel zámek do majetku rodu Mollartů. Mollartové vlastnili zámek až do roku 1712, kdy bylo oslavanské panství prodáno klášteru na Starém Brně.

Dalším vlastníkem oslavanského panství byla od roku 1783 císařská komora, které panství připadlo po rozpuštění klášterů. Císařská komora roku 1789 pronajala panství Janu rytíři Scharffovi. O rok později se Jan rytíř Scharff stal majitelem panství.

Scharffové provedli klasicistní úpravy fasády, přistavěli schodišťové křídlo při jižní budově. Také založili ovocnou a zelinářskou zahradu. Scharffové byli v Oslavanech až do roku 1885.

Vliv církve je v obci značný. Po bitvě na Bílé hoře probíhá rekatolizační období. V Ivančicích, obci pět kilometrů od Oslavan, bylo sídlo Jednoty bratrské od poloviny 15. století do počátku 17. století.

Obci neustálé střídání vrchnosti neprospívalo. Situace se výrazně zhoršila po třicetileté válce (1618 – 1648), kdy došlo k úbytku obyvatelstva a následně byla zvýšena robotní povinnost.

V roce 1621 vlastnil panství Michal Adam z Althanů, který zbudoval v zámku tiskárnu.

Koncem 16. století vybudovali Althanové renesanční zámek s arkádovými křídly před západním průčelím kláštera. Původní klášter byl přestavěn na stáje, na místa k uskladnění kočárů a podobně. Je pravděpodobné, že také došlo ke zvýšení terénu budov. Toto zvýšení terénu je patrné v původní kapitulní síni kláštera.

Oslavany získaly od vrchnosti i různá práva. Jednalo se o právo útrpné, hrdelní, tržní a horenské. S horenským právem souvisí i pečeť města, na které je vyobrazen keř vinné révy a kosíř. Horenské právo se dochovalo z roku 1709 a 1771. Vinná réva se pěstovala na území Zakláštera. Poslední větší pokus o pěstování vinné révy proběhl v roce 1792. Později víno přestává být lidovým nápojem.

⁴ FOLTÝN, Dušan. *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*. Praha: Libri, 2005. ISBN 80-7277-026-8.

Po zavedení katolictví v letech 1626 – 1636 byl v Oslavanech ustaven katolický farář. Brzy však odešel, protože všichni farníci byli nekatoličtí.

V průběhu 17. a 18. století v našich zemích byly zakládány hudební semináře. V Oslavanech v roce 1626 působí Ital Carolo Abbate⁵, jehož přičiněním se na moravských kůrech začíná uplatňovat italská barokní hudba. V tiskárně C. Haugenhoffera vydává kompilační příručku o kontrapunktu, kterou věnoval hraběti Althanovi. Tiskárna byla později přemístěna do Mikulova.

Dalšími majiteli panství byli Gomperzové. Byla to německá židovská podnikatelská rodina z Vídně. Provedli parkovou úpravu zahrad. K jejich panství patřily obce Oslavany, Padochov, Němčice, Letkovice, Řeznovice a Nová Ves.

Gomperzové byli milovníky umění. V Oslavanech v té době byla sbírka obrazů a uměleckých předmětů, která se později stala základem Moravské galerie v Brně.

Za jejich vlastnictví došlo na zámku k posledním nedestruktivním, pozitivním stavebním úpravám.

Za druhé světové války vlastnili zámek Němci, kteří odtud roku 1940 odvezli veškeré vybavení. Zámek byl v roce 1942 podle nařízení Pozemkového úřadu rozdělen na dva samostatné podniky. Lesy byly přiděleny pod Správu lesů. Polní hospodářství bylo převedeno do Státního pozemkového fondu.

Během války došlo k deportaci několika oslavanských občanů. První letecký poplach v Oslavanech byl 7. září 1942. Byl zde také zřízen židovský tábor.

Do zámku byla nastěhována setnina vojska. Zámek během války pustl. Krátce zde sídlí armáda. Od 10. Února 1946 je zámek v majetku obce. Jistou dobu zde byl internát Rosických uhelných dolů, Místní národní výbor, mateřská škola. Nejhorší dopad mělo však jednotné zemědělské družstvo, které zde bylo umístěno.

V roce 1958 je postupně opravena zámecká věž. Byla zde nalezena data oprav věže⁶.

Zámek během 20. století pustne. Od roku 1992 je v majetku města Oslavany a roku 1996 je zařazen do státního programu záchrany architektonického dědictví. V roce 1999 se část středního křídla zřítla. Ještě téhož roku je postižená část opravena.

Od roku 1999 na zámku probíhá kulturní program v rámci Karmelských poutí v červenci, v září zámek ožívá Historickými slavnostmi. V jižním křídle jsou

⁵ Italský řeholní skladatel, působil v Brně u Františka z Dietrichštejna, člen minoritského řádu. Zdroj: https://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_osobnosti&load=12807

⁶ Roky oprav věže: 1832, 1853, 1881, 1898 a 1927. *Oslavany: 900 let od první písemné zprávy*. Oslavany: Gloria Rosice, 2004, str. 54.

instalovány expozice Vlastivědného muzea Hornictví a energetika, Příroda oslavanska, v přízemí je Hasičské muzeum.

Stále probíhají opravy jednotlivých částí zámku. Od roku 2020 je pro veřejnost uzavřena zámecká kaple, kde probíhá rekonstrukce.

Nově jsou zrekonstruovány zámecké salónky v západním křídle.

V zámku je trvale umístěno Vlastivědné muzeum Rosicko – oslavanska, Hasičské muzeum, zámecká restaurace a pivovar, v přízemí bývalé kostelní lodě je umístěno lapidárium muzea Ivančice.

Zámek je také místem různých koncertů.

Zámecká zahrada byla nedávno upravena a zpřístupněna návštěvníkům. Bylo zde vybudováno přírodní koupaliště, z bývalých skleníků jsou udělány venkovní expozice o hornictví a energetice. Návštěvníkům se také v roce 2013 otevřel zámecký park se zámeckou knihovnou.⁷

Rok	Majitel
1526	V rukou brněnské rady
1533 – 1541	Jan Kuna z Kunštátu
1541 – 1545	Vilém Kuna
1545 – 1547	Albert Bošovský z Polánky
1547 – 1553	Beneš Dubenský z Chlumu
1553 – 1556	Václav z Hodic a Olbramovic
1562 – asi 1577	Jan Krajíř z Krajku, po jeho smrti držela panství jeho žena Estera
1577	Althanové
1586	Michal Adolf z Althanu
1614	Volf Ditrich z Althanu
1620	Konfiskace majetku pro účast ve stavovské vzpore proti Ferinandu II.
1621	Michal Adam z Althanu
	Michal I.
1646	Michal Jan II. a jeho sestra Marie, která se provdala za Arnošta, hraběte z Mollartů
Do roku 1712	Mollartové

⁷ <https://www.biotoposlavany.cz/oteviraci-doba-zamecky-park/d-1038>

1712 – 1783	Klášter Králové na Starém Brně
1783 – 1789	Císařská komora
1789 – 1885	Scharffové, prvně pronájem, od roku 1799 vlastníkem
1885 – 1939	Gomperzové
1939 – 1945	Němci
10. února 1946	V majetku města Oslavany
1968	Zámek ve správě Okresního ústavu národního zdraví
od 1. února 1992	Zámek ve vlastnictví města Oslavany

Tab. 1: Přehled majitelů oslavanského panství od roku 1525⁸

Později se o kulturní dění v Oslavanech starali horníci a hornické kapely, které hrávaly na různých zábavách, poutích, pohřbech, hodech, později na společenských výletech či slavnostech dělnických spolků.

V roce 1898 vznikl v Oslavanech katolický vzdělávací spolek Svornost, ale nedokázal svou činností narušit akce dělnických spolků. Od roku 1920 je v kronice zaznamenána bohatá činnost různých spolků. Akce pořádala Tělovýchovná jednota Sokol, Orel, Jednota proletářské tělovýchovy, Orchestrální sdružení, Sbor dobrovolných hasičů a také školy.

V době okupace bylo provedeno několik vlasteneckých akcí. Tyto akce byly velmi hojně navštěvovány. Je organizován hromadný poslech rozhlasu pro obyvatele. Do Oslavan často dojíždějí kočovné filmové společnosti. Později se filmy promítají na sokolovně. První promítaným filmem se zvukem byl Na západní frontě klid podle románu. E. M. Remarque. Za okupace kino zabrali Němci, kdy byly promítány převážně německé filmy.

Po osvobození pokračuje ochotnická činnost, ale s nástupem televizního vysílání, kdy narůstá náročnost obyvatelstva, postupně upadá. Nejen tato skutečnost, ale také nástup pasivní zábavy ukončuje ochotnickou činnost v Oslavanech.

V posledních letech se o kulturní činnost v Oslavanech stará městský úřad ve spolupráci se základní školou, základní uměleckou školou a krajem.

Oslavanům se nevyhnuly ani přírodní katastrofy. V roce 1775 vnikla velká povodeň do zámku, v roce 1812 stála voda v zámeckém průjezdu do výšky dva a půl

⁸ Sestavila Marie Štěpanovská na základě studia textů v knihách *Oslavany: 900 let od první písemné zprávy*. Oslavany: Gloria Rosice, 2004., PLCHOVÁ, Jarmila. *Oslavany: z kronik, dokumentů a vzpomínek*. Oslavany: Městský národní výbor, 1989.

metru. Během let byly Oslavany pustošeny také požáry. První zaznamenaný je z roku 1683, kdy vyhořelo městečko až k faře. Požáry byly také v letech 1711, 1714, 1727, 1732, 1819 a 1828.

1.1. Těžba uhlí a elektrárna v Oslavanech

První písemná zmínka o uhlí je z roku 1755. První pokusy s jeho těžbou proběhly pod patronací cisterciáček, které v tu dobu vlastnily oslavanské panství a vedly jej jako statek.

Nejdříve byly dobývány břidlicové lupky a z nich ledek. Koncem 18. století se v Oslavanech dolovala kamencová břidlice. Byly zde také pokusy o těžbu jiných nerostů. Brzy po roce 1760 zahájil těžbu uhlí hospodářský správce Franz Riedel. Uhlí se nejprve jen sbíralo, později bylo nutné začít navrtávat do země. Nová doba rozvoje nastala v prvních desetiletích 19. století.

V roce 1783 se na Moravě dolovalo uhlí pouze v Oslavanech. Uhlí se stávalo žádanou surovinou. Do Oslavan se díky tomu nastěhovala spousta nových obyvatelů, především horníků. V roce 1785 získalo oslavanské těžiřstvo výsadní právo těžby uhlí a ledku. Později toto právo získává Johan Baptista Müller. Během let těžby došlo ke dvěma velkým neštěstím. První bylo roku 8. června 1860 na dole Františka, kdy zemřelo 52 havířů. K druhému důlnímu neštěstí došlo na dole Kukla 21. března 1921, kdy zemřelo 26 havířů.

Později byl důl Kukla přejmenován na důl V. Nosek a sloužil jako větrací a odvodňovací šachta.

Těžbu uhlí později ztěžuje dovoz kvalitnějšího uhlí z Ostravy.

Horníci se pravidelně zúčastňovali církevních slavností. Zejména ve dnech zasvěcených hornickým patronům – sv. Barboře a sv. Prokopovi. V oslavanském uhelném revíru se těšil zvláštní úctě také Jan Křtitel.

Oslavany jsou tedy prvním místem na Moravě, kde se těžilo uhlí.

Těžba skončila v roce 1973.

V Oslavanech byla také zbudována tepelná elektrárna, která zásobovala elektrickou energií i rozvíjející se město Brno. Elektrárna se stavěla od roku 1911. Provoz byl zahájen 1. dubna 1913. Byla první přespolní velkoelektrárnou v našich zemích. Její činnost byla ukončena v roce 1993.

V letech 1911 – 1913 byla do Oslavan přivedena železniční dráha.

1.2. Osobnosti Oslavan

Jedním z významných rodáků Oslavan je jistě Václav Čapek. Žil v letech 1862 – 1926. Byl řídicí učitel na místní škole. Zabýval se přírodními vědami a archeologií. Jeho hlavním oborem byla ornitologie.

Dalším významným rodákem byl Vilém Gross, který žil v letech 1894 – 1979. Byl amatérským archeologem, který dokázal jedinečným způsobem zdokumentovat archeologické nálezy. Dokázal zakreslit komplexní terén nálezů zvláště v době, kdy neexistovala barevná fotografie.

Nějaký čas pobývala v Oslavanech také česká beletristka Gabriela Preissová. Bydlela na Palandě v době, kdy její manžel byl zaměstnán v místním cukrovaru. Vznikla zde i některá její díla. Děj novely Dvě Prisky je situován do Oslavan.

V Oslavanech také pobývala česká herečka Jarmila Urbánková, která se provdala za místního rodáka režiséra Karla Urbánka. Jarmila Urbánková hrávala občas s Oslavanskými ochotníky v Dělnickém domě.

Dalším významným rodákem je Karel Kunka, příslušník 311. československé bombardovací perutě RAF.⁹ Byl to první padlý příslušník v boji s nepřítelem při prvním náletu na Berlín.

⁹ <http://www.lznamest.army.cz/aktuality/mesto-oslavany-si-pripomnelo-sveho-rodaka-karla-kunku-prislusnika-311-cs-bombardovaci>

2. Cisterciácký řád v Oslavanech¹⁰

Oslavanský klášter cisterciáček byl prvním klášteřem ženské větve na českém území. Klášter založila zbožná Heilwida ze Znojma, vdova po neznámém předku pánů z Myslibořic.¹¹ Je možné, že Heilwida byla manželkou Vladislava Jindřicha, markraběte moravského.¹²

Klášter cisterciáček představuje významné duchovní centrum s rozsáhlým církevním, politickým, právním i hospodářským významem. Jednalo se o první podnik ženské větve cisterciáckého řádu na území českého království. V klášteřech se cisterciáčky věnovali manuální činnosti, ale také vzdělávání nejen členek řádu, ale také jiných dívek. V čele kláštera stála abatýše, která rozhodovala o většině záležitostí kláštera. Jejím nadřízeným byl opat příslušného mužského kláštera, který spolurozhodoval o důležitých záležitostech kláštera a zastupoval klášter navenek.

Bohoslužby zajišťoval kněz-mnich z nadřízeného mužského kláštera. Byl zároveň klášterním zpovědníkem.

Klášter měl i konvrše. Tuto roli zastávaly laické sestry, které pomáhaly za zdmi kláštera. Staraly se o kuchyň, pečovaly o nemocné, přijímaly hosty.

Ženské kláštery se zastávaly neprovdaných žen či vdov z vyšších vrstev a umožňovaly jim seberealizaci.

Podnět ke vzniku ženské větve v rámci cisterciáckého hnutí bývá připisována sv. Humbelině, sestře Bernarda z Clairvaux. 1125 bylo založeno první panenské opatství v Tart u Dijonu. Příslušnost ženské větve k řádu byla uznána generální kapitulou až v roce 1188.

Struktura byla odlišná od mužské větve řádu. Netvořily vlastní filiační rodokmeny, ale připojily se prostřednictvím nadřízených mužských klášterů. Každý nový klášter musel požádat o přijetí do rodiny cisterciáckých klášterů.

Cisterciáci byli šířiteli Mariánské úcty. Pannu Marii chápali jako svou duchovní matku a ochránkyni řádu. Tato tradice vznikla roku 1106, kdy byl v Citeaux vysvěcen první kamenný kostel.

Cisterciáci společně s pokorou a odříkáním prosazují také existenční nezávislost. Dokladem je odloučenost klášterních komunit od jakýchkoli středisek. Místa pro nová

¹⁰ NEUBAUEROVÁ, O. *Cisterciácký klášter v Oslavanech*. UJEP Brno 1989. Pečeť konventu viz obrazová příloha obr. 1.

¹¹ REJL, L. a kol. *Oslavany v kostce: Klášter, svazek 2, str. 26.*

¹² Wihoda, M. *Vladislav Jindřich*, str. 175 – 181.

opatství hledají v odlehlých a pustých oblastech. Současně s kláštery budují i hospodářská zázemí. Klášter žije jen ze své práce, která se stává jediným zdrojem obživy, prosperuje na základě pracovního úsilí mnichů a konvršů, kteří tvořili osobitou skupinu řeholníků, kteří se věnovali výhradně tělesné práci.

O založení kláštera v Oslavanech se usiloval biskup Robert a také papežský legát Konrád.

Klášter v Oslavanech byl založen za účasti tehdejšího biskupa Roberta, který uvedl cisterciáky do moravského prostředí. Je pravděpodobné, že se tento olomoucký biskup podílel přímo na vydání listiny jako notář. Tato listina byla vydána třebíčským opatem Lukášem v červnu 1225¹³. Z této listiny¹⁴ se dovídáme „...*quod nobilis mulier ac religion matrona Heilwidis videlicet se Znoym pio zelo sue salutis ac multorum divinitus accensa cum claustrum monialum ordinis Cystersiensis fundare disponent, nec locum ad hoc aptum inveniret, ..., angulum quendam, Ozlawan nomine*“.

Cisterciáci se těšili veliké podpoře ze strany českého krále. Roku 1222 bylo vydáno tzv. velké privilegium pro českou církev, či ochrana a svoboda pro kláštery na Velehradě a v Oslavanech. Byla také uzavřena dohoda mezi cisterciáky a premonstráty zvaná „Concordia“. Jednalo se o ustanovení, že kláštery obou řádů mají být od sebe vzdáleny nejméně čtyři míle a klášterní dvory nejméně jednu míli.

Cisterciáci si jako stavitelé vydobyli prvořadě postavení a jejich názor působil i na ostatní stavitelskou tvorbu.

Oslavany jako takové tehdy patřily k majetku třebíčských benediktýnů, bylo nutno uskutečnit výměnu statků Paní Heilwida ze Znojma vyměnila tři vesnice za Oslavany. Jednalo se o Horky s lesem a poli, Arklebice a Kosovice se čtyřmi zeměmi, jak se zmiňuje listina.

Komunita přišla do Oslavan pravděpodobně v letech 1224 – 1225. Zakladatelka připravila na zvoleném místě na vlastní náklady postavené provizorní budovy. Tyto budovy konvent užíval až do doby dokončení potřebných kamenných budov kvadratury. Součástí provizoria byla i kaple zasvěcená sv. Petru. Existence takových provizorních budov však nebyla dosud jednoznačně potvrzena.¹⁵

¹³ Pravděpodobně 12. června 1225. REJL, L. a kol. *Oslavany v kostce: Klášter, svazek 2*. Oslavany 2012, str. 29.

¹⁴ CDB II, č. 271, s. 264 – 266 in *Oslavany v kostce: Klášter, svazek 2*

¹⁵ BORSKÝ, P. *Ženské cisterciácké kláštery ve 13. století na Moravě*. Masarykova univerzita v Brně, Kandidátská disertace 1992.

Původní nadání kláštera je znatelné také z privilegia českého krále Přemysla Otakara I., které je datované v Praze 26. června 1225¹⁶. Pozornost byla věnována také upevnění právního postavení a politického statutu založené instituce propůjčením stejných práv a svobod, jakých v té době užíval i velehradský klášter. Král také přejal veškerá práva zakladatelská, takže se klášter stal královským.

V roce 1228 bylo uděleno patronátní právo kostela sv. Jakuba v Brně. Roku 1225 také obdržel první garanci církevní přímo listem od papežského legáta Konráda. Roku 1230 vzal klášter pod svou ochranu papež Řehoř IX.

Vývoj v letech 1225 – 1230 lze rozdělit do dvou etap. Jedná se o roky 1225 – 1228, které lze charakterizovat jako první období. Během tohoto období spadá kromě vlastní fundace a udělení velkého privilegia i zformování kláštera jako právního subjektu. Konečná právní a politická konstituce byla završena v letech 1228 – 1230 udělením velkého privilegia (1228).

Odkud přišly do oslavanského konventu první řeholnice, není známo. V tomto ohledu se můžeme již jen dohadovat. V odborné literatuře se jako první k danému problému vyslovil F. V. Peřinka¹⁷. Domnívá se, že první řeholnice přišly do Oslavan z lužického Marienthalu. Tyto kláštery Peřinka považuje za nejbližší našemu prostředí. Dalším zajímavým podnětem v řešení této otázky je předpoklad I. Hlaváčka, který vyslovil domněnku, že mateřským klášterem byl ženský klášter v polské Třebnici¹⁸.

K roku 1230 disponoval konvent osmi nebo devíti vesnicemi, z nichž Oslavany jeptišky vysadily na trhovou ves s farním kostelem sv. Mikuláše¹⁹.

Osazení kláštera bylo zejména z okolí kláštera. V konventu byly výrazně zastoupeny příslušnice domácích šlechtických rodů, zejména z Brněnska a Znojemska.

Klášter během druhého období výstavby získal mnoho majetku. V roce 1230 ves Revušín a Hrubšice, v roce 1235 biskup olomoucká Robert přiřknul klášteru desátky ze všech svých majetků. Výměnou za osady Potěch byly Václavu I. předány v roce 1245 pro nově založený klášter v Praze jeho sestrou Anežkou umělecké předměty pro Oslavanský klášter. V roce 1259 vyměnil klášter obec Mašovice za bližší Řeznovice. Mezi léty 1259 – 1296 získal klášter pozemky v Kukvicích, Strupochovicích, Troskovicích, Popovicích, Studyni, Heidrichsdorfu, Čermákovcích, Zbýšově,

¹⁶ REJL, L. a kol. *Oslavany v kostce: Klášter, svazek 2*. Oslavany 2012, str. 33.

¹⁷ PEŘINKA 1908 /19/, str. 168 In NEUBAUEROVÁ, O. *Cisterciácký klášter v Oslavanech*. UJEP Brno 1989.

¹⁸ HLAVÁČEK 1973 /121/, str. 299 In NEUBAUEROVÁ

¹⁹ BORSKÝ, P. *Ženské cisterciácké kláštery ve 13. století na Moravě*. Masarykova univerzita v Brně, Kandidátská disertace 1992.

Podolčicích, Miroslavi. Patronátní právo měl ve Stupni, u sv. Jakuba a kostele Všech svatých v Brně, Rudíkově, Mohelně Miroslavi, Myslibořicích, Troskotovicích, Zbýšově a Jakubově

V roce 1312 navštívila klášter královna česká a polská Eliška, manželka Jana Lucemburského, která darovala klášteru dřevěnou sochu Panny Marie. Jde o sochu, která byla po zániku kláštera přenesena do kostela sv. Mikuláše.

Majetek kláštera postupně narůstal, což vedlo lapky ke krádežím, působení škody. V tom období narůstá počet žalob. Některé spory byly také řešeny papežem Řehořem IX. a následně i biskupem Robertem a Klemensem IV. Papež Bonifác VIII. V roce 1296 a následně roku 1298 vyzval k navrácení původního majetku oslavanskému klášteru. Papež Jan XXII. 4. května 1318 přikázal olomouckému biskupu, aby uchvatitele statků, platů, odkazů i listin zcizených v oslavanském klášteře, napomenul v kostele a případně exkomunikoval, pokud nedojde k nápravě.

Na konci čtrnáctého století dochází k devastaci kláštera a ke značnému hospodářskému úpadku. Svědectvím je darovací listina z roku 1388, kdy abatyše Anna z Fulštejna přispívá na obnovu ambitu a kostelní budovy 30 hřivnami grošů. Narůstají statické obtíže baziliky a je nutné strhnout její jižní část boční lodě. Ve čtvrté etapě výstavby začala výstavba věže.

V roce 1400 došlo na žádost krále Václava IV. k obnově zpochybňovaných patronátních práv ke kostelu sv. Jakuba v Brně, které však bylo přenecháno markraběti Joštovi. Patronátní právo znovu potvrdil papež Jan XXIII. a připojil patronát v Rudíkově a Troskotovicích a zvláště potvrdil patronát sv. Jakuba v Brně. V roce 1413 nařizuje tentýž papež dolnokounickému proboštovi, aby převzal patronátní práva nad kostely v Rudíkově a Troskotovicích. Oslavanský klášter nebyl schopen tyto kostely opravovat. 1423 klášter za tažení Žižky na Moravu vyhořel. Od počátku 15. století klášter prakticky jen strádal. Byly devastovány jeho polnosti, okrádáno obyvatelstvo nejen od procházejících vojsk, ale také nájezdy loupeživé šlechty nebo žoldáků z okolních hradů v Jihlavě, na Oslavě. Okolní hrady byly zbourány po domluvě moravských stavů. I tak se úpadek nepodařilo zastavit. Klášter postupně odprodával svůj majetek.

V době husitských válek byl klášter pevně v rukou řeholnic, i když některé zdroje uvádějí, že s husity spolupracovaly. Tuto spolupráci odmítá abatyše Dorota v přítomnosti notáře a svědků v Brně 2. prosince 1467 vydáním čtyř artikul.²⁰

1471 byla správa nad klášterem svěřena králem Vladislavem Vilémovi z Pernštejna. Tuto doživotní správu potvrzuje král Vladislav listem z roku 1509. I když se král Vladislav snažil klášter zachránit, úpadek kláštera nezastavil.

Po roce 1513 klášter vyhořel. Po požáru kostela sv. Jakuba v roce 1515 musely řeholnice pro nedostatek peněz patronátní právo převést na krále Ferdinanda. Úpadek pokračoval i přes intervenci krále Ludvíka, který potvrdil 25. července 1522 všechna původní privilegia. Probošt a jeho bratři se uchylují do kláštera v Rajhradě.

Klášter se nevyhnul ani požárům. O tom svědčí i záznam z 21. srpna 1579. Klášter však vyhořel mezi léty 1516 – 1526.

Poslední tři jeptišky zde od roku 1523 žily ve veliké chudobě a roku 1525 přesídlily do kláštera na Staré Brno. Farní kronika udává letopočet 1530.

Po tom se klášter dostává do majetku světských pánů.

V době rozkvětu měl klášter asi 300 řeholnic, vlastní chór a klášterní kostel Panny Marie.

²⁰ REJL, L. a kol.: *Oslavany v kostce: Klášter, svazek 2*. Oslavany 2012, str. 55

3. Dějiny farnosti v Oslavanech

3.1. Z farní kroniky²¹

Některé zápisy ve farní kronice jsou velmi obsáhlé. Obsahují i korespondenci, či podrobnější popis situace. Velmi často lze v kronice nalézt odkazy do jiných farností, zejména se jedná o Zbejšov (dnešní Zbýšov), Zbraslav, Řeznovice. Některé roky nejsou ve farní kronice ani zaznamenány.

3.1.1. Nejstarší období – klášter²²

První zápis v kronice je s letopočtem 1225. Jedná se o dobu, kdy byl v Oslavanech založen klášter cisterciáček v údolí řeky Oslavy. Kronika samotná byla pravděpodobně dopisována kolem roku 1889, o čemž svědčí zápis tužkou na první straně před prvním zápisem.

Do roku 1225 patřily Oslavany k benediktinskému klášteru v Třebíči. Později vyměnila Heilwida ze Znojma některé své statky za kout země u řeky Oslavy. Přemysl Otakar zprostil klášter od zeměpanských daní.

Roku 1337 byl farářem Martin. Byl vystřídán Ondřejem, který později roku 1340 komutoval²³ s Bedřichem, farářem Zbraslavským. Roku 1350 byl farářem Petr, který odkázal klášteru 3 trati z vděčnosti, že klášter mu k doživotnímu užívání ponechal 1 trať u farního kostela sv. Martina. Pravděpodobně se jednalo o kostel ve Zbýšově.

Od roku 1386 zastávali farní úřad proboštové kláštera až do jeho zrušení v roce 1530,

Husitské války velmi uškodily klášteru. Ve farnosti se rozšířilo učení bludařů, které mělo hlavní sídlo v Ivančicích.

Dle farní kroniky roku 1530 odešly z kláštera poslední čtyři panny do Brna. Oslavany se staly majetkem světských pánů. Jednalo se o pány z Pernštýna, Pošovských z Polanky, Dubenských z Chlumu, z Hodin a Jana Krajíře a roku 1603 hrabat Althanů

3.1.2. Po zrušení kláštera do konce 19. století²⁴

V Oslavanech roku 1587 působil jako pastor Jiří Zenker a v roce 1588 Jiří Sartorius.

²¹ Farní kronika 1225, str. 1 - 138

²² Farní kronika str. 1

²³ Komutovat – zaměnit (Zdroj: <https://slovník-cizích-slov.abz.cz/web.php/slovo/komutovat>)

²⁴ Farní kronika str. 1 - 13

Od roku 1623 byli v Oslavanech opět katoličtí duchovní. Od 13. dubna 1623 byl administrátorem Jiří Cyril Hlausek, který byl administrátorem i fary Řeznovické. Jeho postavení bylo obtížné. Majitel panství byl katolík, ale obyvatelstvo bylo nutné obrátit na katolickou víru. Tehdejší majitel Michal hrabě Althan přivedl do Oslavan čtyři jezuitu, mezi nimi byl Václav Haleccia a provinciál R. Rumer. Jmenovaní 2. května 1627 kostel farní bohoslužbě posvětili a navrátili.

V roce 1628 byl farářem Tomáš Teplovský. Na správě farnosti pracovali dva jezuité ze Znojma. Vypomáhal zde také arcibiskup upsalský Jan Baptista Gramay²⁵.

V roce 1630 byla k Oslavanům přidělena fara Zbraslavská, která zůstala při faře v Oslavanech až do roku 1752. V pozdějších letech za faráře P. Stanislava od františkánů z Lublína zde pracovali jezuité. Obyvatelé se však zatvrzele přidržovali bludařského učení. P. Stanislav byl na faru investován 12. září 1640.

V roce 1666 za faráře Ondřeje Pavla Dědického v Oslavanech proběhla generální visitace.

Roku 1676 byl k Oslavanům přidělen Zbýšov (tehdy Zbejšov). Oslavany v té době bývaly děkanstvím do 31. ledna 1736, kdy bylo zřízeno děkanství Ivančické. Od 1. ledna 1789 byly Oslavany odděleny od děkanství Ivančického a nově spadaly pod děkanství Rosické. V letech 1676 byl v Oslavanech farářem Jakub Wastře, který byl zároveň i děkanem. Kostel měl čtyři oltáře, jeden hlavní a tři vedlejší. K faře patřily čtyři filiální kostely v Řeznovicích, ve Zbejšově, Zbraslavi a Košíkově. Oltáře v kostele byly zasvěceny sv. Šebestiánovi, Rochovi a Rosalii, sv. Janu Křtiteli a Spasiteli na kříži.

Roku 1752 za faráře Karla Papeže byla oddělena a zřízena samostatná fara ve Zbraslavi.

Roku 1764 byl na oslavanskou faru investován oslavanský rodák Jakub Friedrich. Za jeho úřadování se udála veliká změna s kostelem. Došlo k opravě a přestavbě celého chrámu sv. Mikuláše. Větší část oprav investoval sám Jakub Friedrich.

Roku 1780 započala stavba nové věže, která byla ukončena r. 1798.

Roku 1782 došlo ke zrušení kláštera. Patronát fary připadl náboženskému fondu. 1789 se stal dědičným nájemníkem velkostatku, který patřil klášteru, a později i majitelem Jan se Scharffu.

²⁵ Jan Baptista Gramay – nar. 29. 4. 1579, po roce 1625 mu byla svěřena Michaelem Althanem, majitelem oslavanského panství, majetková správa. V Oslavanech zřídil tiskárnu, hudební seminář pro výchovu chudých chlapců, bratrstvo s názvem *Confraternitas Beatae Mariae de Redemptione*. V Oslavanech působil až do roku 1629, kdy přenesl malý seminář Řádu křesťanského rytířstva do Mikulova.

Roku 1784 byla zřízena samostatná fara v Řeznovicích. O tuto samostatnou faru se zasloužil oslavanský farář Jakub Friedrich.

Po zrušení kláštera nastala pro farnost nepříznivá doba. Jakub Friedrich si stěžoval, že lesník změnil původní znění deputátního výkazu.

Po převedení do dědičného nájmu Jana ze Scharffu vyvstal také spor o další deputace.

Po smrti Jakuba Friedricha se stal oslavanským farářem Jukundín Dudík. Za jeho služby byla roku 1797 opravena farní budova, o kterou již od roku 1793 farníci žádali. Během let 1817 – 1833 se žádost o opravu farní budovy opakovaně žádalo, co bylo potvrzeno poukázáním při generálních visitacích na bídny stav farní budovy.

Velkostatkář Scharff nechal faráři Durdíkovi kus panského sadu. Na oplátku měl farář sloužit 8 mší svatých za zemřelé členy rodiny Scharffů.

Roku 1798 byla dokončena stavba věže.

Roku 1799 koupil velkostatek Jan ze Scharffu. Patronát zůstal náboženskému fondu.

Od roku 1831 – 1836 byla v okolí Oslavan orientálská cholera. Cholera se vrátila i v pozdějších letech, zejména v roce 1849 a 1855.

Roku 1858 se stal administrátorčin spiritualibus et temporalibus²⁶ Bedřich Krayczy. Dbal o ozdobu kostela, obnovil oltáře, křtitelnici, nechal rozšířit hřbitov. Na poděkování za odvrácení cholery nechal na vrchu Šibenice postavit kříž za 400 zlatých.

Roku 1861 byl na faru investován Jan František Talský, který opravil byty na faře.

Velikým dobrodincem a dárcem se stala rodina Müllerů, prvních těžařů v Oslavanech, kteří pro kostel zakoupili dvě malovaná okna s obrazy sv. Barbory a sv. Prokopa. V roce 1864 byl urovnán hřbitov a postavena kaple sv. Barbory.

V roce 1868 byl kostel opatřen hromosvodem.

V květnu roku 1870 zemřel biskup Antonín Arnošt hrabě Schaaffgotsche a v srpnu téhož roku přesídlil děkan a farář František Talský do Prostoměřic. Na faru v Oslavanech byl 12. října investován farář Jakub Zažímal. Hned následující rok nechal farář na vlastní náklady opravit celý farní byt, nechal postavit nová kamna.

Roku 1874 byla fara málem vykradena. Farář stihl zloděje zaplašit. Zloději vylámali spodní část mříží. Farář dal svým nákladem všechna okna opatřit pevnými okenicemi.

²⁶ Spiritualibus et temporabilibus – dočasný duchovní

Roku 1882 byla zřízena fara ve Zbejšově. 29. září téhož roku byl na faru ve Zbejšově investován Jan Hrubeš, který pracoval 12 let jako kooperátor v duchovní správě v Oslavanech.

V roce 1888 dne 30. dubna navštívil farnost biskup František Saleský Bauer²⁷ z Brna a daný i následující den uděloval farníkům z farnosti Oslavany, Řeznovice a Zbejšov svátost biřmování. O rok později umírá farář a děkan Jakub Zažímal, jehož nástupcem se stal Jan Hrubeš. Na faru byl investován 23. září velmi slavnostním způsobem. Byl uvítán veškerým obyvatelstvem farnosti oslavanské i přifařených farností. Slavnostně byl instalován 29. září od děkana rosického Floriana Eichlera.

1890 byl posvěcen kříž v Kocouřích. Během roku farnost pořídila několik dalších potřebných paramentů a prádla, vybavení do kostela.

V roce 1891 věnoval nejmenovaný dobrodinec finanční obnos s prosbou, aby za peníze byla zjednána dvě nová malovaná okna s obrazy sv. Cyrila a Metoděje. Na základě tohoto daru vyhlásil tehdejší farář Jan Hrubeš sbírku, ze které se zaplatily čtyři malovaná okna s obrazy sv. Aloisie, Jana Nepomuckého, Cyrila a Metoděje. Ke čtyřem již pořízeným malovaným oknům byly dodány železné rámce a nové obrazy sv. Prokopa, Barbory, Mikuláše a Růžencové Panny Marie ve stejném roce bylo pro farnost koupeno harmonium a zajištěna škola ke cvičení kostelního zpěvu.

Ve stejném roce 18. května v pondělí svatodušní sloužil v Oslavanech primici P. Arnošt Gross, pocházející z Nové Vsi.

V roce 1892 byla posvěcena Janem Hrubešem nová školní budova.

V dalším roce po sbírce dospělé mládeže byly pro kostel zakoupeny nové liturgické oděvy a liturgické nádoby. Jednalo se o dva kalichy a patenu.

V roce 1893 zde proběhla sv. misie. Konali ji kněží z řádu Ježíšova P. Jan Cibulka a P. Eduard Vostatek, rektor z Velehradu. 5. března byl posvěcen misijní kříž u kostela.

V dubnu 1894 byl zaveden ve farnosti spolek K uctívání Svaté rodiny. Ve stejném měsíci byl postaven nový deskový plot vedle fary.

V březnu roku 1895 byla konána obnova sv. misie. Konali ji P. Filipp Malý a P. František Pold S. J.

Ve stejný rok dne 20. června bylo brevem povoleno získávání plnomocných odpustků pro ty, kteří v den svátku Panny Marie Karmelské a v oktávu navštíví farní chrám, přijmou svátosti a pomodlí se na úmysl Sv. otce.

²⁷ František Saleský Bauer byl brněnským biskupem v letech 1882 – 1904. Zdroj: <https://www.biskupstvi.cz/brnensti-biskupove>

V roce 1896 věnoval oslavanský rodák do kostela tři nové lustry. O rok později byly upraveny varhany a dále věnovány oltářní svícny. V dalším roce jsou v kronice zaznamenány pouze dary rodáků a také založení katolického spolku Svornost.

V roce 1899 na žádost faráře Jana Hrubeše byl do farnosti umístěn druhý kooperátor.

3.1.3. 20. století²⁸

V jubilejním roce 1900 se z oslavanské farnosti vypravili poutníci do Říma společně s biskupem Františkem Bauerem. Na památku tohoto roku byla vystavěna kostelní věž. Původní nízká střecha se odstranila, zdivo se zvýšilo a věž byla osazena štíhlou bání. Finance na opravu věže zajistily příspěvky farníků a další.

O rok později, tj. v roce 1901 byly opraveny varhany.

V roce 1902 byly z dobrovolných příspěvků ve farnosti opraveny a pozlaceny oltáře, křtitelnice a kazatelna. K hlavnímu oltáři byla přidána nová kamenná mensa. Kostel byl pak konsekrován 23. července 1902. V oltáři jsou uloženy ostatky mučedníků Benigna, Candida a sv. Christiny. Konsekraci provedl biskup František Bauer a udílel při slavnosti také svátost biřmování. Před příjezdem biskupa byla opravena okna, střecha, nově natřeny dveře a vymalovány pokoje fary.

V roce 1903 byla vymalována loď kostela. V kronice je také uvedena cena za malbu a další práce, které byly nutné. Je zde zmíněno úmrtí Svatého otce Lva XIII. a následné zvoleno nového papeže Pia X.

V roce 1904 byly posvěceny Janem Hrubešem nové sochy. Socha sv. Barbory, Agáty, Apolonie a Rosalie, které byly nalezeny na půdě fary. Ve stejném roce byl zakoupen nový oltář, liturgická roucha a některá roucha byla opravena.

V září roku 1904 bylo povoleno sloužit mši svatou v hrobce Scharffa. První sloužil 2. listopadu kooperátor František Řezanina. Na faře byla zřízena kůlna pro kočár.

V roce 1905 byla vysvěcena kopie obrazu sv. Mikuláše, kterou zhotovil farář Eduard Neumann z Rohožné v Čechách. Ve stejný rok byly zakoupeny koberce do kostela.

V roce 1907 byla pořízena podlaha do bytu a pohostinského pokoje. Dále byly nakoupeny kasule. V říjnu byly posvěceny děkanem Janem Hrubešem sochy Srdce Páně a bl. Panny Marie darované dobrodinci. Dále byl omítnut kostel z venku.

²⁸ Farní kronika str. 14 - 88

V roce 1908 byly zakoupeny nové varhany, které byly posvěceny děkanem Janem Hrubešem 13. září. Autorem varhan je František Čapek z Kremže.

V roce 1909 byla konána generální visitace. Při té příležitosti navštívil farnost biskup a udělil svátost biřmování. V kronice je také uvedeno, že listiny jsou v pořádku, ale je zde také uvedeno, co má děkan Hrubeš napravit. V další části se děkan ospravedlňuje.

V roce 1910 bylo na faře postaveno koryto a celý chlév byl omítnut.

Rok 1911 v kronice je zapsán pouze výnosy zemské školní rady.

V roce 1912 byly opět konány svaté misie kněžími z řádu Božského Vykupitele z Brna P. Josef Říha, P. Josef Janda, P. Otto Loula a P. Ignac Skopal. 14. července toho roku byl posvěcen kříž na hřbitově.

Rok na to byla obnovena sv. misie. Obnovu vykonali kněží Božího Vykupitele z Brna P. František Blaťák, P. Jan Zika, P. Otto Loula. Byl opraven plot mezi farou a sousední zahradou a dvorem. Na faře a v kostele bylo zavedeno elektrické osvětlení. Byly také opraveny chlévy. Celý kostel byl znovu omítnut a líčen.

V roce 1914 je jen poznámka o nákupu liturgických potřeb. Ve stejném roce byly také předělány varhany.

V roce 1915 byl na faře postaven nový záchod v pohostinském pokoji. V říjnu daného roku přijel do Oslavan biskup a 11. října udělil svátost biřmování.

V roce 1916 vichřice poškodila střechu kostela a farních budov. K jesličkám v kostele byla zavedena elektřina.

2. května 1917 byly odevzdány zvony z kostela i věže kaple k válečným účelům. Odevzdány měly být i cínové píšťaly varhan, ovšem byla podána žádost, aby varhany zůstaly celé. Do Oslavan přijel varhanář z Brna, aby píšťaly odebral, ale farář je nevydal. Odvolával se na ustanovení centrální komise, která doporučila zachování varhan, pokud vojenská správa nerozhodne jinak. Bohužel důvody nebyly dostatečné, farář měl udat ještě jiné. Důvod byl odeslán. Jednalo se o to, že varhany zakoupili farníci jako pomník na 60-ti leté panování císaře a krále Františka Josefa. Následně nastal převrat ve světové válce a varhany zůstaly zachovány.

Počátkem července 1919 se na kůr dostal nějaký člověk a na varhanách způsobil škodu. Farář vybídl kazatelny farníky, aby přispěli na obnovu.

V roce 1922 jsou zaznamenány pouze příspěvky lidu.

Z roku 1923 je zapsán pouze výnos zemské školní rady.

Prvním zápisem z roku 1924 je oznámení úmrtí děkana Jana Hrubeše. Následně je zapsána oprava hřbitovní zdi a vysázení stromů na farní zahradě.

V roce 1925 byly do kostela pořízeny nové koberce a rozšířeno elektrické vedení. V tomto roce proběhla generální visitace a udělování svátosti biřmování, které udělil biskup Josef Kupka. Dále byla pořízena kamna do kanceláře, nové záchody a opraveny všechny hospodářské budovy.

V roce 1926 se ze sbírek pořídily dva zvony. Sanktusový byl opraven. Při slavnostním svěcení kázal p. Václav Pokorný z Domašova.

V roce 1927 bylo pořízeno nové kostelní prádlo pro kněze, kostelníky a ministranty. Je zde také záznam o úpravách fary (vybetonování hnojníku a chodníku kolem hospodářských budov). V kanceláři byly vyvázány všechny matriky.

V roce 1928 byly pořízeny poboční lustry u hlavního oltáře. Byl osvětlen prostor kolem obrazu sv. Mikuláše, u křtitelnice, křížové cesty, pod kůrem a v předsíni kostela.

V následujícím roce je záznam o vybírání na katolické gymnasium v Brně. Koupěno bylo také lano k čerpání vody ze studny na hřbitově.

Rok 1930 je velmi stručně popsán. Záznam obsahuje pouze, kolik se vybralo na katolické gymnasium v Brně a co bylo pořízeno do kostela (vázy a květináče).

Rok 1931 byl ve znamení renovací kostela, křížové cesty, lavic a podlahy. Kostel byl také vymalován. Během roku v kostele shořela zpodělnice.

V roce 1932 proběhlo biřmování. Svátost uděloval brněnský biskup Josef Kupka. Zbytek zápisu jen velmi stručně shrnuje opravy a novinky v kostele (elektrické osvětlení k Panně Marii Lurdské, opraven misál, paramenta, pozlacený kalichy).

V roce 1933 je zaznamenán věcný dar rodiny Hauserových z Vídně. Také byla opravena křesla, pořízena socha sv. Terezičky a zlaté velum.

Rok 1934 charakterizuje pouze jedna věta, která nás informuje, že bylo zakoupeno pole na „Losu“ u Kukle.

Rok 1935 je obsáhlejší. Je zde zmíněn dar Marie Králikové. Byly také vysázeny stromy na louce a v zahradě. Dále bylo pořízeno plátno na plachty do kostela a prapor na farní budovu. Dále bylo zakoupeno pole od Rajmunda Holčapka.

V roce 1936 je uvedeno pouze vysázení stromů na „Louce“ a zakoupení automatických pojistek pro kostel.

V roce 1937 byly zakoupeny ornáty a vysázeny stromy na „Špici“ v Novém světě. Ke dni úmrtí T. G. Masaryka byly koupeny černé prapory pro faru a kostel. Krátký

zápis z roku 1938 nás informuje, co bylo zakoupeno. Jedná se zejména o věci potřebné ke slavení svátostí.

1939 došlo k dalšímu rozšíření fary, kdy byly přistavěny dva nové pokoje, zařízena koupelna a zaveden vodovod. Dále byly zakoupeny potřebné věci ke slavení svátostí. Do kostela byly také zakoupeny dva reflektory a hodiny do sakristie.

V roce 1940 byl splacen doplatek za zařízení elektriny v kostele a dalších věcí. Bylo zavedeno světlo do zpovědnice.

V roce 1941 byla do kostela darována socha Judy Tadeáše, dále byly pořízeny ornáty, dalmatiky a byl opraven starší misál.

V roce 1942 je uveden seznam zakoupených věcí pro kostel. Také je zde zmínka o znovuvysvěcení kostela po sebevraždě před hlavním oltářem. Podle řečí lidí se jednalo o Vojtěcha Rybáka, který byl ve spolku anarchistů. V době sebevraždy se na hřbitově konal pohřeb. 2. července toho roku byly pro válečné účely odebrány čtyři zvony.

Mezi lety 1924 – 1942 byly zprávy opsány ze zápisků Karla Fabiánka. Zprávy sepsal administrátor Sláma. Do jeho nastoupení nebyly učiněny žádné záznamy. Hlavní události byly sepsány na základě pamětníků. Jedná se o dobu od roku 1942 až do 1. dubna 1951.

Zápisy v kronice se od roku 1942 liší svým charakterem. Nejsou rozepsány jednotlivé roky, ale jsou zde úseky několika let.

Prvním úsekem jsou roky 1942 – 1945. V roce 1942 byla osazena nová okna. Bohužel byla zničena roku 1945 při ostřelování Oslavan Němci. Kolem kostela byly rozmístěny kulometry a děla, která měla Oslavany hájit. Nová okna byla pořízena až v roce 1948. V této době byla fara adaptována na německý hlavní štáb.

V dalším časovém úseku od roku 1946 až do roku 1948 byl opraven kostel. Byla opravena také hrobka Scharffů, přední zeď a márnice. V roce 1948 byly generálně opraveny varhany. Varhany byly obohaceny o elektrický ventilátor, vyčištěny a naladěny. Hned druhý den však farář zjistil na opravách vady a žádal o jejich odstranění. Kostel byl zvenku omítnut, byla opravena věž kostela a nad sakristií byla dána nová střecha.

Během 50. let byl kostel v bídném stavu. Z nařízení církevního státního úřadu (28. 11. 1951) byly všechny kostelní a farní vklady soustředěny do Prahy na konto Arcibiskupské konzistoře. Z toho farnost nemohla čerpat prostředky na opravy, výmalbu kostela. Elektrina byla v mizerném stavu, často zkratovala. O opravy se

pokusil tehdejší administrátor Miloš Šandera. Byl však z politických důvodů přemístěn do Trnovan u Lázně Teplice. Vystřídal ho tedy administrátor z Komořan u Vyškova Antonín Sláma. Díky pochopení obyvatel Oslavan šla oprava vnitřku velmi rychle dopředu. Byl pořízen plánec nového osvětlení (pořídil jej pan Leopold Vérosta z Oslavan), hlavní vedení bylo od rozvodné desky. Muži začali pracovat po 4. srpnu, ženy mezitím škrábaly olejovou malbu. Účast pracovníků byla velká. Během srpna se pokládaly trubky a v září bylo pokládání dokončeno i zamazáno. Během září se zapravila i omítka po škrábání a v říjnu se již mohlo malovat. Do Vánoc byly připevněny reflektory. Na půlnoční toho roku se již svítilo novým osvětlením v plném lesku a dle slov přítomných se „ *přímo mnohým zatajil dech, když při Gloria byly rožnuty 2 tisícové reflektory.*“ V tomto roce byla ke slavnosti Božího Těla pořízena nová nebesa. Během listopadu a prosince byla renovována křížová cesta.

V lednu roku 1952 byla pořízena věčná světla k oltáři, ramínková světla ke křížové cestě, byly přetřeny rámy obrazů křížové cesty na světlejší barvu. Byly odstraněny staré lustry a nahrazen reflektory. Boží hrob na Velikonoce byl umístěn v hřbitovní kryptě. Z kostela byla odstraněna stará oltářní mřížka. Nová byla vyřezána z dubu. V červnu byly vyčištěny a naladěny varhany. Po této opravě mistrem varhanářem Janem Mudrochem z Tišnova mnozí farníci varhany nepoznávali a mysleli, že jsou zcela nové. Ve stejném roce byly pořízeny nové noty a založen archiv. Všechny staré noty si odnesl dosavadní varhaník p. Halata z Oslavan. Působil v Oslavanech 28 let a dle zápisu v kronice v závorce se pisatel diví, že to uši farníků tak dlouho vydržely. Od listopadu zde působil nový varhaník Emil Snížek. Uspořádal archiv a pořídil přesný seznam hudebnin.

Oba vedlejší oltáře byly obnoveny. Obnoveno bylo mramorování a zlacení. Relikviáře s relikviemi sv. Caeliseina a Feliciana byly uloženy v kryptě. Na oltáři sv. Josefa byla pořízena vitrína pro Pražské Jezulátko. Tohoto roku také státní úřady rozpustily všechny katolické spolky. Jejich majetek přešel pod Místní národní výbor. Chrámový sbor tedy přišel o svou místnost, kde nacvičovali zpěvy. Bylo také upraveno vyučování náboženství. Politika se začala míchat do církevního života. Ředitelé odrazovali rodiče, aby své děti nepřihlašovali do náboženství, přihlášené děti se snažili vtěsnat do co nejméně oddělení. Na podzim bylo upraveno prostranství kolem kostela.

V roce 1953 pokračují úpravy v kostele i vně. Předsíň byla nově od hlavní lodi kostela oddělena železnou mřížovanou bránou. Na slavnost Nejsvětější Trojice byla posvěcena nová soška Pražského Jezulátka. Průvod Božího těla byl omezen jen na

Kostelní ulici. Ve stejném roce den před poutí byla posvěcena nová socha bl. Panny Marie s kapličkou v blízkosti vchodu do kostela. V říjnu byly zavedeny říjnové pobožnosti. Nebyl povolen průvod ke kříži na „Šibenici“.

Rok 1954 byl ve znamení 100. výročí vyhlášení článku víry o Neposkvrněném početí Bl. Panny Marie. Tento rok byl prohlášen za Mariánský. V únoru přišel do farnosti nový kooperátor Tomáš Prnk. Dosavadní kooperátor byl přeložen do Kostelní Myslové u Třeště. V březnu vystřídal starého varhaníka Karel Bříza z Křížové v Čechách. V oktávu velikonočním byl zatčen administrátor Antonín Sláma. Duchovní správu vedl kooperátor. V květnu došlo k opravě střechy kostela. O opravu usiloval již Antonín Sláma dříve, ale došlo k ní teprve teď. Od prvního června byl ustanoven administrátorem kooperátor z Ivančic Jaroslav Maxa. Měl zde být jen krátkou dobu, ale do Oslavan nikdo nechtěl nastoupit, tak zde zůstal déle. Oprava střechy probíhala za ochotné pomoci farníků a místních rolníků, které odvezli starou rozbitou krytinu z půdy kostela. Celá střecha byla pokryta novou krytinou do pouti. Ve věži za varhanami byla upravena místnost pro cvičení sboru.

V srpnu přišel do Oslavan P. Metod Vitula z premonstrátského řádu v Brně Židenicích. Do Oslavan šel nedobrovolně. Ustanovení kooperátoři odmítli do Oslavan jít. K výuce náboženství si rodiče museli přihlášku napsat sami a podepsat ji musel i otec i matka. Tradičně na půlnoční jezdili věřící autobusy. Tento rok se to neuskutečnilo, protože řidičům to bylo zakázáno.

V roce 1955 se zkoušky zpěváků kvůli zimě přesunuly do farní kanceláře. Což byl pro některé místní problém. Stížnost se dostala až k předsedovi KNV v Brně. Do Oslavan přijel tedy krajský církevní tajemník, aby vše vyřešil. Zpěváci se přestěhovali zpět do místnosti za varhany, kde jim bylo zřízeno topení. Ve stejném roce dosloužily hodiny na věži. Následně byla doporučena oprava sanktusové věžičky, ze které visel starý plech, a byla nakřivo. Oprava proběhla svépomocí, která byla zahájena 16. května. Od 6. června mohli na věž nastoupit klempíři a do konce června byla věžička opravena. Klempíři opravili také okapové žlaby na několika místech. Na věž byl také instalován hromosvod. Zjistilo se také, že není v pořádku hromosvod na hlavní věži. V báni na sanktusové věži nebyly nalezeny žádné dokumenty a do nové báně nebylo nic vloženo.

O pouti farníci viděli opravenou sochu Bl. Panny Marie v nové podobě. Byla snaha dát jí původní podobu, ale úplná regotizace nemohla být provedena. O pouti oslavil oslavanský rodák P. Josef Gross pětadvacetileté výročí posvěcení na kněze.

Pan Vérosta uskutečnil elektrický pohon na zvon. Díky tomu zmizely díry ve stropě síně.

Během roku se začalo vyjednávat o opravách hlavního oltáře kostela. Farská zahrada byla zmenšena kvůli stavbě nového sídliště. Autobusy na půlnoční mši svatou opět nejely, i když byly řádně a včas objednané. Původně měly jet tři autobusy. Následně bylo oznámeno, že pojede jen jeden. Byla také požadována záloha, i když bylo domluveno, že jízdenku si platí každý cestující sám. Nakonec byl i poslední autobus odřeknut.

Začátkem roku 1956 stále nebyly opraveny a zprovozněny hodiny na věži. Oprava hlavního oltáře, křtitelnice a kazatelny závisela na sehnání lístkového zlata. v polovině ledna odjíždí P. Metod do Prahy, aby zajistil potřebné množství lístkového zlata. Počátkem února již došlo potřebné zlato. Na Státním památkovém ústavě se v té době s opravou v Oslavanech vůbec nepočítalo. Byli velmi překvapení, že potřebný materiál dorazil tak brzy. Počátkem února přišlo povolení od KNV a v březnu povoluje opravu i konzistoř.

Březnu slaví Svatý otec osmdesátiny, ovšem okresní církevní tajemník nedoporučuje vyvěšovat papežskou vlajku. Kapitulní konzistoř pro tento rok stanovuje přesnou hodinu slavení obřadů Svatého týdne. Tím byly znemožněny průvody na Květnou neděli a na sobotu.

Po Velikonocích farníci postavili lešení před hlavním oltářem. Nastaly opravné práce. Na sochách sv. Jáchyma a Anny bylo několik vrstev olejových barev. Tmavý nátěr na zdi za oltářem byl nahrazen světlým. Na Boží tělo bylo mládeži nařízeno jít na loutkové divadlo. Hudebníci přijeli z Brna. Červenci se lešení v kostele přesunulo ke křtitelnici a kazatelně. Během oprav uvnitř kostela vyvstala další potřeba opravy. Oprava hlavní věže, kterou poškodila vichřice z března, kdy utrhala plechovou římsu. Poškození bylo ještě zvětšeno druhou vichřicí z července toho roku. Před poutí je připraveno lešení k opravě. Svatostánek hlavního oltáře v době pouti opravovali stolaři. Byl návrh, aby byl svatostánek dvířkový. Nakonec se uznalo, že by to narušilo celkový vzhled svatostánku.

Na farních budovách došlo k opravení střechy. V srpnu se klempíři pouští do opravy hlavní věže. Na věži ještě byly pozůstatky z války.

Probíhá také úprava dláždění chodníku na faře. V říjnu je předán hřbitov do správy místního národního výboru. Kaple a kněžské hroby byly z předání vyňaty. Před předáním byla opravena krytina na bytu hrobaře a na kaplích.

Poslední zápisy z roku 1956 se týkají pořízených předmětů a potřeb do kostela a ke slavení svátostí.

Rok 1957 je ve znamení 250. výročí Karmelské poutě. Během roku se opravily okna na epištolní straně kostela a proběhla také generální oprava sakristie. Do sakristie byla dána nová okna, v zadní sakristii se okno zvětšilo. Vše bylo provedeno brigádnicky.

Proběhla také generální oprava varhan, opravena byla socha Nejsvětějšího srdce Páně. Jubilejní pouť byla slavena 21. 7. 1957. Byly pořízeny obrázky s textem. Během roku prošla generální opravou také fara. V listopadu byl zatčen P. Metod Vítula a uvězněn. Byly také pořízeny elektrické hodiny na automatické zvonění.

Následující rok bylo padesátileté výročí varhan. Generální oprava varhan započatá v roce 1957 byla dokončena opravou hracího stolu. V březnu toho roku musel odejít do svého rodiště varhaník Karel Bříza. Městský národní výbor po slavnosti Božího Těla nechal zbourat kapličku na rozcestí k Nové Vsi.

Rok 1958 je v kronice velmi stručně zapsán. Poslední zápis se týkal pořízených předmětů do kostela a případné další opravy fary.

V roce 1959 byly pořízeny nové schody na kůr a dveře. Další nové vybavení se týkalo hlavně sakristie. Byl zde také zřízen vodovod. Byl proveden průzkum podzemí pod zadní sakristií. Nebylo v něm však nic nalezeno. Na zrušeném hřbitově Müllerů byl zřízen urnový háj. Opravila se fasáda fary.

Dekretem z 10. listopadu 1959 byly Letkovice přifařeny Ivančicím, tedy od 1. ledna 1960 již Letkovice nepatřily pod Oslavany. 11. 3. bylo nařízeno, aby kaple-hrobka Scharffů na hřbitově byla předána do správy MNV. V květnu se z vězení vrátili Miloš Šandera, Antonín Sláma a Metod Vítula. Nebylo jim umožněno vrátit se do duchovní správy. Byli tedy zaměstnání ve výrobě. P. Jan Smutný, bývalý kooperátor je neznámý. Na počátku roku 1949 utekl za hranice. Od začátku června jsou bývalé kaplanky pronajaty jako byty. Během roku se pomalu objevují plány na přístavbu školy. Podle MNV by mohla být fara u kostela.

V kostele byla nahrazena vrata, opraveny byly všechny lavice a klekátko. Do kostela byly znovu dány cechovní hlavice a byla opravena dlažba. Protináboženský tlak v Oslavanech se stupňuje, mnohé rodiny přestaly chodit do kostela.

V lednu roku 1961 byl administrátor farnosti předvolán na MNV, kde mu bylo oznámeno, že ke stavbě školy je třeba všech farních pozemků. Fara se bude muset zbourat. Místo farní budovy byl nabídnut byt v novostavbě naproti faře. Nadřícené

úřady výměnu schválily. V létě byly zbourány hospodářské budovy na dvoře. K přestěhování tohoto roku nedošlo. Novostavba nebyla dokončena.

V kostele byly dány nové dveře ze sakristie do kostela a postranní dveře z kostela ven. Dosavadní postranní dveře byly opraveny. Některý farní nábytek byl opraven a natřen.

V lednu roku 1962 dochází ke stěhování z fary do bytu. Byt se nestává vlastnictvím farnosti, ale je farnosti pouze pronajat. Následuje popis událostí ohledně postupného bourání fary a nepřiměřené požadavky MNV na farnost.

Průvod Božího Těla se na doporučení okresního církevního tajemníka uskutečnil uvnitř kostela. Zejména pro společenskou změněnou situaci v Oslavanech. Pohřby jsou jen ze hřbitova. Byla upravena hrobní kaple Scharffů na obřadní síň. Byt hrobníka byl upraven pro potřebu hřbitova. Ve farní kronice je zmíněna první část II. vatikánského koncilu. V kostele se opravilo okno sv. Mikuláše a byla pořízena nová zpovědnice. V kronice je záznam o tom, že mnoho rodin nepřihlásilo své děti do náboženství a nechodí do kostela. Farní archiv byl částečně roztříděn, uspořádán a označen. Starší část se přesunula do kostela.

Rok 1963 se slavilo 1100. výročí příchodu sv. Cyrila a Metoděje. Koncem března se začalo s bouráním fary. Vazba farní stodoly se měla použít na opravu vazby na kostele. Dalo se z ní použít jen velmi málo. Povolení na opravu vazby střechy kostela přišlo začátkem dubna. V květnu byla uzavřena a schválena smlouva o bezplatném užívání farního bytu.

Po svátku sv. Jana Nepomuckého byla odstraněna socha světce u mostu a zakopána. Předtím byly odstraněny z obce tři kříže. Oprava vazby střechy kostela byla započata koncem června. Počátkem září byla otevřena nová škola. Je zde zmínka o dalším zasedání II. vatikánského koncilu. V listopadu se začala opravovat křížová cesta. I přes to, že rok 1963 byl významný, nekonaly se žádné veřejné Cyrilometodějské oslavy

V roce 1964 byla plánovaná oprava fasády kostela. Dobrovolníci z řad farníků se zapojili do práce. V tomto roce byl kostel zapsán do státního seznamu nemovitých kulturních památek. Do náboženství se přihlásilo více dětí, než minulé roky. Během roku byla důkladně opravena křížová cesta. Během opravy fasády byly na věž instalovány nové okenice.

16. dubna byla uveřejněna 1. liturgická úprava.

V březnu 1965 byla opravená křížová cesta posvěcena. Je zde zmíněno zveřejnění 2. liturgické úpravy a třetí zasedání II. vatikánského koncilu. 18. července dochází k zavedení mateřského jazyka do liturgie.

Koncem července navštívil Oslavany biskup Karel Skoupý, jak o tom svědčí zápis v kronice.

Během prvních dní v září byl kostel vyloupen mladíky z Oslavan. Část odcizených věcí však byla navracena. Během září až do prosince probíhalo 4. zasedání koncilu. Finanční prostředky farnosti byly shromažďovány na opravu kostela a věže a také na zavedení topení do kostela.

Rok 1966 byl ve znamení seznamování se s usneseními koncilu. Na kostele byl opraven kryt římsy nad hodinami na severní straně. Zápis roku 1966 je velmi stručný. Předseda MNV zavedl poplatek pro ty, kteří mají svatbu v kostele. Bylo to v rámci „boje“ proti náboženství.

Rok 1967 byl rokem víry. Během roku se uskutečnila generální oprava věže a lodi kostela. Veškeré opravy probíhaly svépomocí. Byly dány nové okenice na věž a nové hromosvody. Byla opravena plechová krytina báně a všechny podokapní žlaby a svody. Náklad na opravy byl hrazen pouze z darů farníků. Při opravě věže byly vybourány otvory pro nové ciferníky hodin.

V roce 1968 byl vlastním nákladem pořízen nový hodinový stroj. Průvod na Boží Tělo se uskutečnil v Kostelní ulici bez oltářů. 1. září posvětil otec biskup nový zvon Maria, který byl ulit svépomocí na faře v Ořechově (viz tabulka zvonů) ke zvonu bylo pořízeno i elektrické zvonění. Byla dokončena generální oprava lodi a věže, byla opravena poškozená okna v lodi. Během roku došlo k vyčištění a vyladění varhan.

V roce 1969 bylo výročí úmrtí sv. Cyrila. 18. května byla slavnost uvítání a uctění ostatků sv. Cyrila. Proběhl slavnostní průvod do kostela, kde byla bohoslužba slova. Průvod na Boží Tělo proběhl v Kostelní ulici a zpět po ulici Hlavní. V diecezi se konala pouť na Velehrad. Z farnosti vyjely dva plné autobusy. Při tradiční pouti kázal bývalý administrátor Antonín Sláma. Byly opraveny dřevěné kříže na Dolině a v Havírně. 11. listopadu byl v Martěnicích ulit zvon pro kostel v Oslavanech. Do kostela byly pořízeny infrazářiče.

Rok 1970 byl ve znamení 1100. výročí založení prvního slovanského arcibiskupství a 200. výročí započetí přestavby farního kostela. Při pouti kázal rodák z Oslavan P. Jan Hadrava. V srpnu byl posvěcen zvon ke cti sv. Cyrila a Metoděje, který byl ulit roku 1969. Ve stejném roce vykonali farníci v září pouť na Velehrad.

V roce 1971 stojí za zmínku jen generální oprava varhan a vymalování sakristie. Bylo také opraveno okno v kapli sv. Barbory na hřbitově.

V roce 1972 bylo oslaveno 70 let od konsekrace kostela. O několik dní později byl pohřeb oslavanského rodáka, kněze Jana Hadravy. V listopadu proběhlo udělování svátosti biřmování ve Vysokých Popovicích, kde bylo biřmování pro celé děkanství. Z farnosti Oslavany bylo přítomno 47 biřmovanců.

Záznam roku 1973 je velmi stručný. V dubnu proběhla další generální oprava varhan. Stejně stručný je záznam i z roku následujícího. Jedná se především o počty prvokomunikantů, svateb, pohřbů a křtů. V roce 1974 nebyl povolen Božítělový průvod kolem kostela.

V roce 1975 proběhlo biřmování 26. července. Svátost uděloval kapitulní vikář Ludvík Horký.

Rok 1976 je velmi stručně zapsán. Uvedeny jsou pouze počty prvokomunikantů a počet dětí přihlášených do výuky náboženství.

V roce 1977 proběhla výmalba uvnitř kostela. Pomoc poskytlo množství dobrovolníků. Další informace se týkají opět prvokomunikantů, a jiných provedených obřadů.

V roce 1978 byla v kostele položena nová dlažba. Byla položena za vydatné pomoci dobrovolníků. V presbytáři proběhla příprava na zavedení liturgické reformy. Rok byl poznamenán úmrtím dvou papežů, jak zmiňuje kronika. Další zmínka je o zesnutí děkana Jana Jiříkovského.

Rok 1979 popisuje hlavně cesty Svatého otce sv. Jana Pavla II. v českých zemích proběhla duchovní obnova k 250. výročí svatořečení sv. Jana Nepomuckého. Tento rok byl poprvé od války zaveden letní čas. V kostele byl instalován rozhlas. Další informací z daného roku je zavedení obnoveného obřadu svátosti smíření.

V roce 1980 jsou popsány čtyři cesty Svatého otce sv. Jana Pavla II. Dále je popsána instalace oltáře před poutí. První svaté přijímání toho roku nebylo. Po pěti letech byla udělována svátost biřmování. Opět bylo třeba opravit krytinu na věži. Bylo však málo materiálu, peněz i řemeslníků, tak se udělaly jen nutné opravy.

Rok 1981 je poznamenán atentátem na papeže sv. Jana Pavla II. V kronice je o této události podrobnější zápis. Následuje informace o vysvěcených novokněží. Další informace se již dotýkají farnosti. Byl pořízen nový inventář do presbytáře, jednotlivě je uveden abak, který zhotovila rodina Coufalova. Dále byla přidána mříž do vchodu

kostela ze strany hřbitova. Popsána je také situace úbytku farníků. V tomto roce se stal oslavanský farář *excurrendo* administrátorem ve farnosti Zbýšov.

V roce 1982 je popsána zima a strasti s tímto spojené. Svatý papež Jan Pavel II. se vydal na další apoštolské cesty. Jednotlivé apoštolské cesty jsou popsány. V rosickém děkanství umírá výpomocný kněz v Neslovicích. Od 1. července tohoto roku je do Zbýšovské farnosti přidělen kněz. V Oslavanech proběhla v červnu vizitace. Zmíněn je také počet novokněží a kandidátů kněžství, kteří nastoupili do semináře. Od listopadu byla zavedená pravidelná sobotní adorace. Byla také zakoupena akumulární kamna do sakristie.

V roce 1983 je popsána situace ve světě, kde chybí Bůh. Z těchto důvodů se vydává na cesty svatý papež Jan Pavel II. do Střední Ameriky. Byl promulgován nový Kodex kanonického práva. Na slavnost Zvěstování Páně byla otevřena Svátá brána v bazilice sv. Petra. Během roku se pravidelně konaly křížové cesty s kajícími pobožnostmi. Předě mší svatou se zavedla modlitba části Růžence a až dvakrát za měsíc bylo možno získat plnomocné odpustky. Na misijní neděli, 23. října, bylo uděleno hromadné pomazání nemocných. V listopadu byla zahájena příprava na biřmování a stále byla pravidelná sobotní adorace s možností přistoupení ke svátosti smíření.

Na Boží hod velikonoční 22. dubna 1984 zavřel Svatý papež Jan Pavel II. svatou bránu ve Vatikánu. Svatý otec pokračuje ve svých apoštolských cestách po celém světě. V červnu byla ve farnosti udělována svátost biřmování administrátorem dieceze P. Ludvíkem Horkým. Posledními zápisy tohoto roku jsou statistické údaje.

První zprávy z roku 1985 se zabývají počasím v okolí Oslavan a další pastorační cestou Svatého otce. V tomto roce se slavilo 1 100. výročí smrti sv. Metoděje. Byly pořádány poutě na Velehrad a jiná místa spojená se životem světce. Byla konána kněžská pout' na Velehrad. Rosické děkanství mělo pout' 25. dubna v Rosicích. V červnu je farnost Zbýšov opět připojena jako *excurrendo* k farnosti Oslavany. Karmelská pout' byla po mnoha letech hojněji navštívena, většina poutníků byla cizí.

Rok 1986 byl církví prohlášen za rok mládeže. Jsou zde zaznamenány cesty Svatého otce. Pisatel opěvuje probouzející se víru ve světě, ale ve farnosti zdá se, že víra pomalu zmírání. Toho roku nebyl nikdo u prvního svatého přijímání. Do náboženství chodily pouze 4 děti a církevní pohřby daleko převyšovaly křty dětí. V roce 1986 byla natřena věž kostela a opraveny kamna v sakristii. Presbytář byl vybaven novými sedadly pro ministranty a novým sedes. Během roku byla také zdvojena okna.

Rok 1987 byl rokem Písma svatého a Panny Marie. Ve farnosti stále chodilo málo dětí do náboženství. U prvního svatého přijímání bylo jedno dítě. Církevní pohřby opět převyšovaly křty dětí.

V roce 1988 byli v Praze vysvěcení dva biskupové pro pražskou diecezi. Další zápis se zabývá cestami Svatého papeže Jana Pavla II. Další zápisy se týkaly situace církve v ČSSR, jednalo se o počty bohoslovců, novokněží a nově vysvěcených biskupů. Do náboženství skokově zastoupilo 114 dětí. Ve farnosti se toho roku konaly modlitby hodin a modlitební adorace ve dne i v noci. Byla obnovena pravidelná modlitba Růžence. První rok desetiletí duchovní obnovy.

Rok 1989 je opět poznamenán cestami Svatého papeže Jana Pavla II. 12. listopadu došlo ke svatořečení bl. Anežky České. Jsou zde popsány také politické události roku 1989. Ve farnosti probíhaly májové pobožnosti, při kterých se rozjímalo nad životem a apoštolátem sv. Klementa Maria Hofbauera a sv. Jana Nepomuka Neumanna. Stále pokračovala pravidelná modlitba Růžence, hodinek a pravidelné dvacetičtyřhodinové adorace na první pátky. V roce neproběhly žádné větší opravy. Byla zhotovena nová zповědnice a nové hromosvody. Druhý rok desetiletí duchovní obnovy.

V roce 1990 byly poprvé obsazeny všechny biskupské stolce od 2. sv. v. V brněnské diecezi byl 31. března vysvěcen na biskupa ThLic. Vojtěch Cikrle. V kronice jsou opět popsány cesty Svatého papeže Jana Pavla II., který v tomto roce navštívil i Československou republiku. Další zprávy jsou ohledně vysvěcených kněží v republice. Z farnosti byl vypraven autobus na pouť do Maria Zell v Rakousku. Politická a společenská situace nebyla ve farnosti zrovna uspokojivá. Poslední zápisy z daného roku jsou statistické údaje o počtu křtů, svatých přijímání, svateb a pohřbů. V průběhu roku došlo k odložení opravy věže na další rok. Prvním krokem k opravě byl nákup potřebného materiálu. Proběhl třetí rok desetiletí duchovní obnovy se zaměřením na posvěcování života.

V roce 1991 nedošlo ke zlepšení situace ve farnosti. Účast věřících na bohoslužbách se moc nezvýšila. Přibylo ovšem dětí, které se scházely spíše na faře než v kostele. Čtvrtý rok duchovní obnovy zaměřený na rodinný život pod ochranou bl. Zdislavy. Další zprávy se týkají cest Svatého papeže Jana Pavla II. K 15. září byl do farnosti Oslavany jmenován excurrento administrátorem o. Karel Obrdlík. Poslední zápis z roku 1991 jsou statistiky pokřtěných, oddaných a pohřbených. Během roku dostala věž novou měděnou krytinu a byla natřena novou barvou horní část věže.

V lednu roku 1992 proběhla oprava varhan. Na jaře proběhl nátěr jižní strany kostela, klempířské práce pod věží, svody, rýny, opravena střecha kostela. V květnu proběhla výmalba místností na faře před návštěvou P. Jana Smutného z USA. Na podzim byl zbourán kříž na Letkovské ulici a postaveno lešení u severní zdi kostela. Následně byla seškrábána stará malba. Poslední zápis z roku se týkal statistiky.

V roce 1993 byla uspořádaná farní pout' do Říma. Součástí pouti bylo setkání s Janem Pavlem II. při generální audienci. Čeští poutníci byli osloveni česky. V kronice je uveden přesný pozdrav: *„Srdečně vítám skupinu poutníků z Delitexu z Milevska, z Oslavan, z Čučic, a ze Zbýšova. Chvála Kristu! Zítřa budeme slavit svátek sv. Jana Křtitele. Milí bratři a sestry, inspirujme se příkladem jeho života. On dokázal velmi odvážně čelit těžkostem svého povolání. Stejně tak i vy neztrácejte odvahu. Buďte silní v Pánu! Bůh vám neodepře svoji milost. S tímto přáním vám upřímně žehnám.“* Bylo vedeno jednání o získání náhradního pozemku místo zbourané fary. V květnu byla opravena střecha. V červenci proběhlo položení kabelové elektrické přípojky s novou rozvodní skříní u sakristie. Kříž na Letkovské ulici byl dvakrát opraven. V prosinci úspěšně proběhl v kostele adventní koncert. Poslední zápis z roku jsou statistické údaje.

V roce 1994 pokračoval opravy na kostelní střeše. Byly zakoupeny střešní tašky. Dokončena byla oprava fasády presbytáře. Byla vyzvednuta a zrestaurována socha sv. Jana Nepomuckého. Karmelské pouti se zúčastnilo mnoho poutníků. Hlavním kazatelem byl P. Jan Smutný z Nebrasky v USA. Proběhl druhý nátěr věže a na faře byla natřena okna. Památkový ústav Brno provedl v kostele fotodokumentaci mobiliáře.

V roce 1995 proběhlo svatořečení v Olomouci. Náboženství navštěvovalo 50 dětí. Byl obdržen státní příspěvek Okresního úřadu na opravu střechy sakristie a kostela a na opravu náhrobků pod věží. Městský úřad se postaral o opravu soch sv. Jana Nepomuckého a sv. Jana Sarkandera. Na podzim proběhla návštěva bulharského misionáře o. Antonína Kamana SDB. Bylo dokončeno dláždění kolem kostela.

Největší duchovní událostí roku 1996 byla celoroční příprava mladých birmovanců. Na 289. Karmelskou pout' přijel P. Jan Smutný z Ameriky. Proběhla nová elektroinstalace a vytápění kostela. Před květnou nedělí se mladí z farnosti vydali na setkání s otcem biskupem. Farnost se stala členem Klubu přátel rádia Proglas. V kronice jsou uvedeny tradiční statistické údaje.

V roce 1997 proběhlo mnoho významných událostí. Byla udělena svátost birmování z rukou biskupa ThLic. Vojtěcha Cikrleho. V brněnské diecezi proběhlo setkání mLádeže s otcem biskupem před květnou nedělí. Ke karmelskému výročí

proběhla generální oprava vnitřku kostela. Mnoho farníků se zúčastnilo pohřbu P. Jaroslava Maxi v Křižanově. Jubilejní 290. Karmelskou pouť vedl rosický děkan ing. Bedřich Provazník. Nově se v kronice objevil údaj o sbírkách. Na podzim proběhl úklid a zateplení půdy kostela.

Rok 1998 byl rokem Ducha svatého. Z oslavanské farnosti vstoupil do postulátu brněnských petrínů jeden farník. V srpnu začíná noviciát řeholní obláčkou a přijímá nové řeholní jméno Damián. Do kostela jsou pořízeny nové oděvy pro ministranty. Pokračují opravy sakristie, většinou během víkendů formou brigády. Farnost se zúčastnila 1. diecézní svatodušní pouti do Křtin. Probíhaly oslavy 70 let Katolického spolku a životní jubileum ThDr. Miloše Šandery a duchovního správce P. Karla Obrdlíka. Proběhla také beseda s lidoveckým poslancem Dr. Karasem. Letošní pouť vedl novokněz Jan Nekuda ze Zakřan. Pro děti by uspořádán letní tábor Bukovince. V srpnu farnost navštívil P. Jan Smutný z Ameriky. Farnost také navštívil bulharský misionář Antonín Kaman. V říjnu proběhl tomografický průzkum kvality dřeva poutní gotické Madony. Proběhla také výstava k 770. Výročí posvěcení tehdejšího klášterního kostela. Poslední zápis roku se týká statistiky.

Rok 1999 byl rokem příprav na Velké jubileum – rok Boha Otce. Ve farnosti bylo vytvořeno 6 růží živého Růžence. Následují statistiky křtů, svateb, pohřbů a prvokomunikantů. V únoru se někteří farníci zúčastnili víkendových exercicií v Osové Bítýšce. V březnu bylo dokončeno zateplení kostelního stropu a zadní sakristie. Bylo také třeba opravit štít proti zatékání. Během roku proběhlo mnoho kulturních a sportovních akcí. Karmelskou pouť vedl novokněz Josef Pohanka. Bratr Damián složil v srpnu časné řeholní sliby a v září odjel studovat do Říma na papežský institut Mater ecclesiae americké komunity Kristovi legionáři. Mladí farníci se také zúčastnili setkání mládeže na Svaté Hoře. V prosinci proběhla oprava věžních hodin a v kostele proběhl adventní koncert. Děti o vánočních svátcích připravily malou jesličkovou pobožnost.

3.1.4. 21. století²⁹

Jubilejní svatý rok 2000 byl ve farnosti pojat ve snaze obnovit a prohloubit život z víry. Proběhla oprava staré sakristie a betonování štítu věže. Farnost uspořádala během roku poutě do Olomouce na Svatý Kopeček, na Velehrad a do Mikulčic a také na Svatou Horu a do Kostelního Vydří. Během května a června hostila farnost P. Jana Smutného z Ameriky. Karmelskou pouť vedl novokněz P. Miroslav Němeček. Pro děti

²⁹ Farní kronika str. 88 - 139

byl uspořádán tábor v Bukovince. Místní skupina KDÚ-ČSL iniciovala opravu zámecké kaple. Na tuto opravu uspořádali sbírku v rámci adventního koncertu v kostele.

Zápis roku 2001 začíná obecnou statistikou. Iniciativa farníků umožnila zasklít okno v zámecké kapli. V kostele se uskutečnily velikonoční a adventní koncerty. Děti farnosti se zapojily do misijního koláče. 294. karmelskou pouť vedl novokněz Jan Klíma s P. Janem Smutným z USA a skupinou latinskoamerickým bohoslovců. Farnost finančně podpořila činnost brněnského rádia Proglas. O další kulturní a společenské události se staral Katolický dům a jednota Orel.

Rok 2002 byl rokem Růžence. Byl vyhlášen k 25. letému výročí pontifikátu Svatého papeže Jana Pavla II. Skupina mladých farníků se zúčastnila diecézního setkání s otcem biskupem na Petrově. Děti připraveným představením přály v kostele maminkám k svátku. 19. května oslavil jubileum, 60 let kněžství, P. Jan Smutný z USA. Děti se také pestrými květinami zapojily do Kytice rodin na velehradské pouti. 295. Karmelskou pouť vedl rosický farář P. Petr Koutský. Začátkem září došlo ke vloupání do kostela a ke krádeži několika pozlacených svícňů. Zlodějům neunikla ani hřbitovní kaple. 7. září složil rodák z Oslavan, bratr Damián věčné řeholní sliby. Děti prožily týden na faře v Trstěnicích. Do kostela byly zakoupeny elektrické varhany pro sbory. Ve farnosti začal pravidelně při pátečních bohoslužbách zpívat dětský sbor. Během roku byla provedena digitální fotodokumentace památek. Při plynofikaci města byl plyn zaveden i do sakristie. V kostele také proběhly dva úspěšné adventní koncerty.

V roce 2003 byla v kostele častější modlitba Růžence. V květnu byla opravena zámecká kaple. Původní pěticípá hvězda byla nahrazena mariánskou korouhví, kterou při mši svaté v zámecké kapli požehnal rosický děkan Bedřich Provazník. Biskupství brněnské provedlo v tomto roce bezplatný převod hřbitova v Oslavanech městu Oslavany. V letošním roce město Oslavany neposkytlo žádnou finanční pomoc při opravách kostela. Pro děti byl o prázdninách realizován tábor v Heřmanově. O 296. Karmelské pouti kázal ivančický farář Vít Fatěna. V září proběhlo vystoupení a svědectví skupiny latinskoamerických a jihoamerických bohoslovců, které vedl bratr Damián. Mši svatou celebrou generální vikář P. Jiří Mikulášek. V říjnu začala příprava na biřmování. V závěru roku zazněly v kostele tři koncerty. Před Vánocemi byl do kostela instalován elektronický zabezpečovací systém. Poslední zápisy se týkají statistiky.

Rok 2004, rok Eucharistie a diecézní rok Rodiny. Ve městě probíhaly oslavy 900 let. V březnu bylo instalováno pletivo na železnou bránu. V červnu byla instalována

bezpečnostní mříž na boční vchod do kostela. V rámci oslav 900 let města, byl v kostele uspořádán koncert Scholy Gregoriana Pragensis. V červnu byl zapůjčen na zámeckou věž zvon Jan Nepomucký. V červenci byl jmenován nový rosický děkan. Začátkem října proběhlo ve farnosti udělování svátosti biřmování. Svátost udělil brněnský biskup ThLic. Vojtěch Cikrle. Chránový sbor vydal v listopadu své první CD. V kostele se konaly dva adventní koncerty. V závěru roku proběhlo promítání bratra Damiána, který se v tomto roce zúčastnil mezinárodního eucharistického kongresu v Mexiku.

Prvním zápisem roku 2005 je statistika udělených svátostí. V kronice je zmínka o úmrtí Jana Pavla II. a o následném zvolení Benedikta XVI. V květnu se uskutečnil koncert houslisty Jaroslava Svěčeného. Letošní karmelskou pouť doprovodily svým zpěvem dva sbory, dětský i sbor dospělých. Děti prožily týden na táboře v Tvarožné. V září se farníci zúčastnili jáhenského svěcení bratra Damiána. V září také proběhlo děkanátní setkání v kostele s bohatým programem. Bratr jáhen Damián doprovázel českobudějovického biskupa do Apoštolského paláce a setkal se s papežem Benediktem XVI. V adventní době byly uspořádány dva koncerty a také výstava betlémů. Na Boží hod vánoční kázal bratr jáhen Damián.

Rok 2006 byl ve znamení primice. Ve farnosti Oslavany byla poslední primice před 68 lety, kterou sloužil Jan Hadrava. V lednu farnost obdržela dar 30 židlí z oslavanského kulturního střediska. V květnu proběhl v kostele koncert houslisty Pavla Šporcla. V květnu také proběhlo dokumentování architektury a mobiliáře pracovníky z Ústavu dějin umění AVČR. 12. června proběhl modlitební most s olomouckým seminářem. Při karmelské pouti kázal bratr jáhen Damián, rodák z Oslavan studující v Římě. Oslav se zúčastnil také bývalý duchovní správce P. Karel Slanina. V srpnu děti prožily týden v Hlubokých Mašůvkách. Začátkem září byl bratr jáhen Damián vysvěcen v brněnské katedrále na kněze. Svěcení přijal z rukou českobudějovického biskupa. Druhý den slavil v Oslavanech svou primici. Farní dětský sbor doprovodil svým zpěvem pontifikální mši svatou na diecézní pouti ministrantů. V prosinci proběhly v kostele adventní koncerty. Půlnoční mši svatou celebroidal otec Damián. Byla také zaslána písemná pozvánka biskupovi Vojtěchovi na jubilejní 300. karmelskou pouť.

Rok 2007 byl jubilejní. Slavila se 300. karmelská pouť za hojně účasti věřících. Začátkem ledna byla vichřicí poškozena střecha kostela. Do diecézního depozitáře byla předána gotická socha Panny Marie s dítětem, tři mešní tabulky a tři kasule. V květnu proběhla děkanská pouť na Petrov. Proběhl také koncert houslistky Gabriely Demeterové. V červnu došlo k dalšímu poškození střechy v důsledku vichřice. V červnu

byly nalezeny v Olomouckém archivu stručný zápis z jednání konzistoře o schválení oslavanského škapulířového bratrstva a v rajhradském biskupském archivu německý rukopisný originál nadační listiny hraběnky Marie Mollartové – Karmelská tradice a bratrstva. Před poutí proběhla ve farnosti karmelská novéna. Karmelská pouť byla obohacena o průvod ze zámecké kaple ke kostelu se stříbrnou mariánskou sochou dávného škapulířového bratrstva z roku 1707. Průvod vedl ThLic. Vojtěch Cikrle, brněnský biskup. V kostele byla slavena poutní mše svatá za účasti mnoha kněží z okolních farností a rodáků. Odpoledne byla krátká eucharistická adorace se zpívanými loretánskými litaniami. Děti opět vyrazily na týdenní pobyt do Bedřichova. V srpnu proběhlo jednání s městským úřadem o opravě kostelní střechy. Začátkem září proběhlo předání oslavanské farnosti novému administrátorovi Petru Hoškovi. V závěru roku proběhl v kostele adventní koncert. Posledním zápisem je statistika křtů, pohřbů a svateb.

V roce 2008 při 301. karmelské pouti zpíval dětský chrámový sbor. Pro děti byl připraven tábor v Nové Říši. V listopadu farnost oslavila 780 let od vysvěcení klášterního kostela. Koncem roku proběhl v kostele adventní koncert. Dětský chrámový sbor přijal jméno Cecilia, podle patronky hudby sv. Cecilie.

V roce 2009 byl uspořádán zájezd do baziliky sv. Prokopa v Třebíči a do Třeště na tradiční výstavu betlémů. V březnu doprovodilo mši svatou uskupení mládeže Paprsky. Odpoledne byl uspořádán koncert. V rámci hudebních slavností vystoupila v kostele hudební skupina Hradišťan. V červnu proběhlo na zahradě Katolického domu neformální setkání farností. Při 302. karmelské pouti celebrou mši svatou oslavanský rodák O. Damián. Pro děti byl připraven tábor ve Stařeči. Sbor Cecilia a několik farníků se zúčastnilo přímého přenosu mše svaté z ostravského kostela sv. Václava. Koncem roku proběhl již tradičně v kostele adventní koncert. Posledním zápisem je statistika.

Začátkem roku 2010 navštívil farnost o. biskup Pavel Posád, který slavil 6. výročí vysvěcení na biskupa. Ve farnosti sloužil mši svatou. V květnu obohatil zpěvem nedělní mši svatou sbor od sv. Tomáše v Brně. V květnu proběhl koncert hudebního tělesa Javory. V polovině června proběhlo na zahradě Katolického domu neformální setkání. Hlavním celebrantem na 303. karmelské pouti byl českobudějovický pomocný biskup Msgr. Pavel Posád. Koncem srpna organizovala mládež farnosti pěší výlet ke zřícenině hradu Levnov a do údolí říčky Chvojnice. Koncem září zpíval sbor Cecilia do živého vysílání rádia Proglas. V prosinci vydal sbor své třetí CD s vánočními písněmi. Zápis roku končí statistikou.

V roce 2011 proběhla 304. karmelská pouť, při které kázal jáhen Vladimír Večeřa. Pro děti proběhl tábor v Osové Bítýšce. Koncem srpna se uskutečnila pěší túra do údolí Chvojnice. Začátkem října proběhla děkanátní pouť na Svatý Hostýn. Z farnosti byl vypraven autobus. Farníci slavili v bazilice mši svatou a po mši svaté se pomodlili křížovou cestu. V adventní době proběhl v kostele adventní koncert ZUŠ Oslavany. Následují statistiky roku.

V roce 2012 byla uskutečněna pouť do Svaté země. Následně proběhlo i promítání a povídání o Svaté zemi. Při 304. karmelské pouti kázal oslavanský rodák P. Damián. Opět byla koncem srpna zorganizována pěší túra do údolí Chvojnice. Prvního září byla udělována svátost biřmování z rukou generálního vikáře P. Jiřího Mikuláška. V říjnu se uskutečnila mše svatá s hlavním celebrantem ThLic. Vojtěchem Cikrlem, brněnským biskupem. Po mši svatá byla krátká beseda a posezení s biřmovanci v Katolickém domě. Závěrem roku proběhl v kostele již tradiční adventní koncert ZUŠ Oslavany. Zápis roku končí statistikou.

V roce 2013 byla uspořádána autobusová pouť na známá mariánská poutní místa Západní Evropy. Pouť byla na 12 dní, během kterých farníci navštívili Ars, Avignon, Barcelonu, Fatimu, Montserrat, Zaragozu, Batalhu, Acobacu, Nazaré, Santiago de Compostela, Lurdy a Nevers. V květnu se uskutečnila děkanská pouť na Velehrad a do Mikulčic. V rámci hudebních slavností v kostele vystoupil Daniel Hůlka. Začátkem července před karmelskou poutí byla v kapli oslavanského zámku slavena mše svatá u příležitosti 10. výročí posvěcení a osazení mariánské korouhve na věž kaple. Slavnou poutní mši svatou byla oslavena 306. karmelská pouť. V září byl při nedělní mši svaté do farnosti uveden nový kněz Vít Rozkydal. Od 1. října jsou upraveny čas nedělních mší svatých ve farnosti Oslavany a v okolních farnostech, ve kterých je oslavanský farář ustanoven administrátorem excurrento. Koncem listopadu se uskutečnila pouť do rakouského Maria Zell. V prosinci proběhl adventní koncert ZUŠ Oslavany. Na svátek sv. Jana, evangelisty bylo po mši svaté krátké posezení u vína v Katolickém domě. Posledním zápisem je statistika.

V roce 2014 bylo uskutečněno několik akcí pro farníky. Ministranci z farnosti se zúčastnili ministrantského dne v olomouckém semináři. V rámci hudebních slavností v květnu vystoupilo v kostele hudební těleso Hradišťan. Začátkem června proběhla na zahradě Katolického domu akce Králíci, při které se soutěžilo o nejlépe upraveného králíka, součástí programu byla i ukázka historického šermu od skupiny Lucemburk. Při 307. karmelské pouti kázal jáhen Vladimír Večeřa. V září se obnovily modlitební noci

v kostele. Koncem srpna proběhla pěší túra do údolí Chvojnice. V září proběhla děkanátní pouť do Maria Zell. V říjnu byl v kostele koncert místního sboru Cecilia. Uspořádal se také výlet ministrantů do Srbské Kamenice. Tento rok nebyl uspořádán adventní koncert ZUŠ Oslavany. Za statistikou následuje další zápis stejného roku.

V roce 2015 došlo ve farnosti ke změně duchovní správy. V lednu se uskutečnil první farní ples. V květnu byla pouť do Králík. V červnu proběhl farní den netradičním způsobem. Na 308. karmelské pouti celebroid slavnou poutní mši svatou novokněz P. Jaroslav Rašovský. Po mši svaté uděloval novokněžské požehnání. V srpnu proběhla tradiční túra do údolí Chvojnice. V září byla uskutečněna pouť k Panně Marii do Litmanové na Slovensku. 15. listopadu byl do úřadu faráře uveden děkanem P. Jaromír Gargoš.

V roce 2016 byly farnosti vráceny některé pozemky u řeky Oslavy. Pozemky byly pronajaty stávajícím nájemcům. V květnu byl do dieceze jmenován nový pomocný biskup. V červnu proběhla pouť do Žarošic. Slavnostním kazatelem na 309. Karmelské pouti byl oslavanský rodák otec Damián. V září otec Damián sloužil v Oslavanech mši svatou na poděkování za 10 let kněžství. V prosinci ve farnosti proběhl adorační den, který byl zakončen mši svatou ze slavnosti Neposkvrněného početí Panny Marie. Během roku proběhla výměna střechy nad sakristií, čímž byla ukončena kompletní výměna střechy na kostele. Oprava střechy probíhala v několika etapách. Zahájena byla za otce Petra Hoška a dokončena byla za otce Jaromíra Gargoše. Posledním zápisem roku je statistika.

V roce 2017 si farnost s celou církví připomínala 100. výročí zjevení Panny Marie ve Fatimě. Při návštěvě svatého otce Františka byli svatořečeni František a Hyacinta Martovi. Během měsíce května si farnost tyto události připomínala na pravidelných májových pobožnostech v kostele. Od května do října se konaly mše svaté na první soboty v měsíci. Před mší se věřící tradičně modlili Růženec. Po mši byla modlitba litaní k Neposkvrněnému srdci Panny Marie a zásvětné modlitby. V červenci byla opravena socha Panny Marie v "domečku" u vchodu do kostela. Socha byla posvěcena na první sobotu v červenci. Letošní 310. Karmelská pouť se také nesla ve fatickém duchu. Byl vypraven průvod od zámecké kaple ke kostelu. Slavnostním kazatelem byl Pavel Kopecký, farář z Čebína. Odpoledne se farníci pomodlili loretánské litanie a přijali požehnání. V září ve farnosti proběhlo biřmování. Tuto svátost udělil brněnský pomocný biskup Pavel Konzbul. V měsíci říjnu byly pravidelné růžencové pobožnosti v kostele. Posledním zápisem jsou statistiky.

V roce 2018 se provedla sanace a odvlhčení kostela. Na 311. karmelské pouti kázal P. Pavel Kopecký z Čebína. Zápis tohoto roku je velmi stručný. Končí statistikou.

V roce 2019 se obnovily v době postní pobožnosti prvních pátků. Po mši svaté byl výstav Nejsvětější svátosti, litanie k Nejsvětějšímu Srdci Ježíšovu, zásvětná modlitba a požehnání. Přes léto proběhla oprava kněžských hrobů na hřbitově. Na podzim se začala opravovat fasáda kostela. Opravena byla jižní zeď a závěr kostela. 312. karmelskou pouť obohatil svým kázáním Václav Brož, převor z Kostelního Vydří. V rámci poutě byl některým farníkům oblečen karmelský škapulíř. Zápis končí statistikami a jmény farníků, kteří škapulíř přijali.

Během roku 2020 postihla život farnosti epidemie koronaviru. Veřejné bohoslužby byly zrušeny, farníci mohli od 5. neděle postní přistupovat ke svátostem. V kostele byla možnost soukromé adorace před Nejsvětější svátostí. Velikonoce proběhly bez přítomnosti farníků. Bohoslužby byly obnoveny až během měsíce května.

Farní pouť k Panně Marii Karmelské proběhla v komornějším duchu než v minulých letech. V měsíci říjnu byla sedmi mladým farníkům udělena svátost bířmování. Byla to poslední možnost slavení svátosti křesťanské dospělosti. V dalším týdnu byly bohoslužby zakázány.

V říjnu a listopadu proběhla další etapa opravy fasády kostela. Opravena a natřena byla kostelní věž.

Koncem roku začaly přípravy na rekonstrukci varhan.³⁰

3.2. Náboženský život ve farnosti

Během několika posledních let se o život farnosti starala organizace jednota Orel a spolek Katolický dům. Za dobu působení několika kněží docházelo k setkáváním na zahradě Katolického domu. O velké množství akcí se postarala mládež farnosti a do pořádání akcí se zapojili i duchovní správcové.

3.2.1. Bratrstvo svatého Škapulíře Blahoslavené Panny Marie de monte Carmel³¹

Tradice poutí na svátek Panny Marie Karmelské sahá až na počátek 18. století. Tradice poutí byla založena z iniciativy hraběnky Marie Josefy Antonie Mollartové v roce 1707, která v těch letech působila na oslavanském zámku (bývalý klášter). Při

³⁰ Varhany - viz kapitola Vybavení kostela.

³¹ REJL, Luboš a kol. *Oslavany v kostce: Kostel, svazek 4a*. Oslavany 2014-2015, str. 37 – 39. Dále COUFAL, Václav

této příležitosti darovala kostelu pozlacenou sošku Panny Marie. Tradice Karmelských poutí a darování sošky je doložena zakládací listinou psanou hraběnkou Mollartovou. Tato listina byla schválena 27. června 1707 olomouckou biskupskou Konzistoří i papežem. Zakládací listina byla dlouho ztracena, ale nakonec byla objevena v brněnském biskupském archivu. Objevil ji církevní historik P. PhDr. Jindřich Zdík Zdeněk Charouz, Th.D., O. Praem.

V zakládací listině je zmíněna dotace jednoho tisíce zlatých rýnských. Následně je rozepsáno, na co mají být dotace využity.³²

V kostele sv. Mikuláše je dnes umístěna kopie této pozlacené sošky.

Pouť se dle listiny měla konat vždy první neděli po svátku Panny Marie Karmelské, který je 16. července.

Otázkou poutí v rosickém děkanátu se zabývala diplomová práce Crlíkové D.³³ Ve své diplomové práci se zmiňuje o bratrstvu sv. Jana Křtitele od roku 1674 a sv. Škapulíře P Marie de monte Carmel. Obě bratrstva byla zrušena za Josefa II. v roce 1783.³⁴

Bratrstvo sv. Škapulíře bylo znovu zřízeno přičiněním Jana Hruše 1. října 1890. Toto opětovné založení bylo určeno listem generála Karmelitánů v Římě. Ve stejném roce byla pouť obnovena.

Během let byla slavnost nejvíce ovlivňována počasím. Záznamy sdílejí, že některé roky byla slavnost hojně navštěvována, jindy zde bylo pouťovníků poskrovnu. Kulturní činnost v Oslavanech až do okupace vzkvétala. Během následujících let došlo celkovému útlumu poutí.

K dalšímu rozkvětu poutí dochází až v roce 1945, kdy se do Oslavan na Karmelskou pouť sjelo mnoho lidí z okolí a rodáků.

Následně v 50. letech nastal z nařízení režimu útlum církevních akcí. Poutní průvody do kostela úplně utichly. I přes danou situaci se do Oslavan na Karmelskou pouť sjelo mnoho pouťovníků, jak nám o tom svědčí druhý díl Pamětní knihy obce Oslavan, ve které je zmíněna velká účast lidí v roce 1951.

V roce 2019 bylo obnoveno předávání posvátného škapulíře farníkům.

³² COUFAL, V. *Karmelská tradice*. In OKNO, Oslavanský zpravodaj, XV, 7-8, 2007, str. 40 – 42.

³³ Crlíková D. *Poutní místa a tradice v Rosickém děkanátu*. MS MU Brno 2007

³⁴ PLCHOVÁ, Jarmila. *Zámek Oslavany a Althannové*. Rosice: Gloria Rosice, 2018, str. 76.

3.2.2. Karmelské poutě během let

Tradice karmelských poutí vznikla v roce 1707 na podnět hraběnky Mollartové.

Pouť se po církevní stránce velmi měnila. Z raného období poutí před rokem 1783 nemáme mnoho záznamů. Tradice poutí byla v tomto roce po 76 letech přerušena. Je však možné, že tradice částečně pokračovala i nadále po zrušení Josefem II. dále nám také chybí písemné záznamy a popisy poutí po jejich obnovení v roce 1890 až do vzniku republiky.

Poutě jsou zachyceny pouze jako ruční kresby malíře Jakuba Svobody.

Pouť byla pravděpodobně následovně postavena. Měla pět hlavních atributů. Začínala poutním průvodem do kostela, kde byla slavena poutní slavná mše svatá. Kostel byl pravděpodobně velmi bohatě vyzdoben. Následovaly pouťové stánky a atrakce a zábavy.

Pouťové průvody byly podle pamětníků ukončeny v padesátých letech minulého století. Rozsah a kvalita mší svatých byla ovlivňována dobou, počtem věřících a také osobností kněze.

Pouťové stánky bývaly dříve rozmístěny na dnešní kostelní ulici v blízkosti kostela. Dnes jsou přemístěny před městský úřad a do blízkého okolí.

V roce 2007 byl v rámci výročí 300 let tradice Karmelských poutí zorganizován průvod se soškou Panny Marie Karmelské od kaple oslavanského zámku do kostela.

O deset let později byl průvod se soškou Panny Marie Karmelské zopakován. V rámci 312. karmelské pouti byl ve farnosti některým farníkům oblečen karmelský škapulíř. V roce 2020 byly během pouti opět oblékány škapulíře.

3.2.3. Piaristé v Oslavanech

Zastáncem piaristů byl Michal Adolf hrabě Althan³⁵, který od roku 1632 usiloval o založení jejich domu v Oslavanech. Piaristický řádový dům by řídil a celkově zlepšil vzdělání v celé oblasti. Piaristům by založení domu v Oslavanech také napomohlo k rozšíření do Vídně a do Prahy. Tento záměr byl přerušen nečekanou smrtí hraběte Althana v roce 1936.³⁶

³⁵ Michal Adolf hrabě Althan – vlastnil oslavanské panství v letech 1622 – 1636. Více o Althanech viz PLCHOVÁ, Jarmila. *Zámek Oslavany a Althannové*. Rosice: Gloria Rosice, 2018.

³⁶ FOLTÝN, Dušan. *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*. Praha: Libri, 2005. ISBN 80-7277-026-8, str. 594 – 595.

4. Církevní stavby v Oslavanech

4.1. Klášter cisterciáček v Oslavanech

Klášter v Oslavanech je prvním kláštelem ženské větve cisterciáků na území Čech a Moravy. Finančně byl podporován Heilwidou ze Znojma a králem Přemyslem Otakarem I. Stavbu kláštera podporoval také papežský legát Konrád z Urachu.

Prvotní historie založení kláštera není úplně osvětlena. Není také znám původ samotné fundatorky kláštera zbožné Heilwidy ze Znojma. Heilwida zaměnila za Oslavany obce Horka, Hartlebice a Kosovice. K výměně došlo 12. června 1225, kdy byla sepsána a podepsána listina.³⁷

O čtrnáct dní později vydal papežský legát listinu, ve které bere založený klášter pod ochranu římského kostela. Ve stejný den potvrdil privilegiem klášter i Přemysl Otakar I. V této listině byly klášteru propůjčeny podobné svobody, jaké měl velehradský konvent.

4.1.1. Místo a orientace³⁸

Církev dříve stavěla kostely a kláštery na významných posvátných místech pohanů. Tímto se snažila spojit křesťanský obsah se starými zvyky. Téměř všechny kostely byly stavěny v ose východ-západ. V případě kostela oslavanského kláštera je tato osa vychýlena o 7 stupňů. Toto vychýlení je pravděpodobně kvůli geologickým podmínkám.

Cisterciácké stavby jsou charakteristické svým osobitým stylem. Stavby byly stavěny na půdorysu latinského kříže, byly strohé bez malířské a sochařské výzdoby. Kostelům se nestavěly věže ani zvonice. Takto se projevila cisterciácká spiritualita. Typické pro cisterciácké stavby byla kruhová okna v západním průčelí chrámu. Prostor pro mnichy a konvrše byl oddělen chórovou přepážkou.

4.1.2. Etapy výstavby kláštera

Výstavba kláštera probíhala v několika etapách. Etapy jsou jak časové, tak architektonické, řemeslné či materiální. Klášter je postaven z několika druhů pískovce. Zpracování materiálu se také mění s dobou v rámci jedné stavební etapy.

Nultou etapou stavby je samotná příprava. Kromě této stavební etapy je klášter budován ve třech či čtyřech stavebních etapách.

³⁷ Dnes je uložena v Zemských deskách českých pod číslem CDB II. č. 271, str. 264 až 266

³⁸ REJL, L. a kol. *Oslavany v kostce: Klášter, svazek 2b/1*. Oslavany 2012, str. 17.

4.1.2.1. Nultá etapa výstavby³⁹

Zahrnout do této etapy lze především výběr místa. Místo v meandru řeky Oslavy vyhovovalo nejen, co se týká geologického podloží a stavebních kritérií, ale také kritériím čistě cisterciáckých duchovních.

Cisterciáci stavěli své kláštery v údolích, tam kde se nedala důsledně obdělávat půda k zemědělským účelům. Byla to místa podmáčená, bažinatá často kriticky ohrožena záplavami.

Zájem o stavbu kláštera projevila paní Heilwida ze Znojma, vdova po markraběti moravském Vladislavu Jindřichovi, která roku 1225 koupila místo v údolí řeky Oslavy od benediktýnů z Třebíče.

Následně začala vlastní dlouhá etapa příprav ke stavbě. Jednalo se o zajištění pozemků, stavebních plánů, stavitelů, úpravy komunikací, shromažďování řemeslníků a pomocníků, zajištění obecného zázemí, příprava těžby a zpracování surovin.

Paní Heilwida chtěla stavbou kláštera v Oslavanech uctít památku svého zesnulého manžela. Získala také podporu olomouckého biskupa Roberta, krále a dalších významných osobností.

Předpříprava

Tato fáze spočívala v posouzení možnosti takové stavby v daném území. Bylo nutné zjistit, zda je vůbec možné uskutečnit takovou velkou výstavbu bez větších komplikací.

Na území se pravděpodobně pracovalo již před rokem 1225. Zřejmě také předtím, než byla oficiálně stvrzena vlastnické práva Heilwidy ze Znojma.

Část této předpřípravy se nejspíš uskutečnila již v roce 1224.

Zajištění stavitelů a stavebních plánů

Výstavba klášterního kostela a konventu vyžadovalo kvalitní přípravu a organizaci. Jméno a původ konkrétního stavitele nejsou známy. K tomuto nám chybí jakékoli písemné podklady.

Ke stavbě kláštera musel být vytvořen specializovaný kolektiv. Cisterciáci měli povinnost pracovat, ale takovou stavbu sami zajistit nejspíš nemohli.

³⁹ Tamtéž, str. 19 – 28.

Stavební zajištění pozemků

Před stavbou kláštera byl vymezen prostor stavby. Bylo také nutno zajistit přístupové cesty. Bylo třeba některá místa odvodnit, zpevnit, zarovnat a jinak upravit. Místo, kde se měl klášter postavit, bylo záplavové. Bylo také nutné zajistit a vybudovat nějaké ochranné bariéry a hráze.

Dá se předpokládat, že příprava a založení stavby bylo velmi složité. Mnohdy docházelo během stavby k destrukcím některých stavebních prvků rozestavěného kláštera. Bylo nutné také provést sanaci některých částí. Během stavby byla také podceněna stavba ochranných zdí proti záplavám.

Úpravy komunikací pro dovoz materiálu

Pouze některé cesty byly zpevněné, zvláště na Libické stezce. Ke stavbě kláštera však bylo nutné zbudovat nové cesty, nebo stávající cesty renovovat.

Kámen ke svatbě byl dovážen z údolí řeky Jihlavy, přibližně 4 km vzdušnou čarou.

Dřevěné trámy, mnohdy až 10 m dlouhé, byly jedlové a dovážely se z Vysočiny. Doprava se také zajišťovala po řece, ať již v zimě, kdy řeka zamrzala, nebo po vodě za vyššího stavu vody.

Shromáždování řemeslníků a pomocných pracovních sil

Pravděpodobně vznikla stavební huť složená z pestré palety řemeslníků. V první části stavby bylo vše v režii cisterciáckých stavitelů. Stavba se také zajišťovala pomocí námezdných sil.

Regule cisterciáckého řádu samy ukládaly kultivaci pustých území ve vlastnictví kláštera, výstavbou velkých hospodářských dvorů (grangia⁴⁰) a zemědělským hospodařením, což zajišťovalo soběstačnost kláštera. Následně řeholníci, či řeholnice, soustřeďovali obyvatelstvo v blízkosti dvorů.

Manuální práci při výstavbě zajišťovali konvrši⁴¹. Řada těchto konvršů přinášela do oblasti nové poznatky v daných oblastech.

⁴⁰ Grangia – velký hospodářský dvůr řádu cisterciáků (zdroj: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Grangie>)

⁴¹ Konvrš – laický bratr, který byl na místo povolán řádem nebo byli přijímáni na místě stavby (prostí lidé, řemeslníci, ale i lidé pronásledovaní)

Konvrši měli povinnosti, jednalo se hlavně o povinnost práce na stavbách, polích a dílnách. Byli ubytováni odděleně, odděleně jedli. Byli oproštěni od většiny modliteb a většinu času věnovali práci.

Význam pro stavbu měli i lidé, kteří zajišťovali potraviny.

Zajištění stavebního materiálu

Během zajišťování pomocníků se zajišťoval také materiál ke stavbě.

Hlavním stavebním materiálem byl kámen, který byl dovážen převážně v surovém stavu z údolí řeky Jihlavy. Jedná se o arkosové permské pískovce.

Dalšími použitými kameny jsou pískovec a vápenec, který byl těžen pravděpodobně v Gruntech⁴².

Další surovinou byla hlína na výrobu cihel – spraš.

Velmi důležitou surovinou na stavbu bylo dřevo, které bylo nutné dopravovat z větší vzdálenosti.

Nultá etapa stavby byla ve znamení výstavby dřevěných provizorních objektů. V místě stavby byl pravděpodobně postaven i jednoduchý dřevěný kostelík zasvěcený sv. Petru. V této etapě zde byly pravděpodobně přítomny i první řádové sestry.

V této etapě se zpracovávaly plány stavby, probíhala rekognoskace⁴³ terénu.

4.1.2.2. První etapa výstavby⁴⁴

Z první etapy výstavby se do dnešní doby mnoho nedochovalo. Chybí zde zpráva o položení základního kamene.

Tato stavební etapa probíhala od roku 1225 do roku 1228. Byl založen kostel. Z té doby se zachoval vstupní portál s předsíní západní části kostela.

Kostel byl stavěn souběžně od východu i západu. Do této části lze zařadit i střídající se silnější a slabší arkádové pilíře oddělující boční lodě baziliky. Stavba byla po stavebních komplikacích provizorně plochostropě zastřešena.

Budován byl celý konvent. Pokročila výstavba kapitulní síně a refektáře. Nelze ovšem předpokládat, že byla během tří let stavba zcela dokončena.

Na konci první stavební etapy byl klášter za přítomnosti českého krále Přemysla Otakara I., královky Konstancie a syna vysvěcen 7. listopadu 1228.

⁴² Grunty – část města Oslavany

⁴³ Rekognoskace – průzkum, prozkoumávání

⁴⁴ REJL, L. a kol. *Oslavany v kostce: Klášter, svazek 2b/1*. Oslavany 2012, str. 30 - 121

Zachovalé části první stavební etapy

Klášteří komplex, půdorys konventu a baziliky⁴⁵

Půdorys kostela a původního kláštera je zachován dodnes. Původně trojlodní bazilika je dnes přestavěna na kapli⁴⁶ a sýpky⁴⁷. Jižní loď kostela byla zbořena.

Bazilika byla zasvěcena Nanebevzetí Panny Marie.

Dnešní komplex má rozměry zhruba 56 x 53 m. rozloha rajského dvora je přibližně 30 x 29 m. v prostoru rajského dvora je zbudována také studna.

V letech 1987 – 1988 byl v bývalém klášteře proveden archeologický průzkum zaměřený na nejstarší stavební fázi.

Portál baziliky – Porta Naturae (Brána přírody), Porta terrae (Brána země)⁴⁸

Portál baziliky se nachází v západní části původního kostela. Jedná se o vzácné a ceněné kamenické dílo. Dochovaný portál byl jistě součástí majestátní mohutné brány. Pilíře nesou koutové krákorce, na kterých leží nadpražní půlkulovitý překlad. Portál je podle zřetelných obloučkových vlisů a plastických živočišných a rostlinných motivů řazen do období pozdně románského.

Trojité ústupky byly dříve doplněny sloupky, ze kterých zůstaly pouze hlavice na levé straně portálu. Konzoly nesoucí překlad portálu jsou zdobeny listovým ornamentem, který tvoří větévky s laločnatými listy.

Kamenické ztvárnění odpovídá podobnému stylu, jaký je znám z Velehradu.

Zvláštností je použití barevně i strukturně rozličného typu pískovců pro jednotlivé kamenné bloky.

Dnes je portál viditelný pouze ze dvou třetin původní výšky. Během renesanční přestavby byla překryta podstatná část pravoúhle odstupňovaného ostění.

O stavbě portálu jakož i o celé stavbě kostela nám chybí jakákoli písemná informace. Středověké informace popisující stavebně klášter nebyly nalezeny. Jakékoli listiny, které se týkaly kláštera, byly spíše právního typu. Je zde však informace z roku 1388 od Anny z Fulštejna, která přispěla na obnovu poničeného kláštera. Řada dokumentů se ztratila.

⁴⁵ Viz obrazová příloha obr. 2 a 3.

⁴⁶ Viz obrazová příloha obr. 4 a 5.

⁴⁷ Viz obrazová příloha obr. 6.

⁴⁸ Viz obrazová příloha obr. 8 a 9.

První a obsáhlejší zpráva o vlastním historickém vývoji kláštera pocházejí až z roku 1949 v disertační práci M. Sedláčkové-Kladivové, která píše, že portál ukazuje na některé prvky podobné pracím třebíčské kamenické huti.

Portál je třikrát odstupněný. Je charakterizovaný jako ústupkový s přímým nadpražním překladem uloženým na koutových konzolách, s pravoúhle odstupňovaným ostěním s vloženými sloupky. Sloupky se nedochovaly. Nad portálem byla dvě ostře zalomená okna.

Celý portál je ze žlutohnědého pískovce.

Tympanon⁴⁹ tvoří obloučkový vlys vyplněný zoomorfními motivy a rostlinným dekorem.

V první fázi výstavby kláštera se podílela stavební huť s poznatky o stavbě velehradského kláštera. Na druhé fázi stavby se podílela stavební huť, která přišla z Předklášteří u Tišnova.

Klášterní kostel byl zasvěcen Panně Marii. Je tedy možné, že na tympanonu byla také vyobrazena Panna Maria. O skutečné podobě tympanonu se dnes můžeme pouze dohadovat. Lze se také domnívat, že na tympanonu byl vyobrazen jednoduchý kříž, stejně jako tomu bylo na kostelech v Cítově, Poříčí nad Sázavou, Libčevsi nebo v Zahradce v kostele sv. Víta.

Vstup do kostela byl bránou ke spasení člověka. Brána je místem střetu pozemského, vnějšího světa, a božského interiéru stavby.

Tympanon byl dle dochovaných fragmentů zdoben nástěnnou malbou, nikoli sochařsky.

„Kaple“ baziliky⁵⁰

Z první části výstavby se v kapli moc nedochovalo. Většinou jde o zdivo celé kaple, které je dnes omítnuto. Na půdě kaple je dnes vidět, že původní zdivo dosahovalo výše, než dnešní klenba. Většina dochovaných prvků v kapli je pravděpodobně z druhé fáze výstavby.

⁴⁹ Tympanon – záklenek, překlad nad dveřmi porty

⁵⁰ Viz obrazová příloha obr. 4 a 5.

Sakristie

Tato část klášterního kostela nám neposkytuje pozorovat blíže původní prvky první fáze výstavby. Dá se přepokládat, že odkryté části apsidy, obvodové zdivo kaple patří k nejstarší části výstavby.

Kapitulní síň

Kapitulní síň se nachází v pravé části malého nádvoří, tzv. rajskeho dvora. Vstup je jednoduchým pískovcovým portálem s nadsvětlíkem. Původně čtvercová síň je dnes rozdělena cihlovou zdí, kde je patrný podpěrný sloup⁵¹. Síň je zaklenuta čtyřmi křížovými kamennými klenbami. Na východní straně jsou patrné zbytky románských oken.

Refektář

Refektář se nacházel v severní části dvora. Dnes je tato místnost rozdělena příčkami na tři samostatné části. Původně byl přístupný z malého nádvoří. V refektáři jsou dva centrální sloupy a dva polopilíře, které byly součástí vstupního portálu.

Okna

Původně románská okna kvadratury a baziliky byla zazděna při přestavbě na renesanční zámek. Zbytky románských oken jdou dnes k vidění na východní straně venkovní zdi konventu.

Románské zdivo

Původní románské zdivo je dnes viditelné na několika místech rajskeho dvora, především v nejnižší části západního křídla. Jedná se o kvádříkové zdivo⁵². Části zdiva je ukryta v navážce při přestavbě kláštera na zámek.

Studna

Byla součástí rajskeho dvora. Průměr studny je 150 cm. Je umístěna šest metrů od jižní a západní zdi. Hluboká je přes pět metrů.

⁵¹ Viz obrazová příloha obr. 10.

⁵² Kvádříkové zdivo – pískovcové kvádříky

4.1.2.3. Druhá etapa výstavby⁵³

K druhé etapě výstavby dochází kolem roku 1230, kdy došlo k ukončení činnosti první stavební huti. Do Oslavan přichází zřejmě huť jiná. Změna huti je viditelná na kamenickém stylu, architektonických prvků a dokonalejším výběru stavebního materiálu, kamene. Byl použit nový cisterciácký architektonický styl, tzv. přechodné burgundské umění. Je pravděpodobné, že tato kamenická huť do Oslavan přišla z Předklášteří u Tišnova. Kameníci zřejmě dokončili výstavbu bočních lodí kostela a ukončili výstavbu východního chóru kostela. Chór byl ukončen apsidou a zaklenut šestidílnou žebrovou klenbou. Presbytář byl doplněn okny.

Při stavbě došlo ke statickým potížím, kdy již vystavěné části zdí musely být sníženy. Hlavní loď měla být zaklenutá šestidílným, či čtyřdílným klenebním systémem, ale nakonec byla loď zastřešena plochostropě.

4.1.2.4. Třetí etapa výstavby⁵⁴

K další přestavbě kláštera dochází na konci 14. a 15. století z důvodů geotechnických problémů, kdy došlo k několika destrukcím některých částí kláštera.

Byla zbudována kruchta zpevněná pilíři a doplněna cihlovou valenou klenbou. Podobně zaklenuta byla vybudována i v severní lodi kostela. Tyto stavební úpravy umožnily výstavbu věže. V jižní části bylo prolomeno gotické okno s kružbou.

Došlo také i k venkovnímu zpevnění presbytáře dvěma opěráky. Byla stržena jižní boční část lodi. Pilíře střední lodi byly zajištěny čtvrtoblouky a celá část byla postupně zazděna.

4.1.2.5. Čtvrtá etapa výstavby⁵⁵

Dalším stavebním úpravám došlo v letech 1516 – 1526. Došlo k pozdně gotické přestavbě.

Klášter se stále potýkal se statickými obtížemi. Byl zazděn kruchtový oblouk. Vznikla také přepážka, která byla v úrovni podlahy proražena pozdně gotickým portálkem.

Kolem roku 1520 došlo ke zhoubnému požáru, kvůli kterému se stal klášter neobyvatelným.

⁵³ REJL, L. a kol. *Oslavany v kostce: Klášter, svazek 2b/2*. Oslavany 2013, str. 135 - 150

⁵⁴ Tamtéž, str. 152 - 160

⁵⁵ Tamtéž, str. 162.

Následně byl objekt postupně opravován a redukován. Ve druhé polovině 16. století byl klášterní chrám definitivně redukován na zámeckou kapli.

4.1.2.6. Závěr výstavby

Stavební vývoj kláštera byl složitý. Práce na stavbě na východě a západě trojlodí neprobíhaly stejnoměrně. V roce 1228 byl svěcen oltář v dokončené hlavní apsidě. Další postup ve stavbě se soustředil na dokončení západní části. Během stavby se objevily značné statické obtíže a kostel bylo nutné zastřešit plochostropě.

Následující stavební zásahy krátce před zánikem kláštera v 16. století podobu klášterního kostela nijak neovlivnily.

4.2. Kaple v Oslavanském zámku

Z cisterciáckého kláštera se po zániku stal zámek, jehož součástí je kaple. Kaple je původní presbytář baziliky Panny Marie. Do podlahy kaple jsou vloženy tři kamenné desky. Dvě jsou na povrchu, třetí byla zlomena a zasypána pod zmíněné dvě.

4.2.1. Náhrobní kameny⁵⁶

Texty jsou převzaty z archivu Jana Kyseláka.

Náhrobní kámen abatyše Barbory⁵⁷. Uvedený text je psán po obvodu kamene:

ANNO DOMINI 1519
OBIIT VENRABILIS VIRGO
BARBARA ABATISSA
HUIUS LOCI IN PROFESTO DI VI STA FRAN
CUIUS ANIMA...

Volný překlad: *Léta Páně 1519 zemřela ctihodná panna Barbara abatyše tohoto místa den před svátkem Františka, jejíž duše ať přebývá v Bohu.*⁵⁸

Další náhrobní kámen patří abatyši Kateřině⁵⁹. Tento kámen byl zlomen a je uložen pod podlahou v blízkosti prvního kamene. Transkripce:

⁵⁶ REJL, Luboš a kol. *Oslavany v kostce: Desky, svazek 35g*. Oslavany 2013, str. 24 – 30.

⁵⁷ Viz obrazová příloha obr. 11.

⁵⁸ Překlad: Petr Fiala Ivančice

⁵⁹ Abatyše Kateřina byla představenou kláštera v letech 1468 - 1502

(nahore)
Anno dni M°
(vlevo dolů)
5° II° in die Scti Mathei apli Obbit
(dole)
Venglis virgo
(vpravo nahoru)
Katheina dna abba h9 mon

Rekonstrukce nápisu:

**Anno domini millesimo quingestesimo sekundo in die sancti
Mathei apostoli obiit venerabilis virgo Katherina
domina abbatissa monasterii**

Český překlad:

*Léta Páně 1502 na den svatého
Matouše apoštola zemřela ctihodná panna Kateřina,
paní abatyše tohoto kláštera (24. února 1502).⁶⁰*

Třetím náhrobním kamene je náhrobek dítěte Dorothey⁶¹. Text je psaný po obvodu:

(horní strana)
Ao 1643, DEN 29 AUGUSTI
(zleva dolů)
VERSCHIDR IN GOTT DOROTHEA, DES EDL VESTEN
(spodní strana)
CA SPAR MOLL PFLEGERSALH
(zprava vzhůru)
IE EHELICHES TOCHTER(LEIN), IHRES ALTERS 3 IAHR

⁶⁰ Zpracoval Petr Fiala Ivančice

⁶¹ Viz obrazová příloha obr. 12.

DGG (dem Gott gelobt)

Překlad Petra Fialy z Ivančic:

*Roku 1643 dne 29. Srpna
Zesnula v Bohu Dorothea, šlechtična
(Kašpara Millarta) Pflegersalh
Manželská dceruška, jejího stáří 3 roků
Bohu zaslíbená*

Nápis ve středu desky:

PSALM. XXVI.
MEIN VATER UND
MUTER HABEN
MICH VERLASSEN
ABER DER HERR
HAT MICH AUFGE
NOMEN

I kdyby mě otec s matkou opustili, Hospodin se mě ujme. (Žl 27, 10)

4.3. Farní kostel sv. Mikuláše⁶²

Kostel sv. Mikuláše je jednou z dominantních staveb v Oslavanech⁶³. Kostel se nachází v meandru řeky Oslavy. Kolem kostela je ze západu a jihu hřbitov.

Otázka stáří je dodnes vzhledem k chybějícím dokumentům nezodpovězena. První písemná zmínka o kostele je z roku 1320, kdy je zmíněn farář Ondřej. Zároveň se jedná o první zmínku o knězi v Oslavanech. (zpráva o knězi Martinovi z roku 1307)

Lesák⁶⁴ se zmiňuje, že kostel sv. Mikuláše stojí na místě bývalé románské baziliky.

Původní kostel byla jednoduchá obdélníková stavba. Neměla apsidu a obsahovala dvě klenební pole. V 16. století mezi léty 1561 – 1570 byla přistavěna tehdejšími

⁶² REJL, Luboš a kol. *Oslavany v kostce: Kostel, svazek 4*. Oslavany 2014.

⁶³ Viz obrazová příloha obr. 13.

⁶⁴ KRATOCHVÍL, Augustin. *Vlastivěda moravská*. Brno: Musejní spolek, 1910.

majitelem Oslavan Janem Krejčířem z Krajku kaple sv. Jana Křtitele. Později Petr Arnošt Mollart postavil vedle kostela kapli sv. Rocha a Šebestiána v roce 1679. O rok později nechal kostel zdvojit a připojil k němu dříve vystavěnou kapli.

K další přestavbě došlo v době, kdy zde byl farářem Jakub Friedrich. Dostavěl se presbytář, byla prodloužena loď o jedno klenební pole a celá stavba byla přestavěna zhruba do současné podoby. Byla zbořena jižní kaple a původní věž. K severní zdi byla přistavěna sakristie a na západní straně postavena nová věž s předsíní a vchodem. Při této přestavbě dostal kostel rámcově současnou plošnou i prostorovou podobu.

K další proměně věže došlo po jejím zhroucení v roce 1854. Byla provizorně nahrazena nízkou jehlancovitou střechou. V té době došlo také ke spojení sakristie s kaplí sv. Jana Křtitele. Byl zrušen hřbitov na severní části kostela, pod kostelem byly vysázeny lípy.

Mezi lety 1897 – 1900 byla věž kostel zvýšena a zakončena štíhlou bání.

Současně je kostel jednolodní. Na západě je uzavřena předsíní s hlavním vchodem. Na východě je kostel zakončen čtvercovým kostelním chórem uzavřeným půlkruhovou apsidou. Nad předsíní kostela je vystavěna věž. Orientace kostela je vychýlena o 8 stupňů. Loď kostela se směrem k presbytáři zúžena o 50 cm. Nad kněžištěm je sanktusník.

4.3.1. Předsíní kostela⁶⁵

Předsíní kostela je 7 metrů dlouhá, 4 metry široká a 3,5 metrů vysoká, zaklenutá jednoduchou křížovou klenbou. V západní části je vstup do kostela. Proti kazetovým vstupním dveřím je vchod do lodi kostela. Z předsíně vedou dveře do bočního přístavku na severní straně, kde je čtvercová odkládací místnost, a na jižní straně, kde se v přístavku nachází točité schodiště na věž.

Na zemi jsou šedé čtvercové dlaždice. Na východní zdi vpravo je umístěna kropenka z nedvědíckého mramoru.

Ještě v roce 1955 viselo ze stropu předsíně lano, kterým se ručně zvonilo na zvony ve věži.

Vstupní dveře jsou zasazeny do pískovcového, kamenného ostění. Horní rovný kamenný překlad je vprostřed ozdoben květinovým motivem.

⁶⁵ REJL, Luboš a kol. Oslavany v kostce: Kostel, svazek 4. Oslavany 2014, str. 39.

Předsíň je vybavena velkým dřevěným křížem s klekátkem. Proti kříži jsou umístěny vývěsky. Na severní zdi jsou ještě patrné háky, na kterých byly umístěny sochy sv. Antonína a sv. Františka. Tyto sochy jsou uloženy v depozitáři.

Mezi lodí a předsíní jsou dřevěné dveře a železná mříž.

4.3.2. Loď kostela⁶⁶

Loď kostela má tři klenební pole. Je dlouhá 27,5 metrů dlouhá a v nejširší části 13,2 metrů široká. Výška k nejvyššímu vrcholu klenby je 10,45 metrů. Klenební pole jsou zaklenutá polilunetovou valenou klenbou.

Ve vrcholu druhého klenebního pole je větrací otvor.

Mezi lodí kostela a presbytářem je 3 metry široký vítězný oblouk. Součástí tohoto oblouku je kazatelna v levé části při pohledu z lodi kostela. V pravé straně při pohledu z lodi je umístěna křtitelnice. Loď kostela je doplněna šesti obloukovitými okny. Vždy tři na každé straně lodi. Jedná se o barevná okna instalována v roce 1945. Okna zhotovila firma Otmar Vačkář z Brna. Okna byla zdvojena v devadesátých letech.

V severní části jsou v oknech vyobrazení sv. Cecilie, sv. Metoděj a sv. Jan Nepomucký. V jižní části jsou v oknech vyobrazení král David, sv. Cyril a sv. Alois. Okna jsou popisována směrem od kůru. V některých oknech jsou vložena jména donátorů. Okno, kde je vyobrazen sv. Jan Nepomucký, je zvenku částečně zakryto střechou sakristie. Okna byla instalována v roce 1945.

Podlaha loď je pokryta dlažbou. Jedná se o čtvercovou, kose položenou mozaikovou dlažbu z tzv. vračanského mramoru.

V lodi kostela se nachází náhrobní kámen zemřelých dětí svob. P. Teufla z roku 1561. Dříve byla deska skrytá za závěsem a za sochou Nejsvětějšího srdce Ježíšova. Více viz níže.

4.3.3. Kruchta

Kruchta je součástí západní části kostela. Kruchta je nesena v prvním klenebním poli na stěnách čtyřmi pilíři. Kůr je nesen mezi pilíři třemi poli valené klenby. Z kůru jsou vstupní dveře do bočních věž kostela a do prvního patra věže.

⁶⁶ REJL, Luboš a kol. *Oslavany v kostce: Kostel, svazek 4*. Oslavany 2014, str. 43.

4.3.4. Presbytář kostela

Kněžiště kostela se skládá z obdélníkového chóru a přilehlé obloukovité apsidy. Kněžiště je zaklenuto valenou klenbou. Okna apsidy mají jednoduché apsidy. V jižní části se nachází vchod do kostela. A protilehlé straně kněžiště je vchod do sakristie.

Podlaha kněžiště je tvořena čtvercovou, kose položenou mozaikovou dlažbou.

V oknech kněžiště jsou vyobrazeni sv. Prokop, sv. Barbora, sv. Mikuláš a Panna Maria Růžencová. Okna jsou popisována od dveří do sakristie.

V presbytáři kostela se také nachází náhrobní deska, která je umístěna u zdi za hlavním oltářem. Je psána latinsky a ve zkratkách. Více viz níže.

4.3.5. Vybavení kostela⁶⁷

Oltáře

Kostel je vybaven třemi pozdně barokními oltáři. Hlavní a dva vedlejší. Oltáře zhotovil sochař Ondřej Schweigel v letech 1799 – 1801. Oltáře jsou zhotoveny ze štukového, hnědého, obláčkovitého umělého mramoru.

Hlavní oltář⁶⁸

Hlavní oltář má barokní, osově vyváženou architekturu. V předu je umístěna kamenná menza na sloupech. Za menzou je deskový portál, v jehož centrální části je umístěn obraz sv. Mikuláše. Oltář byl původně uvozen čtyřmi stupni. Dnes jsou dva stupně překryty.

Retabulum⁶⁹ je orámováno sloupy s ozdobnými, pozlacenými hlavicemi. Nad retabulem je členěná obloukovitá ozdobná římsa. Je zdobená obláčky, andělíčky a zlacenou svatozáří.

Nad svatostánkem je kopie sochy madony s dítětem. Originál pravděpodobně pochází ze 14. století jako dar Elišky Přemyslovny.

Ve středu menzy je skříňkový tabernákl⁷⁰.

Z každé strany retabulu jsou umístěny sochy. Vlevo z pohledu ke svatostánku je sv. Jáchym a vpravo sv. Anna.

⁶⁷ REJL, Luboš a kol. *Oslavany v kostce: Kostel, svazek 4*. Oslavany, 2014, str. 58- 110.

⁶⁸ Viz obrazová příloha obr. 14.

⁶⁹ Retabulum – oltářní nástavec (Zdroj: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/retabl-retabulum> [cit.: 2020-01-31])

⁷⁰ Tabernákl – eucharistický svatostánek, výklenek ve středověkém oltáři (Zdroj: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/tabernakl-tabernakulum> [cit.: 2020-01-31])

Od roku 1980 byl v chrámu dán na dvou stupních před oltářem jednoduchý obětní stůl.

Vedlejší oltáře

Vedlejší oltáře jsou zasvěceny sv. Josefu⁷¹ na straně evangelní, a sv. Janu Nepomuckému⁷² na straně epištolní. Oltáře jsou architektonicky shodné. Za oltářem je masivní obloukovitý portál ukončený složenou římsou s mezerou vyplněnou pozlacenými ozdobnými řetězy. V jejich středu je deska se jménem příslušného svatého. V portálu jsou plochá sádrová sousoší světců.

Mše svaté u těchto oltářů byly slouženy v době, kdy v Oslavanech bylo více kněží, a sloužily se zádušní mše za zemřelé. U oltáře sv. Jana Nepomuckého bývá v době Velikonočního tridua umístěna Getsemanská zahrada a Boží hrob. Na tento oltář se také na Zelený čtvrtek přenáší Nejsvětější svátost oltářní.

Na bočních oltářích byly uchovány ostatky sv. Celestýna a Feliciána, která byly převezeny z Říma v roce 1782. Později, v roce 1952 byly tyto relikvie odstraněny a pietně zlikvidovány.

Na oltáři sv. Josefa byl upraven svatostánek a byla instalována vitrína s Pražským Jezulátkem.

Křtitelnice⁷³

Křtitelnice se nachází na epištolní straně kostela. Je umístěna ve spodní části pilíře triumfálního oblouku. Jedná se o klasicistní práci, která byla zhotovena kolem roku 1800. Je zhotovena z jednoho bloku pravého kamene. Na vrcholu příklopu je plastika beránka. Poklop je dřevěný, natřený tak, aby imitoval mramor. Nad křtitelnicí je deskový portál, který je zakončen baldachýnem. Na desce je socha sv. Jana Křtitele a nad ním je letící holubice.

⁷¹ Viz obrazová příloha obr. 15.

⁷² Viz obrazová příloha obr. 16.

⁷³ Viz obrazová příloha obr. 17.

Kazatelna⁷⁴

Nachází se na protější straně jako křtitelnice. Kazatelna je barokní. Horní polovina je replikou protější křtitelnice. Vlastní kazatelna je zhotovena z umělého mramoru. Na čelní části je zhotoven reliéf neznámého svatého.

Obloukový tubus kazatelny je dvakrát stupňovitě zúžen a zakončen motivem květu.

Přístup na kazatelnu je ze sakristie.

Kropenky

Kropenky jsou umístěny v lodi kostela na podpěrných pilířích kůru, kde jsou umístěny proti sobě. Jedna kropenka se nachází v síni kostela a v sakristii. Mají oválný mísovitý tvar. Stylem zpracování, použitým materiálem i velikostí je zřejmé, že jsou zhotoveny jedním zhotovitelem.

Náhrobní desky⁷⁵

Uvnitř kostela se nachází dvě náhrobní desky. Poprvé se o nich zmiňuje Kratochvíl 1904. Jedna z nich je za hlavním oltářem. Na této náhrobní desce je zlatým písmem latinský text v tomto znění:

RE AC DOCT D
JACOB FRIDRICH MOR
OSLAVAN PAROCHUS
COSI 34 ANIS ECCESIAM
OSLA EX: PROPROO MINREKI
VIF DECORA VIF VIARIBUS
DATAVIF VERE PATER
PAU PERŮM DEPLORA
FUS AB OMNIBUS
OBLIT AETATE 64
1 APRILIS 1796

Nezkráceně by text zněl asi takto:

⁷⁴ Viz obrazová příloha obr. 18.

⁷⁵ REJL, Luboš a kol. *Oslavany v kostce: Desky, svazek 35g*. Oslavany 2013, str. 3 – 5.

REVERENDISSIMUS AC DORTSSIMUS DOMINUS
JACOB FRIDRICH MORAVUS
CENSATUTAS 3
ANNIS ECSELESIAM
OSLAVANENSEM EX PROPRIIS AEDIFICAVIT
DECCORAVIT MINEROBUSGNE RELOQUIRIBUS
DOTAVIL VERE PATER
PAUPERODUM DEPLORATUR
AB OMNIBUS
OBLIT AETATE 64
1 APRILIS 1796

Překlad: *Velevážený a veleučený pán Jakub Friedrich, Moravan, rodák oslavanský, farář oslavanský 34 roku, chrám oslavanský z vlastního vystavěl a vyzdobil, dary s relikviemi obdaroval. Vskutku otec chudých, oplakávaný ode všech zemřel ve věku 64 l. Dubna 1796.* Jakub Friedrich byl zakladatel a mecenáš chrámu.

Druhá náhrobní deska je umístěna za sochou Nejsvětějšího srdce Ježíšova ve druhém klenebním poli lodě kostela. Je psána německým, kurentem psaným nápisem. Ve spodní části jsou dva erby. Jeden z nich patří rodině Teuffelů. Druhý erb není ověřen. Německý text zní:

ALHIE LIGENT BEGRABEN DIE WOL
GEBARNEN HERRN UND FREY
LEN WIE VOLIGT IM 1561
IAR DEN 21 SEPTEMBRIS IST
FREZSEL ESTER UND IM 1571
IAR MONAT OCTOBRIS IST DAS HERL
LEIN ANDRES KRISTOFF BEDE
GEBARNE TEUFFLIN FREYHERN
UND FREYLIN VAM GUNDERSTORF ZU
OSSLABAN IN CHRISTO ENTSCHLAFFEN
UND VAN DEM WOLGEBARNEN HERRN
HERRN IN MIISTOFF TEUFEL FREYHERRN ZU

GUNDERSDORF UND FRAUEN SU
SANA TEUFFLIN EIN GEBARNE FEYLIN
VAN VEYSPRIACH ENHELICHEN GEBARN UND
GEZUGEN UND ANEZWEF
FEL AN INEN ER FILLET A DAS WART JESUCH
RISTI LASSET DIE KINDL ZU MIER KHYMEN
DEN SOLLICHER IST DAR HIMRLREICH

Překlad textu zní: *Zde leží pohřbeni vysoce urození pán a slečna, kteří skonali v roce 1561 dne 21. září slečna Ester a v roce 1571 v měsíci říjnu mladý pán André Kristoff, oba urození Teuffelovi, svobodný pán a slečna z Gundersdorfu a Oslavan, v Kristu zesnulí a od urozeného pána pana Kristoffa Teuffela, svobodného pána z Gundesdorfu a paní Zuzaně Teuffelové, rozené slečně z Weisprochu, manželsky narození a zplození. A bez pochyby jim přísluší slova Jezu Krista: nechte děti přijíti ke mně, těm náleží nebeská říše.*

Deska připomíná zemřelé děti Esteru a André Kristoffa, kteří v té době žili na zámku.

Sochy⁷⁶

Dominantní sochy se nachází v kněžišti v apsidě kostela. Jedná se o sochy sv. Jáchyma a Anny⁷⁷, rodičů Panny Marie. Vedle bočních oltářů směrem ke vchodu do kostela jsou ve výklencích kostela druhého klenebního pole umístěny sochy Panny Marie⁷⁸ Karmelské (vedle oltáře sv. Josefa). Naproti sochy Panny Marie je umístěna socha Nejsvětějšího Srdce Ježíšova⁷⁹.

Socha Panny Marie Karmelské je upomínkou na Bratrstvo Svatého Škapulíře. Tato socha je tepaná, stříbrná a pozlacená. Dříve byla umístěna na oltáři sv. Josefa.

Na pilířích lodi kostela jsou umístěny sochy sv. Barbory⁸⁰, patronky horníků, a sv. Apolonie⁸¹ na evagelní straně kostela. Na epištolní straně kostela jsou umístěny

⁷⁶ REJL, Luboš a kol. *Oslavany v kostce: Kostel, svazek 4*. Oslavany, 2014, str. 77.

⁷⁷ Viz obrazová příloha obr. 14.

⁷⁸ Viz obrazová příloha obr. 19.

⁷⁹ Viz obrazová příloha obr. 20

⁸⁰ Viz obrazová příloha obr. 21.

⁸¹ Viz obrazová příloha obr. 22.

sochy sv. Rozálie⁸² a sv. Agáty⁸³. Tyto sochy pochází pravděpodobně z původního kostela. Byly nalezeny na půdě sakristie, opraveny a znovu posvěceny v roce 1904.

Před pilíři kůru jsou umístěny sochy vlevo sv. Judy⁸⁴ a vpravo Panny Marie Lurdské⁸⁵. Pod kůrem jsou dále umístěny sochy sv. Františka⁸⁶ a sv. Antonína⁸⁷.

Na hlavním oltáři je umístěna kopie Madony s dítětem⁸⁸. Tato socha pravděpodobně pochází z cisterciáckého kláštera. Sochu pravděpodobně darovala klášter Eliška Přemyslovna v roce 1312.

Obrazy v kostele⁸⁹

Nad hlavním oltářem je umístěn obraz sv. Mikuláše, který namaloval malíř sakrálních maleb, jezuita Ignát Raab z Brna. V roce 1905 byla provedena kopie, kterou provedl farář Eduard Neumann z Rohožné v Čechách.

Další obrazy v kostele znárodňují křížovou cestu. Tato křížová cesta pochází pravděpodobně ze zrušeného kláštera v Louce u Znojma. Autor souboru obrazů je pravděpodobně rakouský barokní malíř Antonín Maulpertsche za spolupráce Josefa Winterhaltera. Křížová cesta začíná na hlavního oltáře na epištolní straně. Odtud směřuje do lodi kostela. Končí na evangelní straně v presbytáři.

Lavice⁹⁰

V kostele jsou umístěny dřevěné údajně více než 200 let staré, masivní, dřevěné lavice. Z obou stran jsou lavice vyřezávané. V kostele jsou rozmístěny do dvou řad po dvanácti ve dvou oddělených sekcích. Řezba se liší u prvních a posledních lavic v každé sekvenci. Řezba lavice je příklížená a liší se u jednotlivých lavic. Lavice jsou z pozdějšího období kostela.

V kostele jsou umístěny tak dvě lavice zcela odlišné koncepce. Jsou umístěny při severní zdi v západní části kostela. Je pravděpodobné, že jsou slohově blízké s jednou ze zpodobnic se skříňkami nesoucími sochy u pilířů pod kůrem.

⁸² Viz obrazová příloha obr. 23.

⁸³ Viz obrazová příloha obr. 24.

⁸⁴ Viz obrazová příloha obr. 25.

⁸⁵ Viz obrazová příloha obr. 26.

⁸⁶ Viz obrazová příloha obr. 27.

⁸⁷ Viz obrazová příloha obr. 28.

⁸⁸ Viz obrazová příloha obr. 14.

⁸⁹ Tamtéž str. 88.

⁹⁰ Tamtéž, str. 98.

Na kůru jsou lavice ze staršího období kostela, pravděpodobně z období kolem roku 1800. Lavice jsou jen hrubě opracované a jednoduché.

Cechovní podstavce⁹¹

Oslavany byly sídlem různých cechů pro celé brněnské panství. Z doby 1. poloviny 19. století se zachovalo šest cechovních podstavců, které jsou umístěny na bocích lavic. Je na nich znázorněn cech obuvnický, krejčovský a říšský.

Zpovědnice⁹²

Zpovědnice jsou umístěny v západní části kostela pod kůrem. Jsou tři dřevěné. Zpovědnice jsou dvě menší, údajně z roku 1962. Záznamy uvádějí, že je zhotovil pan Kaláb z Ivančic podle návrhu architekta Klementa Madelmayera.

Lze však předpokládat, že jedna menší zpovědnice, tmavě mořená, je z jiného období a od jiného zhotovitele

Třetí zpovědnice byla zhotovena roku 1989, v současné době je používána. Je umístěna vlevo od vchodu do kostela při pohledu k oltáři pod kůrem.

Abak

Abak je umístěn vpravo mezi sekvencemi lavic. Původně byl umístěn na severní zdi kněžiště.

V presbytáři jsou umístěny sedadla pro ministranty, sedes pro kněze, obětní stůl a ambon.

Kostel byl v roce 1913 elektrifikován. Kolem roku 1950 byl elektrický rozvod ve špatném stavu, byl zpracován nový plán rozvodu a během následujícího roku realizován. V roce 1952 byla ke křížové cestě instalována samostatná světla. Úplná rekonstrukce elektrické sítě byla provedena v roce 1996.

Varhany⁹³

Varhany jsou umístěny na kůru. Jsou složeny z varhanní skříně a hracího pultu. Varhany vyrobil a dodal roku 1908 varhanář František Čepek z Křemže nad Dunajem.

⁹¹ Tamtéž.

⁹² Tamtéž.

⁹³ Tamtéž, str. 111.

V předchozím kostele byl umístěn na kůru positiv od Matouše Roskoše. Na přelomu 18. a 19. století zde nacházíme na kůru varhany o 16 rejstřících, které byly nahrazeny nástrojem novoměstského varhanáře Františka Svítla a v roce 1908 varhanami již zmiňovaného Františka Čepeka.

Dnešní varhany mají dva manuály s rozsahem pěti oktáv. Mají 24 rejstříků. Pedály mají dvě oktávy. Dříve se vzduch vháněl do měchů pomocí pedálů na severní straně varhanní skříně. Tyto pedály se mohou používat dodnes.

Varhany byly několikrát restaurovány. V roce 1948 se k varhanám namontoval ventilátor. V červnu 1952 byly varhany vyčištěny, naladěny a intonovány panem Mudrochem.

V roce 1971 byla provedena generální oprava a v následujícím roce byl dodán nový hrací stůl.

Střecha kostela⁹⁴

Kostel je zastřešen dřevěnou, trémovou sedlovou střechou pokrytou pálenými taškami. Střecha byla několikrát opravována. Poslední větší oprava proběhla v roce 2013.

Na hřebeni střechy nad kněžištěm je umístěna sanktusová věžička.

Věžička je nesena centrálním opěrným sloupem. Vstoupit do ní se dá z půdy kostela. Výška nad střechou je přibližně 6 metrů. Původně v ní byl umístěn zvon. Celá věžička je pokryta měděným plechem. V makovici nebyly v roce 1955 nalezeny ani uloženy žádné dokumenty.

Věž kostela⁹⁵

Hlavní věž kostela je na západní straně lodi. Nachází se nad předsíní kostela. V průřezu je čtvercová. Od roku 1900 je 43 metrů vysoká. Před daným rokem byla věž menší, měřila 32,7 metrů.

Věž má pět nestejně vysokých pater. Nad posledním patrem je kopule, následně lucerna, helmice, makovice a kříž.

První patro věže je vysoké 3,9 m a je přístupné pouze z kůru ze zadní části varhan. V tomto patře je jednoduché obloukovité okno. Patro je součástí širší části věže postavené do úrovně kostela v počátcích jeho přestavby v letech 1770 – 80.

⁹⁴ REJL, Luboš a kol. *Oslavany v kostce: Kostel, svazek 4*. Oslavany 2014, str. 117

⁹⁵ Tamtéž, str. 126 - 139

Další část věže je užší. Má i tenčí zdi. Tato část je rozdělena na čtyři patra. Stup do druhého patra je z boční věžičky. Do tohoto patra je zasazeno malé obdélníkové okno.

Třetí patro má od západu obdélníkové okno. Ve třetím patře je umístěn původní hodinový stroj.

Ve čtvrtém patře jsou umístěny zvony. V tomto patře jsou z každé strany obloukovitá okna, zakrytá lamelovými okenicemi. V severní zdi vlevo nad oknem je zazděno torzo kříže.

V pátém patře jsou umístěny hodiny. Uvnitř je i mezipatro, které slouží k technické obsluze ciferníků. Tato část patra je z let 1900. Na páté patro navazuje bání, lucerna, helmice a konstrukce kříže s makovicí.

Bání je 7 m široká, vysoká je 5,2 m a je pokrytá měděným plechem. Bání v dnešní podobě je o sto let mladší než samotná věž.

Na bání navazuje šestiboká lucerna s okny. Lucerna je vysoká 2 m a široká 2,2 m.

Na vrcholu věže je kovový kříž vysoký 3 m, konce ramen jsou ozdobené. Ve středu kříže jsou umístěny dvě kruhové desky o průměru 30 cm a znázorňují hostie. Od nich vychází mimo ramen kříže dvanáct železných pásů.

Zvony⁹⁶

Zvony podle Jana Kyseláka byly ulity dříve, než se rozhodlo o stavbě kostela. Je velmi pravděpodobné, že zvony, které byly umístěny do věže, zvonily již na původním nedochovaném kostele.

Všechny zvony byly zavěšeny na dřevěné konstrukci z roku 1798. V roce 1917 byly zvony odvezeny pro vojenské účely. Na věž kostela se vrátil pouze nejstarší zvon Mikuláš z roku 1712. Za pomoci farníků byly v roce 1926 odlity nové zvony. Maria (336 kg) a Ježíš (913 kg). Tyto zvony byly také odvezeny v roce 1942 pro vojenské účely. Vrátil se pouze zvon Mikuláš. O návrat zvonu Mikuláš se zasloužil kaplan Jan Smutný v roce 1945. Ve stejném roce byl zvon na věž nainstalován. Mikuláš byl jediným zvonem ve věži až do roku 1968. Do roku 1955 se na zvony zvonilo ručně z předsíně kostela.

⁹⁶ REJL, Luboš a kol. *Oslavany v kostce: Kostel, svazek 4*. Oslavany, 2014, str. 146 - 148

11. listopadu 1969 byl ulit zvon Cyril a Metoděj (váha 720 kg) a Maria (336 kg). Zvon Cyril a Metoděj byl vysvěcen 2. srpna 1970. Cyril a Metoděj je umístěn mezi dvěma menšími zvony.

Původní zvon Cyril a Metoděj pochází z let těsně po první světové válce. Přesné datum pořízení neznáme. Byl vysvěcen 15. srpna 1926. Zvon vážil jen 39 kg. Byl součástí sanktusové věže a zvonil se s ním umíráček. Zvon byl velmi bohatě zdoben ornamenty, reliéfy světců a také nápisem: *Dědictví otců zachovej nám Pane.*

Dnes se zvoní zvonem Cyril a Metoděj. Zvon Mikuláš se užívá jen v mimořádných případech z důvodu jeho stáří a značného opotřebení.

Název zvonu	Největší průměr	Váha kg	Ulity v roce	Odvezen v roce	Text
Velký zvon	110 cm	745	1718	2. 5. 1917	Pod svatou a zbožnou záštitou bratrstva panenské Rodičky Boží a sv. Jana Nepomuckého, ulit jsem rovněž pod záštitou zasloužilého faráře ARD Jakuba Vasře, který je farářem v Oslavanech 34 let a 6 měsíců a naplnil 63 let svého věku. Ulil mě Johan Kercker v Brně 1718.
Mikuláš	89 cm vysoký 85 cm	400	1712	2. 5. 1917	Sv. Mikuláši, pros za nás. Ulil Simon Kercker v Brně 1712. Obraz Krista na kříži a sv. Mikuláše.
Florián	72 cm	154	1712	2. 5. 1917	Svatý Floriáne, pros za nás. Ulil mne Simon Kercker 1712.
Maria	35 cm	50	1711	2. 5. 1917	Svatá Maria, pros za nás hříšníky nyní i vždycky v hodině smrti naší.
Tomáš	40 cm	60	1744	2. 5. 1917 2. 7. 1942	Bez textu, pouze obrazy sv. Tomáše, Panny Marie a sv. Josefa. Původně se používal jako umíráček v sanktusové věži.
Friedrich	?	20	1755	Neví se	Z daru Jakuba Friedricha

					oslavanského potomkům vesele vyznáním. Ulil mě Johan Georg ve Znojmě 1775.
Maria	Výška 80 cm	336	1926 Svěce n 15. 8.	2. 7. 1942	Maria, Královno míru, oroduj za nás. Obraz: Panna Maria s děťátkem. R. Manoušek a spol. Brno.
Ježíš	Výška 110 cm	913	1926	2. 7. 1942	Ježíši, uděl nám pokoj! Obraz Srdce Ježíše. R. Manoušek a spol. Brno L. P. 1926
Cyri l a Metoděj	Výška 40 cm	39	1926	2. 7. 1942	Dědictví otců zachovej nám Pane. Obraz: sv. Cyril a Metoděj. R. Manoušek a spol. Brno
Maria	84 cm	326	1968		Pro slzy Mariiny, smaž Pane naše viny. Ulit v Ořechově pro Oslavany v roce 1968. R. Manoušek a G. Knos.
Cyri l a Metoděj	110 cm	720 (820)	1969		Pane smiluj se, Kriste smiluj se, Věříme – Oslavany 1969 R. Manoušek a G. Knos v Martinicích u Vel. Meziříčí

Tab. 2: Přehled zvonů kostela sv. Mikuláše⁹⁷ (sestavil Jan Kyselák)

Vrcholová část věže⁹⁸

Jak vypadala vrcholová část věže kolem roku 1700 a při přestavbě v letech 1770 – 80 nevíme. První pohled na kostel se naskýtá na Rychtrově grafickém listu Oslavan z roku 1868 po jejím spadnutí po silném větru roku 1854, kdy byla věž zakryta nouzově jehlancovitou střechou, která měla makovici a dvojité kříž. Současná podoba věže je z let po roku 1900.

Lucerna věže je od roku 1991 osvětlená.

⁹⁷ REJL, Luboš a kol. *Oslavany v kostce: Kostel, svazek 4*. Oslavany 2014, str. 148.

⁹⁸ REJL, Luboš a kol. *Oslavany v kostce: Kostel, svazek 4*. Oslavany, 2014, str. 157 – 165.

Ve věžní makovici se při přestavbě věže v roce 1991 našly v pozinkované schráně zápisy od tehdejšího patera Durdíka. Originál zápisu byl velmi poškozen, místy nečitelný. Zápis však nechal krasopisně přepsat pater Hrubeš.

Ve jménu Nejsvětější Trojice Boží, Boha Otce, Syna a Ducha Svatého.

Na památku pro budoucí časy tento spis vyhotoven jest a položen do bání při vystavení nové věže farního chrámu Páně Oslavanského ku cti a chvále Boží a svatého Mikuláše biskupa. Farního chrámu Páně Oslavanského z délky 18 sáhů a šířky 7 sáhů bylo započato roku 1770 a dokonáno roku 1780. Tohož času panství Oslavanské patřilo duchovním klášterním pannám řádu cisterciáckého, které přebývaly na Starém Brně v králové klášteře. Toho času a spolu také poslední abatyšce byla velmi dobrotivá milostivá Antonia de Ulrici. Ten klášter byl od Jeho Jasnosti, tehdy panujícího císaře pána a pana Josefa, toho jména druhého a mnoho jiných ženského a výše jmenovaný císař a těm pannám výživného jedné každé dáno ročně 20 rýnských, abatysi pak jeden tisíc.

Roku 1789 od císaře Pána toto Oslavanské panství dědičně pronajal vysoce urozený milostpán Jan Nepomuk, říšský rytíř ze Scharffů a každoročně z toho panství platil deset tisíc a čtyřicet rýnských. Jakožto vysoce urozená milost paní byla Jindřiška rozena baronka z Marku, oba dva vlastenci z Rakous, nehlavnějšího města Vídně. K vystavení toho chrámu Páně milostivě darovala výše jmenovaná paní abatyšce všechny potřebné hmotnosti, totiž kámen, cihly a jiné věci, téhož pak času Oslavanský dobrý paměti velebný pan farář Jakub Friedrich narozený a vychovaný v Oslavanech, ze svých peněz zaplatil na tom chrámu Páně všechny řemeslníky a nádeníky, což vynášelo patnáct set.

Spolu s kostelem vstavena byla věž jenom do výšky zároveň se zdí kostela, až teprve léta Páně 1798 za níž podepsaný téhož času nehodný Oslavanský farář Jukundin Durdík vedl další stavbu věže až k dokonání za řízení nejvyššího zemského úřadu Brněnského, na níž pracovali Karel Bartl mstr tesařský z Miroslavi a Matěj Gerkem misstr zednický z Němčic poddaný Oslavanský. Farníci dle tehdy ustanoveného císařského poručení při stavení, jakož i opravování chrámu Páně, farního domu muselo s koňmi a pěší pracovati při řemeslnících. K stavení té věže na místě oné povinnosti farníci uvolili se platiti a dle potřeby skutečně platili 362 zl. 5 kr., celý pak výnos nákladů té věže byl jeden tisíc šest set třicet jeden rýnský 35 krejcarů z kasy vyzdvižených klášterů.

Řeznovský filiální chrám Páně k farnímu Oslavanského patřící je z milosti císaře Pana Pána Josefa druhého učiněn farním a tím způsobem jest oddělen od farního Oslavanského roku 1785 dne 17. února. Já bývalý řeholník bratrů nejmenších řádů svatého Františka Pauly kláštera Vranovského, 2 míle od města Brna, který roku 1784 byl vyzdvižen z nejvyšší milosti výše jmenovaného Josefa císaře učiněn jsem byl prvním farářem řeznovským, roku pak 1796 jsem faru Řeznovskou postoupil a Oslavanskou přijal. K této faře patřili městy Oslavany a dědiny následující: Nová Ves, Ledkovice, Padochov a Zbýšov, v té poslední dědině jest filiální chrám Páně ke cti a chvále svatého Martina biskupa. V Oslavanské kolatuře neb farním okrsku nachází se 1672 duší. Již více než 38 let v lesních horách jmenovaných Balínách blíže Padochova, je v hojnosti výborné kamenné uhlí, které až dosud se vykopává, též roku 1788 začala se s Turkem vojna a skončila roku 1790, toho roku začala se vojna s lidem francouzské země, kteří násilnou smrtí jako nějakého zločince sprovodili svého mocnáře krále Ludvíka XVI. a jeho manželku královnu, která byla z rodu císařského, dcera v Pánu zesnulé naší nejjasnější císařovny Marie Theresie. Ten lid francouzský jen volnou svobodu vyhledával a také chtěl toho zavésti v jiných zemích téhož roku běžícího 1798 od nich bojovně a lstivě papeži Piusovi toho jména VI. vzali celou zem říšského království a jej z Říma vykázal, všechny vzácné věci a poklady ve stříbře a zlatě pozůstávající, odvezli do města Paříže. Od roku 1770 až do roku 1798 byli v naší zemi mocnářové: císařovna Maria Theresie, která umřela dne 28. listopadu 1780 a Josef císař toho jména druhý dne 20. ledna 1790 umřel, císař Leopold druhý umřel dne 1. dubna 1792 a nyní panuje císař František druhý. Brněnský druhý biskup je Jan Křtitel Lachenbauer.

K Oslavanskému panství přítomného času patří osm míst, a sice městy Oslavany, následující dědiny Řeznovice, Němčice, Kratochvilka, Nová Ves, Ledkovice, Zbýšov a Padochov. Tuto bání pozlatil Karel Jedlička, radní a soused Oslavanskýk bednářského řemesla. Přiloženy jsou tuto peníze a sice jeden z nich větší platil 12 krejcarů, druhý pak menší 6 krejcarů, byli pak skrze nedostatek stříbra v čas francouzské vojny na zatím vydány. Třetí z nich nejmenší jest nynějšího císaře Františka druhého a platí 3 krejcarů. V tom roce byla míra pšenice za 2 rýnský, míra žita za 1 rýnský 30 krejcarů, míra ječmene 1 rýnský a 4 groše, más vína mladého 9 krejcarů. Toho byli duchovní a sice dvojctihodný Mamert Klement bývalý kapucín a nyní ve zdejším zámku u milostivé vrchnosti.

V Oslavanech dne 23. Augusta 1798.

Jan. Nep. Scharff
Henriette ze Scharfů
na rozená slečna z Marku
Jukundin Durdík
farář Oslavanský

*Bruno Jos. Rambaus,
školní učitel⁹⁹*

Další zápis je z roku 1854 od tehdejšího faráře patera Bayera. Text byl psán německy a kurentem. V současné době je dokument uchován v makovici kostela. Křížky na začátku listiny znamenají *Ve jménu Otce, Syna a Ducha svatého*.

+++

V roce 1854 7. února silný bouřlivý vítr shodil vrcholek věže (báni) na oslavanském kostele, dále na mnoha místech poškodil střechu kostela. Ještě v témž roce byla nov věžní bání nasazena náhradou za starou, což kostelu zapříčinilo vydání 98 zl. 16 krejcarů konvenční měny, kterýžto obnos podle výnosů vysokého představitelova státu z 21. května 1854 č. 6846 a výnosu c. a k. okresního hejtmánství z 6. června téhož roku č. z. 8827 kostel zaplatil podnikateli Antoinu Strnadovi, rosickému staviteli.

V tomto roce byl Karl Bayer farářem a čestným děkanem v Oslavanech. Majiteli panství byli dědici p. t. barona Scharffa, pozůstalé dcery téhož a sice Henriette provdané baronesy Hentschelové, Jeanette provdaná Salamanková a baronesa Fany.

V tomto čase, kdy věžní bání byla nasazena byla nevídaná drahota – jedna měřice zrna stla 6-7 zl. c.m.z (konvenční měna), pšenice 7-8 zl., žito 3-4- zl., za 100 zl. Stříbra se muselo 120-125 zl. papírové měny (bankovaluta) zaplatit, a proto mince 6 kr., 1 kr., ½ kr., a ¼ kr. a papírové peníze byly v oběhu.

V Oslavanech 27. října 1854

Karl Bayer farář a čestný děkan¹⁰⁰

Dalším dokumentem z makovice kostela je zápis tehdejšího faráře a konsistorního rady patera Jana Hrubeše. Zápis byl do makovice vložen při přestavbě roku 1900. Zápis je z 2. července 1900. Obsahuje zprávu o jubileu císaře Františka I., v zápisu je také pobídka faráře Jana Hrubeše k dostavění věže kostela z dobrovolných příspěvků farníků. Stavbu věže provedl podle zápisu architekt Richard Martin. Obecní úřad v Oslavanech dal pořídit nové hodiny. Jsou zde uvedeni další sponzoři stavby.

⁹⁹ REJL, Luboš a kol. *Oslavany v kostce: Kostel, svazek 4*. Oslavany, 2014, str. 158 – 159. Překlad z Němčiny: Ing. Karel Figer z Ivančič

¹⁰⁰ REJL, Luboš a kol. *Oslavany v kostce: Kostel, svazek 4*. Oslavany, 2014, str. 159 – 160.

Poslední dostupná zpráva je z roku 1991, o kterou byl požádán tehdejší Městský úřad. Tehdejší pater Slanina také napsal nějakou zprávu, ale není k dispozici její přepis.¹⁰¹

Sakristie¹⁰²

Sakristie je přistavěna k severní zdi lodi kostela a presbytáře. Součástí sakristie je bývalá kaple sv. Jana Křtitele. Strop sakristie je plochý, v původní kapli je křížová klenba. Pod původní kaplí sv. Jana Křtitele je hrobní sklípek. Zvenku je viditelný větrací otvor do sklípku.

Nad sakristií je nová střešní vazba z roku 1998.

Náhrobní desky vně kostela¹⁰³

Na vnějších zdech kostela se nachází čtyři náhrobní desky a tři informační desky. Na jižní straně kostela je náhrobní deska Baltazara Valentina¹⁰⁴ s letopočtem 1641. Text je psán německy.

ANNO 1641 DEN 12 AUGUSTU IST
MEISTER BALTHASAR VALENTIN
SEINES HANDWERKS EIN MAUER
VON SCHULTZ AUS DEN SCHEITZ
ERLANDT GEBURTIG SEINE ALTERS
64 JAHR IM SCHLOS OSLAVAN AUF
DEN SAAL VON EINEM GERÜST GE
FALLEN UND ALSO NACH DEM FAHLIN
EINER STUND SEIN LEBEN GEENDET VO
LIGT AN DISEN ORT BEGRABEN GOTT
WOLLE SEUER ARIEN SEEL GNÄDIG
SEIN AUCH SAMT ALLENAUSERWAL
TEN EIN FRÖHLICHE AUFERSTEHUNG
VELLEICHEN AMEN

Volný překlad zní:

¹⁰¹ Tamtéž str. 160 – 164.

¹⁰² Tamtéž str. 174.

¹⁰³ Tamtéž str. 184. Také REJL, Luboš a kol. *Oslavany v kostce: Desky, svazek 35g*. Oslavany 2013, str. 7 – 18.

¹⁰⁴ Viz obrazová příloha obr. 30.

Roku 1641 dne 12. srpna mistr Balthasar Valentin, svým řemeslem zedník, rodem se Schultzů ve Švýcarsku, se svým stářím 64 let, v zámku Oslavany spadl v sále z lešení. Po tomto pádu trpěl ještě hodinu svého života. Leží pochován na tomto místě. Bud' vůle Boží velmi příznivá a svolaj všechny vyvolené na radostné zmrtvýchvstání. Amen.

Hned za rokem zdi je druhá náhrobní deska dítěte Zuzany z roku 1590¹⁰⁵. Na něm je vytesán reliéf dítěte orámovaný ornamenty. Původní text, který byl pod reliéfem je dnes zcela zničený. Údajně jde o dítě kameníka Josefa de Bertoni.

Na jižní straně věže je deska, která má v rozích umístěn letopočet. Nápis připomíná výstavbu věže kostela. Přesný přepis nápisu:

KDYŽ BYL PIVS VI
ŘÍMSKÝ PAPEŽ
MATĚC HRABĚ CHORINSKY
PRWNI BRNENSJY BISKUP
CYSARĚ KRALOWNA
ABATYS CAK W NR
TATO WIEŽ STAWENA¹⁰⁶

Text uvnitř rámu zní: *Když byl Pius VI římský papež, Matěj hrabě Chorinský první brněnský biskup, císař královna, abatyše CAK W NRO I, tato věž stavěna.*

Na severní straně věže je druhá informační deska. Přesný přepis nápisu na desce:

ZA ČASŮV PAPEŽE
CLEMENTA XIV
CYSARĚ JOSEFA II:
KRALOWNY MARIE
THERESIE
BISKUPA HOLOMAIC:
MAX: HAMILTONA
ABATTISSE-K-KAOSLAWAN

¹⁰⁵ Viz obrazová příloha obr. 31.

¹⁰⁶ Viz obrazová příloha obr. 32.

ANTONIE DE VIRICH
TENTO CHRAM STAVEN¹⁰⁷

Zápis v rámu zní: *Za časů papeže Klementa XIV, císaře Josefa II, královny Marie Terezie, biskupa olomouckého Maxe Hamiltona, abatyše k. K a Oslavan Antonie de Ulrici, tento chrám stavěn. V rozích desky je umístěn letopočet 1776.*

Ze severní části kostela je umístěna deska s bohatými ozdobami. Přesný přepis textu na desce zní:

ANNO · M · D · C · L
XXXIVOBII T · R · D ·
MGR. EZECHIEL
LVDOVICVC VIVA
MORAVVS DACZI
CENZIS. PRESBŮT.
ER. PAROCHVS OSIAVA
NENDE XIOCTOB, HRAIIPNE
ET HICQVIESCIT °
OPATE PROEO¹⁰⁸

Volně přeložený latinský text zní: *Roku 1684 zemřel nejdůstojnější pán pan Ezechiel Ludovicus, kněz a rodák z Dačic na Moravě, farář v Oslavanech dne 11. října a tu odpočívá. Proste za něj.*

Poslední náhrobní deska s bohatým ornamentem. Jedná se o nejstarší matriční zápis města Oslavany. Text je psán česky. Přesný přepis textu:

LETA · P · 1 · 5 · 98 ESOBOT
POWELIKI NOCY VMRZE
LA GEST DOROTA MANZE
LKA · M · IOSEFA DEBERTO
NI · NEBOSSTIKA GIRZI
KA · SSIRZIKADCERAZN

¹⁰⁷ Viz obrazová příloha obr. 33.

¹⁰⁸ Viz obrazová příloha obr. 34.

OWEWSIPANBVHRACZMIL
OSTIWIGELDVSSIBECTI
MARVSSA GEVOMATKA¹⁰⁹

Přeložen do dnešní češtiny zní: *Léta Páně 1598 v sobotu po Velikonocích zemřela Dorota, manželka mistra Josefa de Bertoni, nebožtíka Jiříka Špiřika dcera z Nové Vsi. Pán Bůh rač milostiv býti její duši. Maruš a jeho matka.*

Poslední informační deska je na východní straně kostela ve výšce pěti metrů nad terénem. Mezi písmeny vysokými 7 cm jsou zdůrazněna písmena, která jsou zároveň i římskými číslicemi. Tyto číslice dávají dohromady letopočet 1770, což je rok zahájení přestavby kostela. Text je psán latinsky. Přesný prepis textu:

HONORI
DEI
OPTIMI ET
NICOLAIEPISCOP
EREXIT PIETAS¹¹⁰

Překlad zní: *Ke slávě nejdobrotivějšího Boha a biskupa Mikuláše postavila zbožnost.*¹¹¹

4.4. Fara v Oslavanech¹¹²

Kdy byla v Oslavanech zřízena fara a kdo ji zřídil, není známo. Oslavany do roku 1225 patřily benediktinskému klášteru v Třebíči.

První fara v Oslavanech pravděpodobně stála v blízkosti kostela. První zmínka o faře pochází z roku 1320. Další písemné zprávy o faře jsou z roku 1623.

Další písemný údaj o faře je z roku 1623. Následuje záznam z roku 1666, kdy je zaznamenáno, že fara je zbořena. Není ovšem jisté, kde fara stála. Bližší informace o místu

¹⁰⁹ Viz obrazová příloha obr. 35.

¹¹⁰ Viz obrazová příloha obr. 36.

¹¹¹ REJL, Luboš a kol. *Oslavany v kostce: Desky, svazek 35g*. Oslavany 2013, str. 33.

¹¹² REJL, Luboš a kol. *Oslavany v kostce: Kostel, svazek 4a*. Oslavany 2014-2015, str. 15 – 19.

fary je z roku 1687, kdy je zaznamenán požár v Oslavanech. Zaznamenané místo fary na katastrální mapě je až z roku 1825. Na I. vojenském mapování mezi léty 1764 – 1783 fara chybí. Je možné, že fara v těch letech nebyla, nebo že nebyla zaznamenána.

Za kněze Durdíka v roce 1797 byla fara částečně opravována. Z jiných pramenů je zřejmé, že v tu dobu fara i kostel pustly. Za Jana Linharta byly na faře opraveny byty. K této opravě došlo kolem roku 1831.

Významnější oprav fary probíhaly v letech 1833 – 1861 za děkana Karla Bayera. Došlo k rozšíření fary o chlévy a hospodářské budovy. Ve farní kronice následují po letech malé glosy ohledně správy fary a jednotlivých oprav.

V roce 1957 došlo ke generální opravě fary a farního pozemku.

Během roku 1963 došlo ke zbourání fary a farář byl přestěhován do obecního bytu, který byl zřízen tehdy v nově dostavěném činžovním domě na rohu ulic Kostelní a Hlavní. První farář zde byl Jaroslav Maxa. Faráři v tomto farním bytě bydlí i v současné době.

4.4.1. Popis fary z farní kroniky¹¹³

Fara stojí v městečku. Budova byla z dobrého materiálu a střecha byla pokryta pálenou krytinou. Hlavní budova byla 35,2 m dlouhá a 7 m široká. V průčelí bylo umístěno malé okno. Do ulice vedlo 8 velkých oken. Uprostřed stavení byl vchod. Před farou byla také zahrádka.

Za vstupními dvoukřídlými dveřmi byla chodba, která vedla na dvůr. Vlevo byl byt faráře. Byt faráře měl malou předsíň s oknem do ulice. Následoval větší sál a spárna. V sále i spárně byla kamna. Sál měl dvě okna do ulice a jedno okno do zahrady. Vedle předsíně s jedním oknem do zahrady byla letní kuchyně s jedním oknem do zahrady.

Vpravo z chodby vedly jednokřídlé dveře do čeledníku. Odtud se dalo vejít do zimní kuchyně, která měla okno do ulice. Za čeledníkem a zimní kuchyní byl další sál se třemi okny do dvora.

Na konci chodby vpravo byly dveře k záchodu a ke vstupu na půdu fary. Z této síně vedly dveře do zimní kuchyně a k bytu kaplana. Na faře byla také pohostinka a komora. Okna byla opatřena mřížemi.

Podél celé budovy byla kameny vydlážděná cesta.

Na zahradu se dalo vejít i vraty, které byly vpravo od farní budovy. Vpravo od vrat byly hospodářské budovy.

¹¹³ Kronika farnosti Oslavany 1225, str. 421 - 424, také REJL, Luboš a kol. *Oslavany v kostce: Kostel, svazek 4a*. Oslavany 2014-2015, str. 20 – 23.

Naproti farnímu stavení byla kůlna na dříví, vedle kůlny malé pohostinské stavení s okny do zámeckého sadu. Vpravo od pohostinské síně byla koňská maštal, prádelna, chlév pro krávy, a dva chlévy pro prasata.

Na dvoře byla také stodola. Vedle stodoly byly chlévy pro drůbež. Součástí dvora byla také pumpa. Farní zahrada byla obehnaná lat'ovým plotem, vysokou zdí a plotem z desek. Zahrada byla osázena vínem a ovocnými stromy.

Fara měla také sklep, který byl rozdělený na dvě části. Sklep byl pod farní budovou. Vstup byl ze dvora.

4.5.Hřbitov v Oslavanech¹¹⁴

Hřbitov v Oslavanech je jistě spojen s existencí kostela a etapami jeho přestaveb. Přesné datum založení hřbitova není známo. Jistě byl položen v blízkosti lodi kostela. Dnešní poloha hřbitova je relativně novodobá. Datována je rozsáhlou přestavbou kostela v letech 1770. Dnes je hřbitov umístěn na jižní a západní straně kostela a má rozlohu přibližně 10 200 m².

Lze předpokládat, že v minulosti bylo v okolí Oslavan mnoho pohřebišť. Přítomnost klasického hřbitova je spojena až s příchodem křesťanství. Lze předpokládat, že v prostoru dnešního kostela v roce 1224 stávala malá rotunda a kolem ní byl umístěn hřbitov. Jeho existence byla potvrzena při archeologickém výzkumu Viléma Grosse. Při tomto archeologickém výzkumu byly nalezeny slovanské hroby.

Postupné rozšiřování kostela muselo vést ke změně plochy hřbitova, který byl přimknut těsně ke zdi lodi kostela.

Při přestavbě kostela v roce 1770 bylo nutné vybudovat hřbitov úplně nový. Vznikal postupně mimo kostel na jižní a západní straně kostela. Některé náhrobky ze hřbitova byly zabudovány do spodní západní části kostela (viz Náhrobní desky – Vybavení kostela).

V první etapě měl hřbitov asi poloviční velikost. Plocha hřbitova postupně k západu stoupala a byla skloněna k severu. Hřbitov byl a je obehnan zdí.

K dalšímu rozšíření hřbitova došlo v roce 1858 směrem na západ. I tato část se rozvíjela na etapy. Rozšiřování bylo podmíněno spádovostí oblasti. Byli zde pohřbívání obyvatelé nejen Oslavan, ale také z Padochova, Nové Vsi a Letkovic.

K poslednímu rozšíření došlo v roce 1971

Na hřbitově došlo k určitým změnám v padesátých letech minulého století. Byl zrušen hřbitůvek Müllerů, prvních těžařů v Oslavanech, kaple sv. Barbory se stala márnicí, hrobní

¹¹⁴ REJL, Luboš a kol. *Oslavany v kostce? Kostel sv. Mikuláše, hřbitov, svazek 4b*. Oslavany 2014-2015.

kaple Scharffů a Paumgartenů se přeměnila na rozlučkovou síň. Probíhaly zde i prostorové změny a některé hroby musely být zrušeny nebo přemístěny.

Hřbitov uvozuje monumentální obloukovitá kamenná vstupní brána, na kterou navazuje hlavní cesta ze zámkové dlažby. Na jejím konci se nachází bývalá hrobní kaple Scharffů a Paumgartenů (byl vybudována v roce 1840). Po pravé straně cesty stojí márnice, dnes je v ní zřízena toaleta.

Vstupní brána patří k unikátním stavebním prvkům hřbitova. Celá brána je vysoká 3,5 m a široká 4 m. Na vrcholu brány jsou umístěny dvě barokní sochy. Jedná se o sochu sedícího Krista, vlevo při pohledu od kostela, a sochu Panny Marie Bolestné, vpravo při pohledu od kostela. Celá vstupní brána je zařazena mezi kulturní památky.

Autor soch není znám. O jejich vzniku také nic nevíme. Zhotovitelem je neznámý autor z konce 18. století. Je pravděpodobné, že sochař pochází z kamenické huti Mayerů z Nové Vsi. Brána pochází z let přestavby kostela v letech 1770 – 1798.

Vlastní brána je dvoukřídlá.¹¹⁵

Na hřbitov je více vstupů. Samostatný vstup byl na hřbitůvek Müllerů. Vstup na hřbitov byl také možný ze strany Nové Vsi. Branka je na východní straně hřbitova. V západní kamenné zdi se nachází další kovová branka, která pravděpodobně sloužila jako výstup k odpadům ze hřbitova. Dnes je na jihovýchodní straně zřízena dvoukřídlá brána, která slouží o dovozu kontejneru na odpad ze hřbitova.¹¹⁶

Márnice¹¹⁷ stojí v severovýchodním rohu hřbitova. Dnes tuto funkci již neplní. V budově jsou umístěny toalety. Nejstarší záznam o této stavbě je z fotografií J. Součka z roku 1893. Předpokládáme, že ke stavbě došlo ve dvou etapách. Dokazuje to odlišná stavba krovů a také dobové fotografie. Dnešní budova bývalé márnice je rozdělena na čtyři části. V čelní části je místnost, která dnes slouží k uskladnění náradí a materiálu. Tato místnost původně sloužila jako márnice. Později tuto funkci převzala kaple sv. Barbory. Druhá místnost také dnes slouží jako technické zázemí. Tato místnost je snížena o půl metru. Za ní je další místnost. Obě místnosti slouží jako zázemí pro personál hřbitova. Obě místnosti včetně dnešních toalet byly dříve bytem hrobníka.

Součástí hřbitova je také studna. Jedná se o jednu z nejhlubších studní v Oslavanech. Místo, kde stávala původně, je dnes zakryto betonovou deskou.

¹¹⁵ REJL, Luboš a kol. *Oslavany v kostce: Kostel sv. Mikuláše, svazek 4b*. Oslavany 2014-2015, str. 107.

¹¹⁶ Tamtéž, str. 107.

¹¹⁷ Tamtéž, str. 116.

Viz obrazová příloha obr. 37.

4.5.1. Etapy rozšiřování hřbitova¹¹⁸

Oslavanský hřbitov se měnil nejen plošně, ale také se členil na části podle spádových obcí. Jsou zde vymezeny hroby nevěřících a později byly přidány i urnové hroby.

Nejstarší hroby jsou orientovány ve směru východ – západ. Podobu hrobů v první fázi neznáme. První konkrétní podoba je zachycena až v roce 1893 na fotografiích K. Součka. Od tohoto období je možné vymežit čtyři etapy architektury náhrobků.

První etapa představuje konec 19. století. Na hřbitově převládají náhrobky s pískovcovým základem, na kterém je umístěn litinový kříž. Zbytky těchto křížů lze najít na hřbitově i dnes.¹¹⁹

Druhou etapu lze zařadit na začátek 20. století. Stále se užívá pískovcových náhrobků, ale ve větší míře se začínají objevovat náhrobky z jiných kamenů. Náhrobky bývají štíhlé a vyšší, zakončené jednoduchým křížem¹²⁰. Na fotografii z roku 1929 je vidět množství světlých pomníků, pravděpodobně zhotovených ze světlých mramorů.

Třetí etapa začíná v polovině minulého století. Na hřbitově se objevují náhrobky z celé řady dalších hornin. Mění se také vzhled náhrobků. Jedná se o náhrobky deskovité doplněné různými hranoly, rozličně poskládané, často doplněné černým sklem, na kterém jsou uvedena data zesnulých.¹²¹

V posledních desetiletích dochází ke zlomu, kdy se ve větší míře používá k výrobě pomníků různé druhy žul a jiných hornin. Náhrobky vykazují zcela nové a netypické tvary.¹²²

Na oslavanském hřbitově zcela chybí klasické větší hroby. Výjimku tvoří hrobní kaple Scharffů – Paumarttenů.

Samostatnou kapitolou je urnový háj a kolumbárium ve východní části hřbitova.

4.5.2. Urnový háj a kolumbárium¹²³

Urnový háj je zbudován na místě bývalého hřbitůvku Müllerů¹²⁴. Při jeho zřizování bylo zasypáno pět hrobek, ze kterých byly odstraněny ploché náhrobní kameny. Během přestavby byla zbourána také jižní zeď hřbitůvku. Jižně od něj byly zrušeny i hroby, kde byli pohřbíváni obyvatelé Letkovic. Hroby byly přesunuty do západní části hřbitova. U nejj jižnější části východní zdi bylo zbudováno kolumbárium.

¹¹⁸ REJL, Luboš a kol. *Oslavany v kostce: Kostel sv. Mikuláše, svazek 4b*. Oslavany 2014-2015, str. 86 – 87. Jednotlivé hroby viz REJL, Luboš a kol. *Oslavany v kostce: Kostel sv. Mikuláše, svazek 4b*. Oslavany 2014-2015, str. 167 – 170.

¹¹⁹ Viz obrazová příloha obr. 38.

¹²⁰ Viz obrazová příloha obr. 39.

¹²¹ Viz obrazová příloha obr. 40.

¹²² Viz obrazová příloha obr. 41.

¹²³ Tamtéž, str. 218.

¹²⁴ Viz obrazová příloha obr. 42.

4.5.3. Hřbitůvek Müllerů¹²⁵

Müllerové byli první těžaři na území obce Oslavany. Postavili si malý hřbitov kolem roku 1860 v jihovýchodní části hřbitova. Bylo zde vybudováno pět prostorných hrobek.

Hřbitůvek byl původně obehnan ze tří stran ozdobnými cihlovými zdmi. Čelní část byla vyšší. Vstupní otevřená část hřbitůvku byla opatřena železným plotem a brankou.

Dnes je zachována pouze čelní část¹²⁶ a část směřující ke kostelu. Jižní část byla odstraněna. Na hřbitově po ní zůstaly jen uvozující pilíře.

Čelní část hřbitůvku byla koncipována ve třech výškově rozdílných stupních. Střední a nejvyšší část imituje kapli. Její výška ve středové části je 420 cm, je zvýrazněná ozdobnými sloupy a ozdobným obloukovitým reliéfem se sedlovým zastřešením. V oblouku je sgrafitem vyobrazená truchlící žena. Původně zde byl na vrcholu sedlového zastřešení kříž. Ve spodní části byly umístěny desky se jmény pohřbených Müllerů. Desky se nedochovaly.

Na středovou část navazují nižší cihlové zdi, z každé strany jsou dvě pole. Ve středu každého pole jsou umístěny pískovcové desky. V roce 2011 zde byly umístěny desky nové, na kterých jsou vytesány historické údaje, které připomínají tři generace těžařů Müllerů a jejich 116 leté působení na Oslavansku.

Na levé desce jsou jména pohřbených rodinných příslušníků.

- Johann Baptista Müller - *1752 + 1806
- Anna „Ledařka“ Müllerová - *1760 + 1832
- Ferdinand Müller - *1785 + 1808
- Jan Daniel Müller - *1794 + 1875, jeho žena Anna + 1865
- Antonín Müller - *1797 + 1875, jeho žena Karolína + 1875
- František Müller - *1825 + 1901, jeho žena Julie + 1909

Na pravé desce je nápis:

MÜLLEROVÉ
ZDE BÝVAL HŘBITŮVEK
OSLAVANSKÝCH TĚŽAŘŮ MÜLLERŮ
PŘIŠLI Z TYROL A TĚŽAŘSTVO
I RODINNÉ SÍDLO
VYBUDOVALI V HAVÍRNĚ

¹²⁵ Tamtéž, str. 147 – 164.

¹²⁶ Viz obrazová příloha obr. 43.

NA OSLAVANSKU A ZBÝŠOVSKU
BÁŇSKY PODNIKALI V LÉTECH
1785 AŽ 1869

Před deskami stojí na podstavci kamenná váza. Původně na tomto místě stál mramorový kříž.

Obvodové zdi byly ve vrcholové části řešeny ozdobně. V jednotlivých polích byly vyzděny po třech úzkých otvorech, které imitují svíčky. Západní část zdi byla původně ohraničena ozdobným tyčkovým plotem. Charakter plotu lze usuzovat jen ze zachovalého torza na severní zdi.

Původní hrobky byly zrušeny v roce 1959. Původně byly zakryty mohutnými žulovými deskami. Desky v uvedeném roce byly odstraněny a hroby zasypany. Desky jsou umístěny v kapli sv. Barbory.

Odstraňování se zúčastnil Jaroslav Nedorost, který byl svědkem otevření hrobů, ve kterých byly cínové rakev. Jedna rakev byla prý násilím otevřena. Byly v ní nalezeny ostatky ženského pohlaví se zchovalým oděvem.

4.5.4. Významné pomníky¹²⁷

Na hřbitově se nachází několik významných pomníků. Především stojí za zmínku dva náhrobky, které připomínají dvě důlní neštěstí na dolech v Rosicko-oslavanském uhelném revíru.

Vpravo od hrobní kaple Scharffů-Paumgartenů je pomník nad společným hrobem havířů z dolu Františka v Padochově¹²⁸. Havíři zemřeli 8. června 1860. Autorem náhrobku je pravděpodobně Josef Břeněk. Na pomníku je ve vrchní části vytesán německé nápis: *Zum Andenken an die am in der Franziska StainKohlen Zeche zu Padochau vurunglückKten Bergnappe*. (volný překlad: V upomínku na 8. červenec 1860, kdy na kamenouhelném dole Frantička v Padochově byli neštěstím postiženi horníci.) Pod nápisem je uvedeno 56 jmen a jejich zařazení v práci. Pod jmény je nápis: *Vidmet von der Gewekschaft*. (Věnováno od odborového sdružení.)

Vlevo od hrobní kaple Scharffů-Paumgartenů je společný hrob horníku z dolu Kukla ze dne 21. března 1921¹²⁹. Pomník zhotovil Hynek Brázda z Padochova. Ve vrchní části je nápis: *Zde odpočívají horníci zahynuvší při výbuchu třaskavých plynů a uhelného prachu na jámě*

¹²⁷ REJL, Luboš a kol. *Oslavany v kostce: Kostel sv. Mikuláše, svazek 4b*. Oslavany 2014-2015, str. 177 – 185.

¹²⁸ Viz obrazová příloha obr. 44.

¹²⁹ Viz obrazová příloha obr. 45.

Kukla dne 21. 3. 1921. Následně je uvedeno 26 jmen horníků a jejich data narození. Pod jmény je text: *Oběti svého povolání, odpočívejte v pokoji. ZDAŘ BŮH!*

Dalším významným pomníkem je pomník věnovaný padlým v první světové válce¹³⁰. Zhotoven byl roku 1927. Dnes je umístěn vedle hrobů kněží¹³¹ u zdi naproti kostelu. Dříve byl umístěn jinde. Na dnešní místo byl umístěn v době přestavby Müllerova hřbitůvku na urnový háj. Na přední straně desky je v horní části mosazná deska s křížem a hlavou Krista a pod ní nápis: *Katolíci padlým bratrům ve světové válce 1914 – 1918.* Na desce je vytesáno 55 jmen.

Dalším náhrobkem je pomník bezvěrců¹³². Autorem je pravděpodobně Hynek Brázda z Padochova. Součástí je otevřená kniha, na které je nápis: *Prosti víry v bludy, ale s vírou v osvobození proletariátu poctivi žili a zemřeli chudí. Čest jich památce 1922.*

K dalším významným a nejstarším náhrobkům patří náhrobek Jana Müllera se zednářskou tematikou. Dnes se nachází v kapli sv. Barbory. Původně stával vlevo od zmiňované kaple. V kapli se nachází také náhrobek Karla Scharffa z roku 1809.

Třetím nejstarším náhrobkem je náhrobek Barbory Dobšíkové, o kterém je zmínka výše.

Do souboru náhrobků uložených v kapli sv. Barbory patří také pět hrobních desek rodiny Müllerů.

Na hřbitově vedle kaple sv. Barbory stával zbytek pomníku Roberta Lovense – hornického intendanta.

Vedle kaple byly také dva hrubě otesané původně pomníky bez označení a popisku.¹³³ Dnes je vedle kaple umístěn náhrobek nad uloženými ostatky obyvatelů kláštera¹³⁴.

Zbytky masivních podnoží náhrobků se nachází před kolumbáriem. Nejsou k dispozici údaje, kde stávaly a komu patřily.

4.5.5. Kříže na hřbitově¹³⁵

Na hřbitově se nachází také kříže. Jeden je v horní části hřbitova za hrobní kaplí Scharffů-Paumgartenů. Byl vysvěcen 14. července 1912. Pod křížem je text: *Já jsem vzkříšení a život. Kdo ve mně věří, živ bude. Jan 11, 25.*¹³⁶

¹³⁰ Viz obrazová příloha obr. 46.

¹³¹ Viz obrazová příloha obr. 47.

¹³² Viz obrazová příloha obr. 48.

¹³³ REJL, Luboš a kol. *Oslavany v kostce: Kostel sv. Mikuláše, svazek 4b.* Oslavany 2014-2015, str. 214.

¹³⁴ Viz obrazová příloha obr. 49.

¹³⁵ Tamtéž, str. 205 – 208.

¹³⁶ REJL, Luboš a kol. *Oslavany v kostce: Kříže, svazek 35c2.* Oslavany 2014, str. 65.

Viz obrazová příloha obr. 50.

Další kříž se nachází proti hrobům kněží, který je z roku 1821¹³⁷. Kříž řadíme mezi smíšené kříže. Pod křížem byl nápis: *Kříž tento byl k větší slávě boží postaven od Petra Grossa souseda v Padochově a jeho manželky Kateřiny roku 1821. Opraven v roku 1905.*¹³⁸

Kříž stával také na hřbitůvku Müllerů. Osud tohoto kříže od šedesátých let není znám.

U kostela také stával misijní kříž, který byl postaven na památku svaté misie konané v roce 1893. Tuto informaci udává farář Jan Hrubeš. Kříž byl posvěcen od P. Jana Cibulky dne 5. března 1893

4.5.6. Sochy¹³⁹

Na hřbitově se nachází několik soch. Jedná se o dvě sochy nad hlavní vstupní branou. Tyto sochy jsou barokní. Jedná se o sochu sedícího Krista¹⁴⁰ vlevo při pohledu na hřbitov a Panny Marie Bolestné¹⁴¹. O jejich vzniku i umístění nad bránou mnoho nevíme. Pochází zřejmě z období přestavby kostela v. Mikuláše i opravy oslavanského hřbitova. Je velmi pravděpodobné, že sochy pocházejí z kamenické dílny Mayerů z Nové Vsi. Obě sochy byly restaurovány v roce 1994 firmou Maňák.

Další významnou sochou oslavanského hřbitova je socha rudoarmějce¹⁴² u západního okraje hřbitova. Sochu rudoarmějce vytvořil sochař František Hořava z Brna. Na podstavci je nápis:

NÁROD
OSVOBODITELŮM
1946

Socha je vytvořena v nadživotní velikosti. Byla opravena kamenickou firmou Maňák v roce 1994.

4.6. Zaniklá kaplička na Kocperkách¹⁴³

Kaplička stávala před křížovatkou na Novou Ves. Nechal ji postavit roku 1722 oslavanský soused Ondřej Marek. Postavena byla na počest Panny Marie Tuřanské. Byla

¹³⁷ Viz obrazová příloha obr. 51.

¹³⁸ Tamtéž, str. 85.

¹³⁹ REJL, Luboš a kol. *Oslavany v kostce: Kostel sv. Mikuláše, svazek 4b*. Oslavany 2014-2015, str. 212 -

¹⁴⁰ Viz obrazová příloha obr. 52.

¹⁴¹ Viz obrazová příloha obr. 53.

¹⁴² Viz obrazová příloha obr. 54.

¹⁴³ REJL, Luboš a kol. *Oslavany v kostce: Kaple, svazek 35h, i, j*. Oslavany, 2015, str. 84 – 85.

zlikvidována na pokyn městského úřadu roku 1958. Zbourána byla po 250 letech. Zbourání bylo nezákonné. Materiál z kapličky byl naházen do studny, která stávala vedle.

Ke kapličce chodíval každoročně na svátek sv. Floriána prosební průvod z farního kostela.

Kaple byla podle občana Nové Vsi postavena na místě velkého dřevěného kříže. Podle historika Viléma Grosse v těch místech stával velký kamenný rozcestník, který byl důležitým bodem na Libické cestě.

4.7. Hřbitovní kaple v Oslavanech

4.7.1. Hrobní kaple Scharffů – Paumgartenů¹⁴⁴

Hřbitovní kaple Scharffů – Paumgartenů je dominantou hřbitova. Stavba byla postavena v roce 1840 v novogotickém slohu. Vstupní dvoukřídlá vrata jsou zakončena lomeným zaskleným oknem. Na jižní a severní straně kaple jsou zalomená okna. Okna simulují dvojokno. Portály jsou vytesány z pískovce.

Na západní straně jsou umístěny menší dveře, kterými se vstupovalo k oltáři.

Celá kaple je postavena z cihel. Na štítové zdi je umístěn rodový znak Scharffů.

Vnitřek kaple je řešen jako strohá místnost. V čele byl jednoduchý oltář s dřevěným křížem. Strop je zaklenut křížovou klenbou. Po obou stranách vnitřní části kaple bylo po osmi tzv. pecí (vždy dvě nad sebou), kam se ukládaly rakve a následně byly zazděny. Na zazděných otvorech byly umístěny dřevěné desky s daty zemřelého. Dodnes se zachovalo pouze deset desek s daty zemřelých. Celkem je zde šestnáct pohřebních míst.

V zadní části kaple jsou za hrobními portály na obou stranách vstupy na balkony. Balkony jsou řešeny zrcadlově. Vstup je možný po dřevěných točitých schodech. Balkony jsou ohraničeny dřevěným zábradlím.

Původní význam kaple byl změněn v roce 1960, kdy byla kaple přeměněna na smuteční síň. Stěny kaple byly zastřeny černými tkaninami.

O kapli chybí jakékoli písemné dokumenty a plány. Dnes již nežije nikdo, kdo by pamatoval její původní funkci, způsob pohřbívání a místa jednotlivých nebožtíků. Některé stavební disproporce odkazují i na skutečnost, že zde mohlo být pohřbeno více ostatků. Lze se také domnívat, že zde byly přeneseny ostatky manželky Jana Nepomuka, která byla původně pohřbena v podzemí bývalé kaple Jan Křtitele.

¹⁴⁴ Tamtéž, str. 111 – 117.

REJL, Luboš a kol. *Oslavany v kostce: Kostel sv. Mikuláše, svazek 4b*. Oslavany 2014-2015, str. 125 – 126. Viz obrazová příloha obr. 55.

V kapli se mohla sloužit mše. První sloužil 2. listopadu 1904 kooperátor František Řezanina. Bohoslužby se konaly dvakrát ročně.

11. března 1960 byla kaple předána místnímu národnímu výboru, který z ní udělal obřadní síň. Náhrobní desky byly odstraněny, byly zrušeny hroby a prostor byl vydlážděn.

Před několika lety se zjistilo, že plátno bylo shořelé a popadané na zemi.

Seznam pohřbených v kapli sestavil Jan Kyselák:¹⁴⁵

- Joh. Nepom. freih¹⁴⁶. V. Scharff – geb¹⁴⁷. 28. Febr. 1756, gest¹⁴⁸. 17 Juli 1841
- Franziska De Paula freunl¹⁴⁹. V. Scharff – geb. 24. Juli 1793, gest. 23. November 1862
- Marie von Paumgarten – 4. XII. 1859, + 8. 1. 1942
- Ludovica von Paumgarten – geb. 2. 1. 1869, gest. 3. Marz 1903 (tato deska se nezachovala kompletní)
- Hanns Paumgarten, Oberleutnant¹⁵⁰ des K. u. K. Drag. RGMTS - *19. VII. 1894 + 14. II. 1937
- L. Pilipp freyh. V. Hentschel Kappellationsrath . geb.26. Novb. 1785, gest. 15. Augst. 1855
- Anton Salamanka Ortenburg – geb. 31. Janner 1803, gest. 2. Juny 1859
- Heinrich v. Paumgarten, Oberstleutnant - * 12. X. 1868 + 12. X. 1930
- Ludvig Ritt¹⁵¹. V. Paumgarten K. u. K. Drag. Oberltnt statthalterei conc. Prakt. Geb. 11. August 1889, gest. 16. Septbr 1918 zu Elbe in Tirol
- Ludwjpg Ritter v. Paumgarten u. K Major a, geb. Am 4. maj. 1...., gest. Am 10 Junj (1892?) (tato deska se nedochovala kompletní)

Desky jsou uchovány v depozitáři Vlastivědného spolku Rosicko-oslavanska.

Na severní straně kaple zvenku je náhrobní deska¹⁵². Dnes je z větší části zničena. Ze zachovaného textu lze odvodit jen část, která připomíná její obnovení v roce 1791. Původní text se zachoval. Na desce podle J. Kyseláka bylo:

¹⁴⁵ REJL, Luboš a kol. *Oslavany v kostce: Kaple, svazek 35 h, i, j*. Oslavany, 2015, str. 114 - 115

¹⁴⁶ Freyh. – freyherr = svobodný pán

¹⁴⁷ Geb. – geboren = narozen (a)

¹⁴⁸ Gest. – gestorben = zemřel

¹⁴⁹ Freunl. – fräulein = slečna

¹⁵⁰ Oberleutnant = nadporučík (podplukovník) německá vojenská hodnost

¹⁵¹ Ritt. – Ritter - rytíř

¹⁵² Viz obrazová příloha obr. 56.

Léta Páně 1616 na den Všech svatých v noci dokonal život svůj pan Jan Jamolický, obyvatel městečka Oslava v 47 letech. Jeho duši Pán Bůh rač přijmouti v počet vyvolených svých. Tento zápis obnoviti nechal Bernard Jamolický kaplan hostinský 1791.

Na desce jsou dnes patrné tyto zbytky textu:

MIESE

CZE

CEHOSTO

ACZPRZ

POCZET

EICH SWEICH

NAPIS OBNOWIT

ERNARD IAMO

HOSTIMSSKI

V 1791

4.7.2. Kaple sv. Barbory¹⁵³

Kaple sv. Barbory se nachází v jižní části hřbitova. Kapli nechal postavit František Müller na počest patronky havířů roku 1864.

Farář Jan Hrubeš v roce 1880 uvádí: „*Když roku 1864 celý hřbitov byl opravován, srovnán, dal pan František Müller, ředitel a spolumajitel uhelných dolů, veliký to dobrodinec kostela, postaviti novou tuto kapli uprostřed dvou šachet, v nichž jsou pochovány kosti z kostnice a z krypty pod kostelem. V kapli jest obraz Panny a mučednice Barbory, malovaný od Zeleného v Brně a koná se v ní vždy krátká modlitba v pondělí o hodech a na den věrných dušiček jest průvod po hřbitově.*“

Kaple je orientována ve směru sever jih. Původně byla součástí okrajové zdi hřbitova. Od roku 1971 stojí samostatně při kraji urnového hřbitůvku.

¹⁵³ REJL, Luboš a kol. *Oslavany v kostce: Kaple, svazek 35 h, i, j.* Oslavany 2015, str. 77.

REJL, Luboš a kol. *Oslavany v kostce: Kostel sv. Mikuláše, svazek 4b.* Oslavany 2014-2015, str. 143- 146.
Viz obrazová příloha obr. 57.

Je velká zhruba 4 x 4 m. při okrajích je stabilizována pilíři, které jsou zakončeny na vrcholu šikmými pískovcovými deskami.

Výše zmíněný obraz sv. Barbory je dnes umístěn v muzeu Vlastivědného spolku Rosicko - Oslavanska.

Vstupní dveře jsou dvoukřídlé, dřevěné částečně okované. Nad nimi je zasazena renesanční reliéfní pískovcová deska Kalvárie. Reliéf vytesal novoveský kameník Josef de Bertoni v roce 1610. Deska je řešena do hloubky. V čelní části je kříž s Kristem, vlevo je plastika Panny Marie a vpravo sv. Jan. V horní části je plastika holubice. Postavy jsou doplněny popisky. Pod reliéfem je nápis:

LETHA PANIE 1610
IA IOSEF BERTONI KAMENIK ZNOWIWSKI DAL
SEM TOTO VDILAT PRO PAMATKV IEZV KRIS

Na zadní straně kaple je zalomené okénko. Podle Jana Kyseláka byl zde původně barevný církevní výjev. Okénko bylo pravděpodobně instalováno po zrušení Müllerova hřbitůvku. Na fotografii z roku 1929, kdy je kaplička součástí hřbitovní zdi, není vidět žádné okénko. Určitou dobu zde byla pravděpodobně márnice.

Kaplička byla roku 1994 opravena. Je vedena v seznamu kulturních památek pod číslem 873.

Dnes kaplička slouží jako lapidárium pomníků z rodinného hřbitůvku Müllerů. Jedná se především o dva žulové a tři mramorové náhrobní desky, ale také náhrobek Jana Müllera z roku 1806 se zednářskou symbolikou.

V kapli je také uložen druhý nejstarší náhrobek Barbory Dobšíkové z roku 1817 a také pískovcový pomník Karla v. Scharffa z roku 1809.

4.8. Kříže v Oslavanech a okolí

Patří k nejčastějším malým sakrálním stavbám na území Oslavan. U většiny křížů však nemám udány jejich fundatory či zhotovitele. Nejčastěji uvádění autoři kamenných křížů jsou Mayerovi z Nové Vsi.

Kříže se nacházejí v městě i jeho blízkém okolí.

Kříž na Dolině¹⁵⁴

Nejstarší barokní kříž v Oslavanech. Není veden v seznamu památek okresu Brno – venkov.

Tělo Krista je poněkud menší. Je mírně prověšeno. Na Kristově hlavě je velmi zdůrazněna trnová koruna. Celá tvář je velmi výrazná. Kristus má pravou nohu přeloženou přes levou. Má bohatě členěnou bederní roušku s uzlem na pravé straně.

Na soklu netěžko čitelný nápis.

ANO 1755

D: Z7 JULIJ

Autor kříže je neznámý, pravděpodobně kříž patří z dílny Jakuba Mayera z Nové Vsi nebo Jana Františka Mayera.

Kříž byl restaurován v roce 1994 firmou Maňák.

Hrubešův kříž¹⁵⁵

Dalším křížem je tzv. Hrubešův kříž. Také patří mezi nejstarší kříže v Oslavanech. Kříž byl zaznamenaný na mapách I. vojenského mapování v letech 1764 – 1768. Kříž se nachází v předzahrádce rodinného domu. Původně se jednalo o kříž kamenný. Pravděpodobně došlo k jeho destrukci a tak byl nahrazen litinovým. Z původního kříže zůstal jen podstavec. Tento kříž dala postavit Maria Horáková z Oslavan v roce 1832. Nápis na kříži zní:

Kde smrt Jezu

Krista

Jest nad tím radost v nebi jista

Tento kříž nechala Maria Horak

Pozustala vdova

Souseda Oslavanského

Roku 1832 postavit.

¹⁵⁴REJL, Luboš a kol. *Oslavany v kostce: Kříže, svazek 35c1*. Oslavany 2014, str. 21.

Viz obrazová příloha obr. 58.

¹⁵⁵ Tamtéž, str. 34. Také REJL, Luboš a kol. *Oslavany v kostce: Kříže, svazek 35c2*. Oslavany 2014, str. 72.

Viz obrazová příloha obr. 59.

Kříž byl vetchý a tak byl se souhlasem biskupské konzistoře postaven a posvěcen kříž nový. Posvěcen byl na neděli XXVI., po sv. Duchu, tj. 9. listopadu 1899. Součástí litinového kříže je litinová deska s Mariánským motivem.

Kříž na Skalkách /u kostela¹⁵⁶

Tento kříž je umístěn severně od kostelní věže. Původně stával na křižovatce ulic Skalky, Grunty a Havířská. Je na něm uveden nápis:

*Tento kříž nechala ke cti
a slávě Boží postavit
Mariana Novotná
vdova z domku (NW?) Oslavan
na památku svého
zemřelého manžela
Josefa žena Františka
v roce 1851*

Na kříži je corpus Krista. Jeho hlava je skloněna k pravému rameni. Nad hlavou Krista je nápis INRI. Kříž byl restaurován roku 1994 firmou Maňák. Kříž se nachází v seznamu křížů faráře Jana Hrubeše. Byl posvěcen v pondělí svatodušní roku 1857. V roce 1955 byl postaven níže. Na dnešní místo byl přemístěn v listopadu 1963.

Kříž v Kostelní ulici¹⁵⁷

Tento kříž je z roku 1804. Ve spodní části je vyryt nápis:

*FVNDATR
IANNHVP
SAVSEDOS
LAWNSKI
1804*

(Zakladatel Jan Hup, občan oslavanský)

Nad hlavou Krista skloněnou k pravému rameni je nápis INRI. Kříž byl v roce 1994 restaurován. Kolem něj je udržovaná skalka.

¹⁵⁶ REJL, Luboš a kol. *Oslavany v kostce, Kříže, svazek 35c1*. Oslavany 2014, str. 61.

Viz obrazová příloha obr. 60.

¹⁵⁷ Tamtéž, str. 77.

Viz obrazová příloha obr. 61.

Kříž u kostela¹⁵⁸

Na jižní straně kostela vedle kněžiště je umístěn kříž, který se po architektonické stránce zcela vymyká všem, které známe z Oslavan. Má výrazně tvarovanou podnož, stejně tvarovaný má i podstavec, který je řešený ve tvaru T. Na kříži je v přední části vytesán kalich. Na levé straně podstavce je vytesáno: W ROKU 1839. Pod uvedeným textem je vytesán maltézský kříž. Ve spodní části podstavce vlevo je nápis:

*TENTO KŘÍŽ GEST
K WIGÉČI CTI A SLA
VGE BOŽÍ
OD LORENCAHAN
ÁKA MAISTRA KO
WÁŘSKÉHO A LYD
MYLE MANŽELKY
GEHO Z NOWE WSY
W NOWIE ZALOŽEN*

Text pokračuje, na pravé straně je poslední text se jménem autora kříže:

*JAKOB MAYER
STENMETZ
MEISTR VON NEUDORF*

Ve střední části je zápis:

*OTEC MUG NEMUŽE
LYTENTO KALYCH
MYNAUTI MNE NEZ
ABYCH GEG PYL-
STANIZSE WULE
TWA US: MATOSS*

¹⁵⁸ REJL, Luboš a kol. *Oslavany v kostce: Kříže, svazek 35c2*. Oslavany 2014, str. 6 – 7.
Viz obrazová příloha obr. 62.

26 KA: WERSS: 42.
EYHLE CZLOWIEK
OKRESTIANE-TVA
NEHOSEDIWEG
GEHOSWATERANY
ROZGIMEG
USW: IANA 19KA
NE: 6

Je to jeden z mála křížů, u kterých je uveden autor Jakub Mayer z Nové Vsi. Kříž byl posvěcen s povolením biskupské konzistoře 20. června 1839.

Klasicistní kříž¹⁵⁹

Dalším významným křížem je klasicistní kříž u cesty do Letkovic u zemědělského družstva. Na kříži je nápis:

PLAČ IERE
PODLETESE
ZALVNDATORA

Kříž je zachycen na mapách II. a III. vojenského mapování. Kolem kříže je čtvercová kamenná ohrádka.

V devadesátých letech byl několikrát zcela zdemolován vandaly. Podle J. Kyseláka byl na původním podstavci nečitelný nápis: *POZORVGTE PROSIMI WSSICHI A WIZTE GELI BOLESTVASSE GAKO BOLEST MA PLAČTE MODLETE SE ZA FUNDATORA OSLAWANIENSIS.*

Současný kříž a popis je z roku 1994, kdy byl kříž restaurován.

Kříž u cesty do Padochova¹⁶⁰

Takzvaný černý kříž se nachází v serpentíně silnice do Padochova. Dříve se tomu místu říkalo Na Šibenici.

¹⁵⁹ REJL, Luboš a kol. *Oslavany v kostce: Kříže, svazek 35c1.* Oslavany 2014, str. 93.
Viz obrazová příloha obr. 63.

¹⁶⁰ REJL, Luboš a kol. *Oslavany v kostce: Kříže, svazek 35c2.* Oslavany 2014, str. 17.
Viz obrazová příloha obr. 64.

Je to mohutný kamenný kříž. Kristus je nejlépe ztvárněn v okolí Oslavan. Na přední části je nápis:

*ODPUŠŤ NÁM
NAŠE VINNY
A
ZBAW NÁS OD
ZLÉHO*

Na zadní části je uveden druhý nápis:

*ZA BOŽÍ MILOST W
ČAS CHOLERY
ROKU 1855
WYSTAWĚLA
WDĚČNOST R. 1857*

Z tohoto nápisu vyplývá, že kříž byl postaven jako poděkování za odvrácení cholery. V pozdějších letech nebyla cholera v Oslavanech zaznamenána.

Kříž na Výchonech¹⁶¹

Kříž je asi 1 km od okraje města. Stojí mezi lípami. Corpus Krista je litinový. Zajímavostí je souběžné postavení nohou. U výše zmiňovaných křížů má Kristus nohy probity jedním hřebem. Na tomto kříži má každou nohu probitou samostatně.

Na přední části podstavce je nápis:

*Kristu trpěl za nás
zůstaviv nám příklad,
abychom následovali
šlépějí jeho
I Petr 2, 21*

¹⁶¹ REJL, Luboš a kol. *Oslavany v kostce: Kříže, svazek 35c2*. Oslavany 2014, str. 26. Viz obrazová příloha obr. 65.

Na zadní straně je text:

MANŽELÉ
Matěj a Marie
RUMREICHOVI
L. P. 1908

Podle Marie Krýdlové z Oslavan byly lípy vysázeny v roce 1936. Údajně se pod jednou z nich nachází pouzdro s dobovými dokumenty. Kříž byl posvěcen v neděli 28. června 1908 s dovolením biskupské konzistoře.

***Kříž na Vyhlídce / Kříž v Kocouřích*¹⁶²**

Na Vyhlídce je umístěn železný kříž. Dříve stával za domem Krejčíkových. Byl zhotoven na zakázku spolku Růžencového kříže M. Reitharem. Základ je pískovcový. Na podstavci je umístěna mramorová deska s málo čitelným nápisem:

*Královno Svatého
růžence, oroduj za
nás. S důvěrou
se k tobě vinem
1889*

Kolem kříže je ozdobný litinový plot.

Na místě stával dřevěný kříž, který byl roku 1889 nahrazen železným. Byl posvěcen na neděli XXVII. po sv. Duchu. Na kříži je železná tabulka s textem: Kristus trpěl za nás, pozůstaviv Vám příklad, abyste následovali šlépějí jeho., I Petr 2, 21. Na podstavci je vytesáno: Údové v. Růžence L. P. 1889.

***Kříž v Kopanínách u cesty do Lukovan a Ketkovic*¹⁶³**

Kříž se nachází na Holém kopci. Jedná se o tzv. Kosmákův kříž. Původně stával na křižovatce několika polních cest. Dnes stojí v poli. V šedesátých letech byl zcela rozbit

¹⁶² Tamtéž, str. 80.

Viz obrazová příloha obr. 66.

¹⁶³ REJL, Luboš a kol. *Oslavany v kostce: Kříže, svazek 35c2*. Oslavany 2014, str. 97.

Viz obrazová příloha obr. 67.

vandaly. Po nalezení byl vrácen podstavec na původní místo. v roce 1993 byl na podstavec zabudován železný kříž.

Kříž byl posvěcen v neděli XIV. po sv. Duchu 24. srpna 1902 od Františka Řezaniny.

Na přední části podstavce je nápis

*Věnován
ku cti a chvále Boží nákladem
manželů
Františka a Marie Kosmákových
z Oslavan
1902*

Kříž na Dolině¹⁶⁴

V části Oslavan na Dolině se nachází dřevěný kříž, tzv. Šilhavý Pánbíček. Původně byl na kříži malovaný plechový obraz. V roce 1969 byl původní kříž nahrazen novým dřevěným křížem, na kterém byl umístěn litinový odlitek Krista bez textu. Autorem dnešního kříže je Václav Coufal starší – ústní sdělení. Donátorem byl pekař Otto Urbánek.

Kříž na Výhonech¹⁶⁵

Dřevěný kříž se nachází při cestě z Gruntů. V šedesátých letech byl nově opraven. Autorem byl kolářský mistr Václav Coufal starší z Oslavan – ústní sdělení. Donátorem opravy byl pekař Otto Urbánek.

Kříž U Mlýnka v Havírně¹⁶⁶

Kříž stojí u domu Malých. Jedná se o dřevěný kříž s litinovým odlitkem Krista. Kříž je chráněn plechovým obloukem. Raritou kříže je náklon Kristovy hlavy na levou stranu. Nad jeho hlavou je umístěn nápis

IN

RI

¹⁶⁴ Tamtéž, str. 105.

Viz obrazová příloha obr. 68.

¹⁶⁵ Tamtéž, str. 114.

Viz obrazová příloha obr. 69.

¹⁶⁶ Tamtéž, str. 119.

Viz obrazová příloha obr. 70.

Dříve vedle kříže stávaly dvě mohutné lípy, které byly vysázeny v době výstavby cihelny. V roce 2013 došlo k renovaci kříže. Údajně zde stávaly kříže tři. Podle ústního podání byl kříž v roce 1970 celkově renovován Vilémem Vojtěšským a Janem Adolfem.

V době budování socialismu byly v Oslavanech odstraněny čtyři kříže.

Tzv. Bulův kříž z roku 1878¹⁶⁷

Původně stával na levém břehu Balinky. Je zachována jen nedokonalá fotografie. Kříž stál mezi lipami v místě, kde je přes potok most. Další informace můžeme zjistit ze seznamu křížů, který zhotovil Jan Hrubeš v roce 1880. Kříž je zaznamenán pod číslem 10. Původně tam stával dřevěný kříž na zděném podstavci, který dal postavit tehdejší majitel hamru. Kříž odstranil správce uhelných dolů v Padochově Hugo Scheffel roku 1878 a dal postavit na zděný podstavec nový kamenný kříž. Kříž byl odstraněn při úpravě terénu.

Tzv. Lukšův železný kříž z roku 1901¹⁶⁸

Stával u domu Sklenářů naproti splavu v místě odbočky z Nádražní ulice k Válu. Byl zhroutil na začátku šedesátých let. Další informace se nacházejí v seznamu křížů Jana Hrubeše z roku 1880 pod číslem 17. Kříž byl postaven nákladem manželů Václava a Františky Lukšanových na památku 50 let manželství. Posvěcen byl 10. listopadu 1901. Kříž byl zavalen do násypu u řeky.

Mramorový kříž z hřbitůvku Müllerů na hřbitově¹⁶⁹

Byl zlikvidován při úpravě hřbitůvku Müllerů na urnový háj.

Dřevěný misijní kříž u kostela¹⁷⁰

U kostela stával dřevěný misijní kříž postavený na památku sv. misie v roce 1893. Informace pochází ze seznamu křížů sestaveném Janem Hrubešem v roce 1880. Stával v místě, kde je dnes umístěna Boží muka.

4.9. Sochy v Oslavanech

Ecce homo na stráni pod kostelem sv. Mikuláše¹⁷¹

¹⁶⁷ REJL, Luboš a kol. *Oslavany v kostce: Kříže, svazek 35c2*. Oslavany 2014, str. 127.

¹⁶⁸ Tamtéž, str. 133.

¹⁶⁹ Tamtéž, str. 135.

¹⁷⁰ Tamtéž, str. 136.

V Oslavanech se nachází několik soch. První z nich je Ecce Homo¹⁷² na svahu pod kostelem. Je z roku 1705 a patří k nejstarším v Oslavanech a okolí. Sochu nechal zhotovit oslavanský řídicí učitel Řehoř Záleský na poděkování za uzdravení z těžké nemoci. Renovace se socha dočkala v roce 1873. Před sochou je zhotoveno schodiště, které bylo zhotoveno dodatečně v době opravy. Na předních sloupcích schodiště jsou vytesány nápisy. Na pravém je uveden rok na levém okraji je nápis:

OD CEH
UKRECO
WSKE
HO

Socha je spojována s názvem Ecce Homo nebo se někdy uvádí i „Zbičovaný“. Na čtvercové podnoži je uveden nápis:

EJHLE
CZLOWIEK
ÓKRESTIANE
NA NEHO SE
DIWEG
AGEHO SWA
TE RANY
ROZGIMEG

(Ejhle člověk. Ó křesťane na něho se dívej a jeho svaté rány rozjímej)

Socha i schodiště byly opraveny v roce 1994 firmou Maňák Blansko – Klepáčov. Autorem sochy je pravděpodobně novoveský kameník Jan Mayer.

Sochy na předmostí v Oslavanech¹⁷³

¹⁷¹ REJL, Luboš a kol. *Oslavany v kostce: Sochy, svazek 35d*. Oslavany 2014, str. 3 – 4.

¹⁷² Viz obrazová příloha obr. 71.

¹⁷³ REJL, Luboš a kol. *Oslavany v kostce: Sochy, svazek 35d*. Oslavany 2014, str. 14 – 15.

Na předmostí u městského úřadu v Oslavanech byly umístěny dvě sochy svatých. Jednalo se o sv. Jana Nepomuckého¹⁷⁴ a sv. Jana Sarkandra¹⁷⁵. Původně byly umístěny na pískovcovém piliři uprostřed původního nejstaršího dřevěného mostu. Dnes jsou sochy umístěny na obou stranách jižní strany mostu u městského úřadu.

Blíže se o sochách dozvídáme v době přestavby železného mostu po roce 1990.

Socha sv. Jana Nepomuka je starší. Nechala ji zhotovit oslavanská mlynářka Veronika Ránoveselá roku 1717. Druhá socha byla zhotovena v roce 1746 za peníze farníků.

Po zhotovení železného mostu byly obě sochy přemístěny na vozovku od Městečka.

V roce 1963 byly sochy odstraněny při úpravách prostoru. Tehdy byla socha sv. Jana Nepomuckého údajně zničena (Plchová 1989). Další zdroje uvádí, že byla zakopána u mostu kousek proti proudu řeky. Farníci v té době zachránili alespoň sochu sv. Jana Sarkandra a převezli ji ke kostelu, kde byla umístěna na západní straně kostela u sakristie. V roce 1972 byla socha restaurována. U kostela stála socha až do roku 1994, kdy byla přemístěna zpět k mostu.

Socha sv. Jana Nepomuckého byla nalezena a vyzdvižena v roce 16. května 1994 při demolici starého železného mostu a výstavbě nového mostu. Obě sochy byly restaurovány. Soše sv. Jana Nepomuckého byla přidělena svatozář a doplněn poničený kříž a palmová ratolest. Tyto atributy byly neustále ničeny vandaly, proto byly ze sochy odstraněny a uschovány. Socha sv. Jana Sarkandra měla v ruce zlatý klíč, který však byl odcizen.

Slavnostní instalování obou soch se událo 16. května 1995.

Další informace nacházíme v seznamu křížů Jana Hrubeše z roku 1880. Na podstavci sochy sv. Jana Nepomuckého je zepředu nápis:

SVATÝ
JENE NEPO
MUCKJ
ORODUJ
ZA NAS.

Na pravé straně je nápis:

AD 1717

¹⁷⁴ Viz obrazová příloha obr. 72.

¹⁷⁵ Viz obrazová příloha obr. 73.

VERNJKA
RADOVESELA
POSTAVJLA
NA PAMATKU
SVJCH DVAU
MANŽELVW
TUDY VTO
PENJCH

Na levé straně podstavce je nápis:

A. 1715
UTOPJL SE
ODRZEG
BLAŽEK MJ
NARZ ZDEJ
SSJ Z MOSTEM
SPADL.

Na podstavci sochy sv. Jana Sarkandra je nápis:

IN
VENERA
TIONEM
VENERABILI
SARCANDR
AB
OSLAVANEN
SIBVS
STATVAE XPO
NITVS

Autorem obou soch je pravděpodobně kameníci z Nové Vsi Jan Mayer a František Mayer.

4.10. Boží Muka

Boží muka u hřbitova¹⁷⁶

Stojí v místě, kde stával misijní kříž. Byl to původní dar od neznámé ženy z Brna, který byl přivezen během druhé světové války. Donátorka si určila místo v hájku. K Boží muce byla dodána i socha sv. Huberta. Ke stavbě dodala i cement. Ke stavbě nedošlo hned. Po válce byla Boží muka nabízena myslivcům, ale oni ji odmítli. Postavit ji nechal až p. Sláma do roku hřbitovní zdi na dnešní místo. Byla posvěcena 16. července 1953.

Na sloupu je dnes hranatá z přední strany zasklená lucerna se sedlovou střechou. V lucerně je sádrová soška Panny Marie s Jezulátkem.

Boží muka v blízkosti železniční stanice¹⁷⁷

Boží muka je čtvercového půdorysu, při zemi má obloukovou niku na svíčky. Ve vrchní části je obdélníková nika, která byla původně uzavřená. Na Boží muce jsou zbytky pantů. V nice je zasklený obraz Panny Marie. Na vrcholu stříšky je dvojitý železný kříž.

Stáří je nejisté. Není zaznamenána na mapách I. ani II. vojenského mapování. Je možné, že tato Boží muka stála na okraji údolí Brněnky a při stavbě železnice a elektrárny byla posunuta na dnešní místo.

¹⁷⁶ REJL, Luboš a kol. *Oslavany v kostce: Kaple, svazek 35h,i,j*. Oslavany 2013, str. 54.

Viz obrazová příloha obr. 74.

¹⁷⁷ Tamtéž, str. 25.

Viz obrazová příloha obr. 75.

Závěr

V diplomové práci jsem se snažila zachytit historický vývoj prvního ženského cisterciáckého kláštera na Moravě a dále dějinný vývoj oslavanské farnosti.

V jednotlivých kapitolách jsem popsala postupný rozvoj kláštera, jeho rozkvět, úpadek a zánik a vznik a rozvoj farnosti. Zaměřila jsem se na život lidí v klášteře i ve farnosti, také na stavební vývoj kláštera Vallis st. Mariae a kostela sv. Mikuláše, který se nachází na kopci nad městem.

V Oslavanech je stále živá a populární tradiční pouť k Panně Marii Karmelské, která se pravidelně koná v první polovině července.

Poslední částí práce jsem se zaměřila také na menší sakrální stavby na území města Oslavany, jedná se o kříže, sochy a Boží muka.

Část zmíněných staveb se bohužel nedochovala.

Krátce jsem se zmínila o historii města, jeho rozvoje a o jeho osobnostech.

Studium pramenů a literatury během roků 2020 a 2021 poznamenala epidemie koronaviru.

Resumé

Diplomová práce se zabývá historií farnosti Oslavany od první zmínky do konce roku 2020. Zpracovává poznatky o prvním ženském cisterciáckém klášteře na českém území, jeho zrušení a pozvolný přerod klášterního konventu do farnosti. Obsahuje popis jednotlivých církevních staveb na území Oslavan.

Summary

This diploma thesis describes the history of Oslavany parish since the 1st mention to year 2020. Contains information and knowledge about the first Cistercian female monastery on Czech territory, its abolition and gradual transition from monastery convent to parish. Thesis contains description of church structures and monuments on Oslavany area.

Prameny

Archiv Vlastivědného spolku Rosicko-oslavanska

- REJL, Luboš a kol. *Oslavany v kostce: Klášter, svazek 2*. Oslavany, 2015.
- REJL, Luboš a kol. *Oslavany v kostce: Klášter, svazek 2a*. Oslavany, 2015.
- REJL, Luboš a kol. *Oslavany v kostce: Klášter, svazek 2b/1*. Oslavany, 2015.
- REJL, Luboš a kol. *Oslavany v kostce: Klášter, svazek 2b/2*. Oslavany, 2015.
- REJL, Luboš a kol. *Oslavany v kostce: Klášter, svazek 2d1*. Oslavany, 2015.
- REJL, Luboš a kol. *Oslavany v kostce: Klášter, svazek 2d2*. Oslavany, 2015.
- REJL, Luboš a kol. *Oslavany v kostce: Kostel sv. Mikuláše, svazek 4*. Oslavany, 2014.
- REJL, Luboš a kol. *Oslavany v kostce: Kostel sv. Mikuláše, svazek 4a*. Oslavany, 2014-2015.
- REJL, Luboš a kol. *Oslavany v kostce: Kostel sv. Mikuláše, svazek 4b*. Oslavany, 2015.
- REJL, Luboš a kol. *Oslavany v kostce: Kříže, svazek 35c1*. Oslavany, 2014.
- REJL, Luboš a kol. *Oslavany v kostce: Kříže, svazek 35c2*. Oslavany, 2014.
- REJL, Luboš a kol. *Oslavany v kostce: Sochy, svazek 35d*. Oslavany, 2014.
- REJL, Luboš a kol. *Oslavany v kostce: Desky, svazek 35g*. Oslavany, 2015.
- REJL, Luboš a kol. *Oslavany v kostce: Kaple, svazek 35h, i, j*. Oslavany, 2013.
- NERADOVÁ, Michaela. *Dějiny oslavanského kláštera ve 13. Století (bakalářská diplomová práce)*. Brno, 2008.

Kronika farnosti Oslavany 1225

Literatura

Oslavany: 900 let od první písemné zprávy. Oslavany: Gloria Rosice, 2004.

Slovník cizích slov. 2. dopl. vyd. Praha: Encyklopedický dům, 1996. ISBN 80-90-1647-8-1.

BORSKÝ, P. *Ženské cisterciácké kláštery ve 13. století na Moravě.* Masarykova univerzita v Brně, Kandidátská disertace 1992.

FOLTÝN, Dušan. *Encyklopedie moravských a slezských klášterů.* Praha: Libri, 2005. ISBN 80-7277-026-8.

HLAVÁČEK 1973 /121/, str. 299 In NEUBAUEROVÁ

KRATOCHVÍL, Augustin. *Vlastivěda moravská.* Brno: Musejní spolek, 1910.

PARMA, Tomáš. Jean-Baptiste Gramay, primas Afriky, titulární arcibiskup upsalský administrátor oslavanský. *Studie a články.* 2012, 26.

PARMA, Tomáš. Řád křesťanského rytířstva: mezi řeholní společností a konfraternitou. *Studie a články.* 2011, 19.

PEŘINKA 1908 /19/, str.. 168 In NEUBAUEROVÁ, O. *Cisterciácký klášter v Oslavanech.* UJEP Brno 1989.

PLCHOVÁ, Jarmila. *Oslavany: z kronik, dokumentů a vzpomínek.* Oslavany: Městský národní výbor, 1989.

PLCHOVÁ, Jarmila. *Zámek Oslavany a Althannové.* Rosice: Gloria Rosice, 2018.

WIHODA, Martin. *Vladislav Jindřich.* Brno: Matice moravská, 2007. Knižnice Matice moravské. ISBN 978-80-86488-00-4.

Internetové zdroje

<https://slovník-cizích-slov.abz.cz/web.php>

<https://www.biotoposlavany.cz/oteviraci-doba-zamecky-park/d-1038>

https://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_osobnosti&load=12807

<http://www.lznamest.army.cz/aktuality/mesto-oslavany-si-pripomnelo-sveho-rodaka-karla-kunku-prislusnika-311-cs-bombardovaci>

<https://www.biskupstvi.cz/brnensti-biskupove>

Přílohy

A. Textové přílohy

- I. Duchovní správa farnosti** (farní kronika str. 231 – 240)
- II. Farní kooperátoři** (Farní kronika str. 191 – 204)

I. Duchovní správa farnosti

Kompletní seznam duchovních správců farnosti je skoro nemožné sestavit. Některé matriky shořely, a tím byla ztracena některá jména.

Prvním zmíněným knězem je Martin, který v Oslavanech působil kolem roku 1337. Po něm následoval Ondřej, který komutoval v roce 1340 s farářem zbraslavským. O dalším knězi není kromě jména Bedřich žádná informace. Pravděpodobně se jedná o výše zmíněného faráře zbraslavského.

Okolo roku 1350 zde působil Petr, který odkázal klášteru tři tratě z vděčnosti, že mu klášter ponechal k užívání tři tratě u farního kostela sv. Martina a dvě jiná pole.

Dalším farářem byl Petr z Nového Města. Bylo to kolem roku 1362. U dalšího duchovního správce je jméno Mikuláš, rok 1386 a poznámka, že byl proboštem kláštera. Počínaje Mikulášem, byli duchovní správcové farnosti zároveň i proboštové kláštera. Jednalo se o Jana v roce 1389, Martina, rok 1407, následoval Jan v letech 1418 a 1425, Jan z Prachatic v roce 1428, Štěpán v roce 1434, Vavřinec z Modřic v letech 1437 a 1450, Kašpar roku 1458, Vavřinec Ratschau roku 1485 a Pavel Holtzer roku 1497.

Po zaniknutí kláštera následovali nekatoličtí kazatelé. Známí jsou zejména z roku 1587 Jiří Zenker a o rok později Jiří Sartorius.

Po znovuzavedení katolické víry začíná nová řada duchovních správců.

Prvním z nich je Jiří Cyrill Hlausek. Uvádí se, že byl zároveň administrátor v Řeznovicích. Za jeho působení byli na panství v Oslavanech povoláni čtyři jezuité z Brna. Byli to provinciál P. Rummer, Václav Haleccius, Jiří Aquinatus, Ezechiel Leander a Vít Mathiades.

Jeho nástupcem byl Tomáš Teplovský, který v Oslavanech působil pouze jeden rok. Za jeho působení pracovali v duchovní správě Oslavan jezuité ze Znojma. Podle matrik jim také vypomáhal Jan Baptista Gramay, arcibiskup v Upsale ve Švédsku a P. Helias Choynovský ord. Carmel.

Od roku 1630 v Oslavanech působil P. Stanislav. V kronice je uveden jako frater Stanislaus Lublineusis, presbyter ordinis Minorum Convevtuali um Seraficifrancisci. Poprvé je uveden v matrice 8. června 1630 a naposledy je uveden 10. července 1635.

Po něm následoval Mag. Matheus Dubelius, který se 1652 stal farářem v Gdousově.

Ondřej Pavel Dědický byl investován 4. května 1653 spolu s duchovním správcem ve Zbraslavi a v Řeznovicích. Za jeho působení byla 22. července 1666 provedena generální visitace. Zemřel v roce 1667.

Následoval Jan Thoma (Kuda) Ve farnosti nepůsobil ani rok. Byl investován 29. srpna 1667 a zemřel 25. dubna 1668. Bylo mu pouhých 32 let.

Po něm nastoupil Ezechiel Ludwig Viva. Byl investován 14. května 1668. Pocházel z Dačic na Moravě. Působil v Bořitově u Černé hory. Zemřel v Oslavanech 11. října 1684.

Jakub František Wastře byl investován 11. ledna 1685 byl také jmenován děkanem. Zemřel 21. května 1734.

Po něm se duchovní správy ujal Jan Tobiáš Pospíšil. Byl investován 27. května 1734. Přišel z farnosti Medlov. Byl jmenován děkanem. Podle listiny z roku 1736 (uvedeno v kronice) nebyl dbalý pořádku. V roce 1739 kommutoval do Lettovic a později do Křtěnic. Zemřel 22. ledna 1758 v Oslavanech jako farář na odpočinku.

Nástupcem P. Pospíšila byl Jan Šido z Prostějova. Zemřel v Oslavanech 16. května 1745. Byl farářem ve Studené, později ve Střelcích a roku 1727 se stal farářem v Lettovicích.

Karel Pápež byl farářem od roku 1745. Dříve byl v Oslavanech kaplanem. Na kněze jej vysvětil Suffrag. Olomoucký hrabě von Eyck v roce 1735. Zemřel v Oslavanech 30. ledna 1764 ve stáří 52 let. Pochoval jej farář Bistřický.

Jakub Friedrich byl do farnosti investován 17. února 1764, zemřel 1. dubna 1796. Ve farnosti se zasloužil o zvelebení farního chrámu. Za hlavním oltářem má pamětní desku s textem: „*R. E. ac Doct. D. Jacob Friedrich Mor. Oslawann. Parochus loci 34 annis. Ecclesiam Oslawan. Es propriis edificavit decoravit numeribusque singularibus dotavit. Vere pater pauperum. Deploratus ab omnibus obiit opate 64 I. Aprilis 1796.*“¹⁷⁸

Nástupcem Jakuba Friedricha byl Jukundin Durdík. V Oslavanech působil v letech 1796 až 1829. Narodil se v Králově Dvoře v roce 1749. Studoval v Praze v paulánském klášteře. 27. března 1773 byl ordinován od Pražského Suffrag. de Kaiser. Později se stal profesorem matematiky, filosofie a církevního práva. Byl také kazatelem na Vranově. Po zrušení Vranovského kláštera byl od 14. února 1785 farářem v Řeznovicích a 23. října 1796 farářem v Oslavanech. I ve farnosti žil jako mnich. Fara pustla a v kostelních věcech nebyl pořádek. Dva roky před smrtí měl administratora in spirit. et tempor. Jana Komárka. Zemřel 7. června 1829. Po jeho smrti odešel Jan Komárek do Křoví.

Josef Linhart působil v Oslavanech v letech 1830 až 1832. Pocházel z Ivančic, ordinován byl 18. července 1802 od P. T. p Aloisa Josefa hraběte Kolovrat svěřícího biskupa v Olomouci. Byl kooperátorem ve Žďáru, Velké Bíteši, pak lokálním v Křoví. Z farních knih se dovídáme, že nebyl kazatelem ani katechetou a byl ve sváru s duchovní i světskou

¹⁷⁸ Farní kronika str. 234

vrchností, s lidem. Zemřel však smířen se všemi začátkem prosince 1832. Po jeho smrti se stal administrátorem Josef Kodytek.

Dalším kooperátorem se stal Karel Bayer. Působil v Oslavanech mezi let 1833 až 1861. Pocházel Chrlíc u Brna, nižší kněžské svěcení obdržel v březnu roku 1804 v Olomouci. Subdiakonát a diakonát obdržel v srpnu toho roku od světicího biskupa hraběte Kolovrata Krakovského. Na kněze byl vysvěcen v Brně v lednu roku 1805 od biskupa P. T. knížete Schrattenbacha. Byl kooperátorem v Tuřanech, administrátorem a lokálním v Nové Vsi čili v Kartouzích u Brna. Od října 1825 byl představeným a spirituálem v brněnském kněžském semináři. Od 1. ledna 1834 byl jmenován děkanem až do roku 1854. Roku 1858 byl ustanoven kooperátorem in spiritual. et temporalibus Bedřich Krayczy. Karel Bayer byl dobrosrdečný, od lidu ctěn a vážen. Nechal opravit chlévy a kaplátku.

Jeho nástupcem byl František Talský, který v Oslavanech působil až do roku 1870. Pocházel ze Sedliště. Studoval v Litomyšli a v kněžském semináři v Brně. Vyšší posvěcení obdržel roku 1841 od P. T. biskupa Františka Antonína Gindla během července. Po vysvěcení byl kooperátorem v Šaraticích, Zábrdovicích, od května 1851 byl administrátorem v provinciální trestnici na Cejlu a v září duchovním správcem. 18. června byl investován na faru v Oslavanech a 18. července se do Oslavan přistěhoval. Od května 1865 byl děkanem. V roce 1870 byl ustanoven farářem v Prostoměřicích. Podle záznamů byl horlivým knězem, zasadil se o veliké opravy na kostele a faře. I přes svou přísnost byl ctěn a všeobecně vážen.

Jeho nástupce Jakub Zažímal působil v Oslavanech do roku 1889. Pocházel se Sedlejova z farnosti Urbanovské, studoval v Jihlavě a v Brně. Vstoupil do alumnátu v Brně, kde byl 30. června 1848 vysvěcen od biskupa Antonína Arnošta hraběte Schaafgotsche na kněze. Stal se kooperátorem ve Studené a ve svém domově v Urbanově. Potom se stal kooperátorem v Pavlově a v Lettovicích. Byl také jmenován duchovním správcem v moravském zemském ústavu pro choromyslné v Černovicích u Brna. Odtud byl investován na faru v Oslavanech. Jakub Zažímal pečoval o kostel i faru. Po smrti děkana Schnaubelra byl jmenován děkanem 9. dubna 1880. Svým nákladem dal postavit kamenné sloupy a nový plot u fary. Zemřel v Oslavanech 23. května 1889.

Jan Hrubeš byl nástupcem Jakuba Zažímal. Pocházel z Moravského Krumlova. Studoval ve Znojmě a v Brně. Svátost kněžství přijal z rukou nejd. p. Mariana Falcinelli Antoniaci arcibiskupa Sthenského i. p. i. nuncia ve Vídni. Nižší svěcení přijal od biskupa Antonína Arnošta Schaafgotsche v dubnu roku 1867. Po vysvěcení byl kooperátorem v Bihařovicích a pak v Oslavanech. V roce 1882 byl investován na novou faru ve Zbejšově. Jako oslavanský administrátor putoval do Říma, kde byl přijat několika francouzskými

kněžími v audienci u svatého otce Pia IX. V roce 1898 putoval do Svaté země a Damašku. 12. března 1902 byl jmenován děkanem rosickým. Od srpna 1903 putoval do Lurd. 8. prosince byl jmenován biskupským radou, v srpnu 1917 byl vyznamenán rytířským křížem Františka Josefa. V Oslavanech působil až do své smrti 28. července 1924.

Karel Fabiánek je devatenáctý kněz druhé řady kněží působících v Oslavanech. Pocházel z Boskovic, ordinován byl v Brně 5. července 1914. Od 1. listopadu 1915 do 30. listopadu 1924 byl kooperátorem v Oslavanech a od 1. prosince byl farářem v Oslavanech. Zemřel 22. února 1949 v Ivančicích.

Po jeho smrti byl ustanoven administrátorem Miloš Šandera, dosavadní 1. kooperátor v Oslavanech. Studoval v Praze na bohoslovecké fakultě. Od 1. 4. 1951 byl přeložen do Trnovan u Lázní Teplice. Byl také zatčen v roce 1952 a do roku 1960 byl ve vězení. Zemřel v srpnu roku 2000.

Antonín Sláma byl dalším knězem oslavanské farnosti. Pocházel z Ostrova. Byl administrátorem od 1. dubna 1951 do 22. dubna 1954, kdy byl zatčen a do roku 1960 ve vězení. Zasloužil se o zvelebení chrámového zpěvu, vedl dětský sbor. Ve farnosti zavedl nové pobožnosti, májové a růžencové. Zahájil generální opravu kostela uvnitř. Po něm byl ustanoven administrátorem kooperátor ivančický Jaroslav Maxa.

Jaroslav Maxa pocházel z Křižanova. Byl ordinován 5. července 1946 v Brně. Byl ustanoven do Oslavan na přechodnou dobu, ale nikdo do Oslavan nechtěl, tak zde zůstal déle. Od 1. března 1969 byl jmenován rosickým děkanem. Z vlastní vůle odešel do Heřmanova v listopadu 1974.

Zdeněk Kovář pocházel ze Slavětic. Ordinován by v Praze pro brněnskou diecezi. V Oslavanech působil od roku 1974 do 1980, kdy byl ustanoven administrátorem v Třebíči Jejkově.

Karel Slanina působil v Oslavanech od roku 1980 do roku 1991. Pocházel z Brna Líšně, ordinován byl 25. června 1978 v Brně. Byl kooperátorem v Bystřici. Po odchodu z Oslavan se stal farářem v Kunštu a Sebranicích.

Od 15. září 1991 byl do Oslavan jmenován excurrendo administrátorem farář ze Zbýšova u Brna. Karel Obrdlík pochází z Brna, vysvěcen byl v Brně. Od roku 2007 byl jmenován farářem v Dolních Kounicích.

Petr Hošek působil v Oslavanech od roku 2007 do roku 2013, kdy byl jmenován duchovním správcem v Újezdě u Brna. Jeho nástupcem byl Vít Rozkydal, který v Oslavanech působil dva roky.

Zatím posledním duchovním správcem je Jaromír Gargoš, který v Oslavanech působí od listopadu 2015.

II. Farní kooperátoři

V matrikách nejsou zapsáni jen kněží. V oslavanské kronice lze najít také seznam kooperátorů a kaplanů, kteří v Oslavanech působili od roku 1686. Uvedeme pouze jejich jména rok jejich působení v Oslavanech.

- Adalbert Vormandl (1686)
- Mikuláš Drobný (1690)
- Jan Čermák (1694)
- Jan Vorel (1696)
- Antonín Ivanek (1697)
- Havel Zdejchal (1706)
- Jan Novák (1714 – 1717?)
- František Obcyer (Obcier, 1720 – 1725)
- Jan Hašek (1726)
- Pave Viktorín Ondržegec (Ondřejec, 1727 – 1733)
- Josef Švanda (1734)
- Josef Alois Rosenzweig (1736)
- Jakob Zielivský (Želivský, od února 1737)
- Ondřej Černovský (1737)
- Karel Pápež (1739 – 1745) – Za něho byli kooperátoři Jiří Kníšek (1741 – 1743) a Leopold Weifs (1744)
- Bedřich Kahánek (1745 – 1748)
- Václav Klos (1746)
- Josef Řehoř (1747)
- Florian Volný (1748)
- Jakub Kordulus (1748 – 1749)
- Rudolf Hrabec (1749)
- František Ježek (1751 – 1759)
- Jakub Friedrich (březen 1759 – červenec 1762)
- Apollonius Jetenwolf (1762)
- Tomáš Rousinovský (listopad 1762 – prosinec 1763)
- František Forman (1763 – prosinec 1764)
- Josef Linhart (1764 – březen 1765)
- Mikuláš Friedrich (1765 – 1796) – bratr faráře Jakuba Friedricha

- Quodvult-Deus Zbytek O. M. (1795 – 1796)
- Ferdinand Želiska (1796)
- Mamertus Klement O. Car. (1796 – 1798)
- Bedřich Čáp (1798 – prosinec 1800)
- Mamertus Klement O. Car. (1801 – 1806)
- Leopold Kover (1806 – 1809)
- Mamertus Klement O. Car. (1809 – 1812)
- František Jahn (únor 1812 – červen 1814)
- František Polášek (1818 – listopad 1826)
- Jakub Komárek (listopad 1826 – březen 1830)
- Karel Neckař (září 1830 – duben 1832)
- Josef Kodýtek (květen 1832 – duben 1837)
- Pius Lipka (1837 – duben 1838)
- František de Paula Hons (1838 – květen 1845)
- Bedřich Krayczy (1845 – 1862)
- Augustin Schwarz (září 1854 – únor 1855)
- Anselm Sochor O. C. (únor 1855 – srpen 1857)
- Pavel Juřena (září 1857 – srpen 1858)
- Michal Petržela (září 1858 – prosinec 1858)
- Vincenc Šťastný (duben 1859 – srpen 1859)
- Jan Barták (srpen 1859 – březen 1860)
- Pavel Juřena (duben 1860 – červenec 1861)
- Jan Doležal (září 1862 – červenec 1864)
- František Beránek (červenec 1864 – červenec 1868)
- Maurus Kinter O. S. B. (1867)
- Antonín Weber (červen 1868 – září 1868)
- Jakub Bartoš (září 1868 – říjen 1870)
- Jan Hrubeš (červenec 1870 – září 1882)
- Julius Koubek (říjen 1882 – září 1889)
- Ignat Hrubý (září 1889 – prosinec 1896)
- Josef Malík (prosinec 1896 – srpen 1897)
- Ignat Hrubý (září 1897 – srpen 1899?)
- František Řezanina (září 1899 – prosinec 1914?)
- Josef Sedláček (březen 1902)

- František Gebauer (září 1903)
- Rudolf Straka (září 1904)
- František Hruša (leden 1907)
- Karel Dostál (březen – květen 1907)
- Karel Keprda (srpen 1907 – červenec 1908)
- František Rambousek (srpen 1908 – říjen 1910)
- Karel Žák (listopad – prosinec 1910)
- Ludvík Vrána (leden 1911, v únoru 1912 odešel bez povolení a byl suspendován)
- Antonín Prášek (duben 1912 – prosinec 1914)
- Antonín Štraškrába (prosinec 1914 – říjen 1915)
- František Zacha (leden 1915 – říjen 1915)
- Karel Fabiánek (listopad 1915 – březen 1924)
- Vincenc Konícar (prosinec 1915, později excurrento administrátor v Čučicích)
- Matěj Lebeda (prosinec 1919 – listopad 1920)
- Richard Zavadil (únor – březen 1920)
- Augustin Richter (duben 1920)
- Jiří Hruša (červen 1920 – září 1926)
- Jan Buchta (říjen 1926 – srpen 1940)
- Vladimír Boks (1938 – 1939)
- Eduard Šikula (1939 – 1941)
- Pavel Bartoš (1940 – 1942)
- Miloš Šandera (1941 – 1949)
- Jan Smutný (1942 – 1949)
- Stanislav Ríchtr (1949)
- Miroslav Semrád (1949 – 1953)
- Tomáš Prnka (únor – květen 1954)
- Vladimír Metod Vitula (srpen 1954 – listopad 1958)

Vladimír Metod Vitula byl posledním kooperátorem ve farnosti Oslavany.

B. Obrazové přílohy

Cisterciácký klášter v Oslavanech

- 1. Pečeť konventu kláštera** (soukromý archiv M. Štěpanovské, foto z muzea hornictví a energetiky v Oslavanech, oblast Příroda)
- 2. Půdorys kláštera cisterciáček** (z publikace Oslavany, 900 let od první písemné zmínky, str. 37)
- 3. Půdorys klášterního kostela** (z publikace Oslavany, 900 let od první písemné zmínky, str. 47)
- 4. Kaple zámku** (Soukromý archiv M. Štěpanovské)
- 5. Exteriér kaple** (Soukromý archiv M. Štěpanovské)
- 6. Bývalá loď klášterní baziliky, první patro zámecké sýpky, pohled směrem k presbytáři** (Soukromý archiv M. Štěpanovské)
- 7. Rajský dvůr, pohled z věže kaple** (Soukromý archiv M. Štěpanovské)
- 8. Kamenné prvky původního portálu baziliky** (Soukromý archiv M. Štěpanovské)
- 9. Kamenné prvky původního portálu baziliky** (Soukromý archiv M. Štěpanovské)
- 10. Sloup v kapitulní síni** (Soukromý archiv M. Štěpanovské)
- 11. Náhrobní kámen abatýše Barbory** (Soukromý archiv M. Štěpanovské)
- 12. Náhrobní kámen dítěte Dorothey** (Soukromý archiv M. Štěpanovské)

Kostel sv. Mikuláše v Oslavanech

- 13. Exteriér kostela sv. Mikuláše** (Soukromý archiv M. Štěpanovské)
- 14. Hlavní oltář kostela sv. Mikuláše, vlevo socha sv. Jáchyma, vpravo sv. Anna, nad svatostánkem kopie sochy, kterou klášteru darovala Eliška Přemyslovna** (Soukromý archiv M. Štěpanovské)
- 15. Oltář sv. Josefa se soškou Pražského Jezulátka** (Soukromý archiv M. Štěpanovské)
- 16. Oltář sv. Jana Nepomuckého** (Soukromý archiv M. Štěpanovské)
- 17. Kazatelna** (Soukromý archiv M. Štěpanovské)
- 18. Křtitelnice** (Soukromý archiv M. Štěpanovské)
- 19. Socha Panny Marie Karmelské, umístěna vedle oltáře sv. Josefa** (Soukromý archiv M. Štěpanovské)
- 20. Socha Nejsvětějšího srdce Ježíšova, umístěna vedle oltáře sv. Jana Nepomuckého** (Soukromý archiv M. Štěpanovské)
- 21. Socha sv. Barbory** (Soukromý archiv M. Štěpanovské)

22. **Socha sv. Apolónie** (Soukromý archiv M. Štěpanovské)
23. **Socha sv. Rozálie** (Soukromý archiv M. Štěpanovské)
24. **Socha sv. Agáty** (Soukromý archiv M. Štěpanovské)
25. **Socha sv. Judy** (Soukromý archiv M. Štěpanovské)
26. **Socha Panny Marie Lurdské** (Soukromý archiv M. Štěpanovské)
27. **Socha sv. Františka** (Soukromý archiv M. Štěpanovské)
28. **Socha sv. Antonína** (Soukromý archiv M. Štěpanovské)
29. **Pohled na kůr kostela** (Soukromý archiv M. Štěpanovské)
30. **Náhrobní deska Baltazara Valentina na jižní straně kostela** (Soukromý archiv M. Štěpanovské)
31. **Náhrobek dítěte Zuzany** (Soukromý archiv M. Štěpanovské)
32. **Informační deska na jižní straně kostelní věže** (Soukromý archiv M. Štěpanovské)
33. **Informační deska na severní straně kostelní věže** (Soukromý archiv M. Štěpanovské)
34. **Náhrobní deska Ezechiela Ludovicuse na severní straně kostela** (Soukromý archiv M. Štěpanovské)
35. **Náhrobní deska Doroty, manželky Mistra Josefa de Bertoni na severní straně kostela** (Soukromý archiv M. Štěpanovské)
36. **Kamenná deska apsidy kostela** (Soukromý archiv M. Štěpanovské)

Hřbitov v Oslavanech

37. **Bývalá márnice na hřbitově** (Soukromý archiv M. Štěpanovské)
38. **Náhrobek první etapy hřbitova** (Soukromý archiv M. Štěpanovské)
39. **Náhrobek druhé etapy rozšiřování hřbitova** (Soukromý archiv M. Štěpanovské)
40. **Náhrobek třetí etapy rozšiřování hřbitova** (Soukromý archiv M. Štěpanovské)
41. **Náhrobek čtvrté etapy rozšiřování hřbitova.** (Soukromý archiv M. Štěpanovské)
42. **Bývalý hřbitůvek Müllerů, dnes urnový háj** (Soukromý archiv M. Štěpanovské)
43. **Náhrobní desky na hřbitůvku Müllerů** (Soukromý archiv M. Štěpanovské)
44. **Náhrobek havířů, kteří zahynuli při důlním neštěstí na dole Františka v Padochově 1860** (Soukromý archiv M. Štěpanovské)
45. **Náhrobek havířů, kteří zahynuli při důlním neštěstí na dole Kukla 21. března 1921** (Soukromý archiv M. Štěpanovské)
46. **Náhrobek padlým ve světové válce v letech 1914 – 1918** (Soukromý archiv M. Štěpanovské)
47. **Kněžské hroby na hřbitově** (Soukromý archiv M. Štěpanovské)

- 48. **Náhrobek bezvěrců** (Soukromý archiv M. Štěpanovské)
- 49. **Náhrobek nad ostatky obyvatel kláštera** (Soukromý archiv M. Štěpanovské)
- 50. **Kříž v horní části hřbitova** (Soukromý archiv M. Štěpanovské)
- 51. **Kříž v urnovém háji** (Soukromý archiv M. Štěpanovské)
- 52. **Socha sedícího Krista** (Soukromý archiv M. Štěpanovské)
- 53. **Socha Panny Marie Bolestné na bráně hřbitova** (Soukromý archiv M. Štěpanovské)
- 54. **Socha Rudoarmějce na hřbitově** (Soukromý archiv M. Štěpanovské)
- 55. **Hrobní kaple Scharffů – Paumgarttenů** (Soukromý archiv M. Štěpanovské)
- 56. **Kamenná deska na severní straně hrobní kaple Scharffů – Paumgarttenů** (Soukromý archiv M. Štěpanovské)
- 57. **Hřbitovní kaple sv. Barbory** (Soukromý archiv M. Štěpanovské)

Kříže v Oslavanech a okolí

- 58. **Kříž na Dolině** (Soukromý archiv M. Štěpanovské)
- 59. **Hrubešův kříž** (Soukromý archiv M. Štěpanovské)
- 60. **Kříž na Skalkách / u kostela** (Soukromý archiv M. Štěpanovské)
- 61. **Kříž v Kostelní ulici** (Soukromý archiv M. Štěpanovské)
- 62. **Kříž u kostela** (Soukromý archiv M. Štěpanovské)
- 63. **Klasicistní kříž** (Soukromý archiv M. Štěpanovské)
- 64. **Kříž u cesty do Padochova** (Soukromý archiv M. Štěpanovské)
- 65. **Kříž na Výhonech** (Soukromý archiv M. Štěpanovské)
- 66. **Kříž v Kocouřích** (Soukromý archiv M. Štěpanovské)
- 67. **Kříž v Kopaninách u cesty do Lukovan a Ketkovic, na Holém kopci** (Soukromý archiv M. Štěpanovské)
- 68. **Kříž na Dolině – Šilhavý Pánbíček** (Soukromý archiv M. Štěpanovské)
- 69. **Kříž na Výhonech, při cestě z Gruntů** (Soukromý archiv M. Štěpanovské)
- 70. **Kříž v Havírně U Mlýnka** (Soukromý archiv M. Štěpanovské)

Sochy v Oslavanech

- 71. **Socha Ecce homo** (Soukromý archiv M. Štěpanovské)
- 72. **Socha sv. Jana Nepomuckého** (Soukromý archiv M. Štěpanovské)
- 73. **Socha sv. Jana Sarkandra** (Soukromý archiv M. Štěpanovské)

Boží muka v Oslavanech

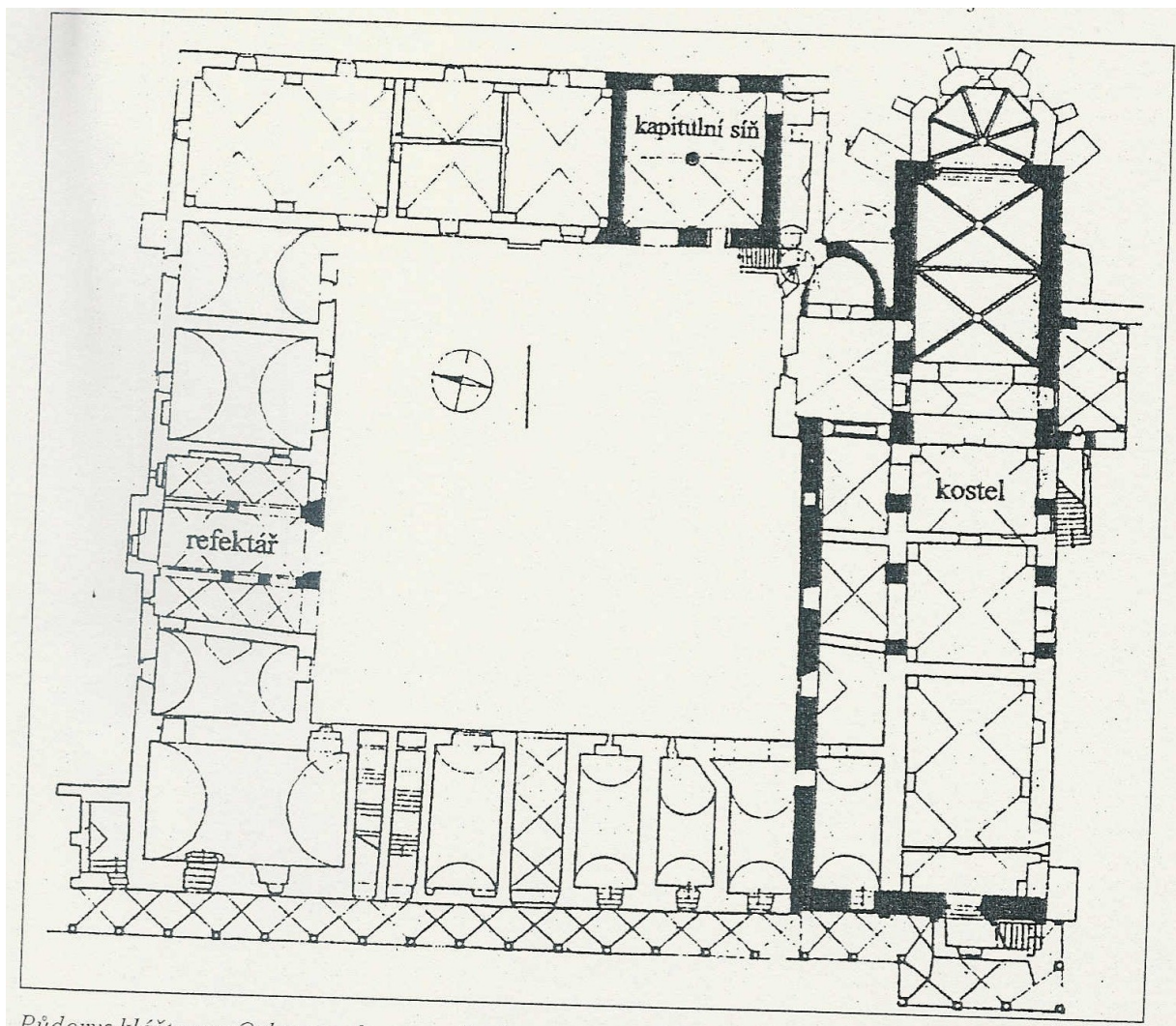
74. Boží muka u kostela (Soukromý archiv M. Štěpanovské)

75. Boží muka v blízkosti železniční stanice (Soukromý archiv M. Štěpanovské)

Cisterciácký klášter v Oslavanech

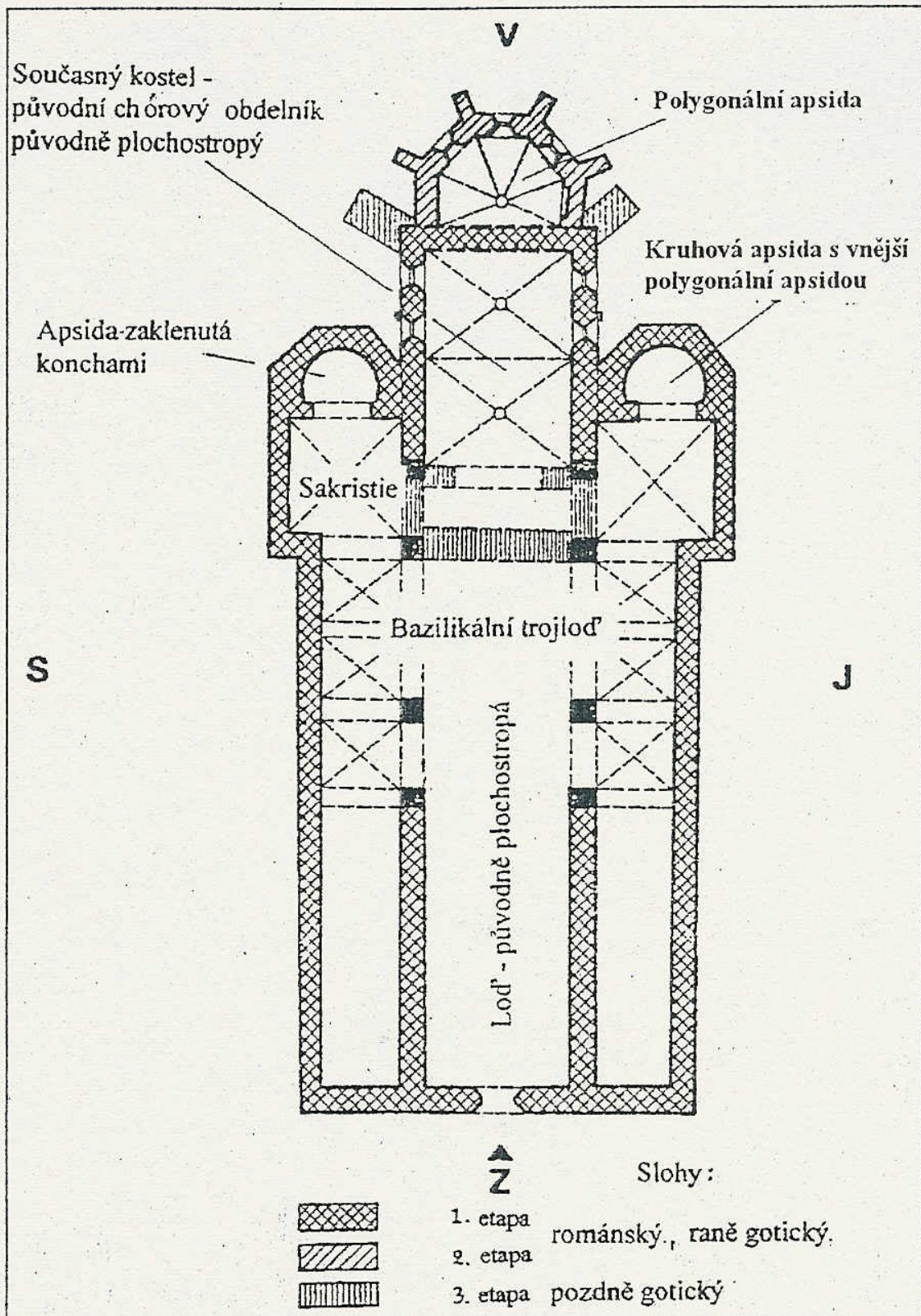

Obr. 1

Půdorys kláštera v Opatově

Obr. 2

Obr. 3

Obr. 4

Obr. 5

Obr. 6

Obr. 7

Obr. 8

Obr. 9

Obr. 10

Obr. 11

Obr. 12

Kostel sv. Mikuláše

Obr. 13

Obr. 14

Obr. 15

Obr. 16

Obr. 17

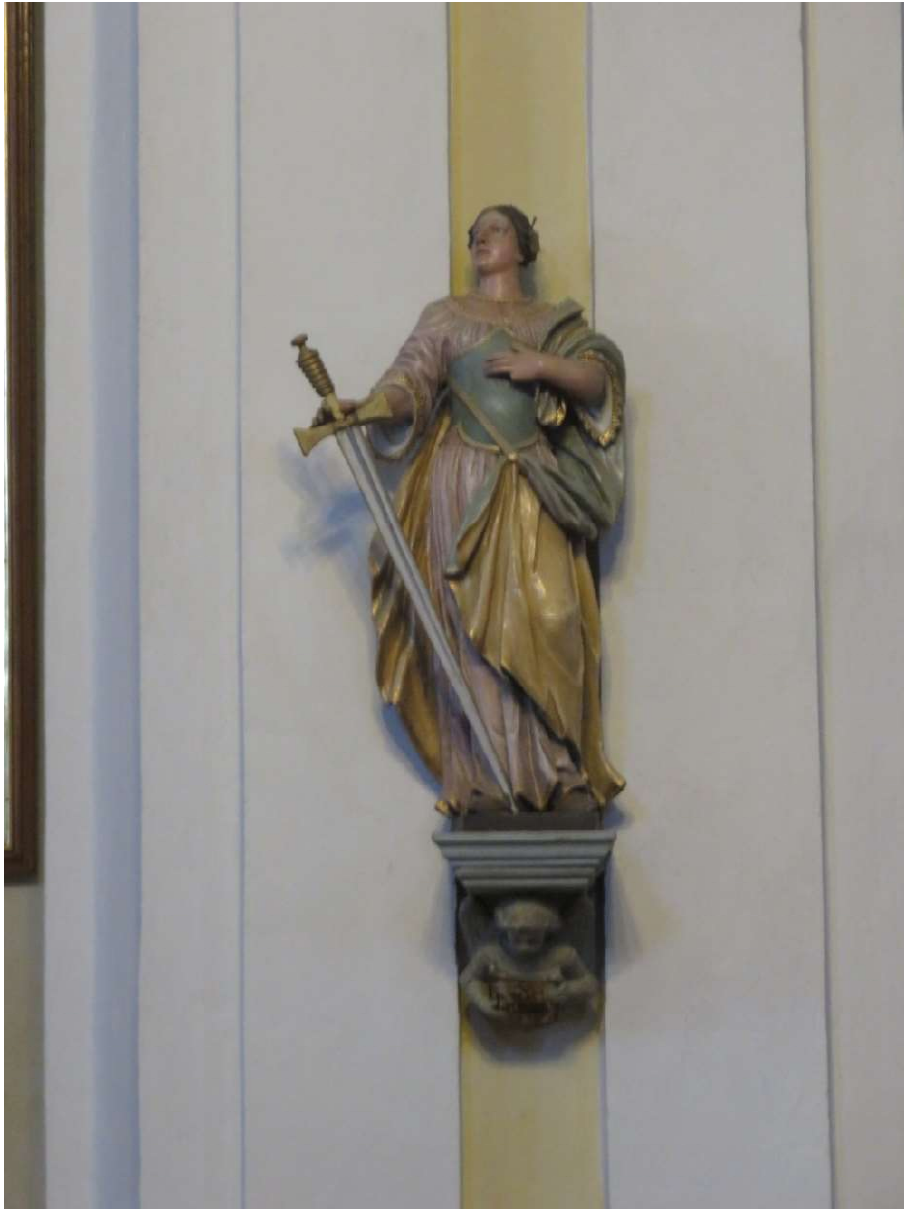
Obr. 18

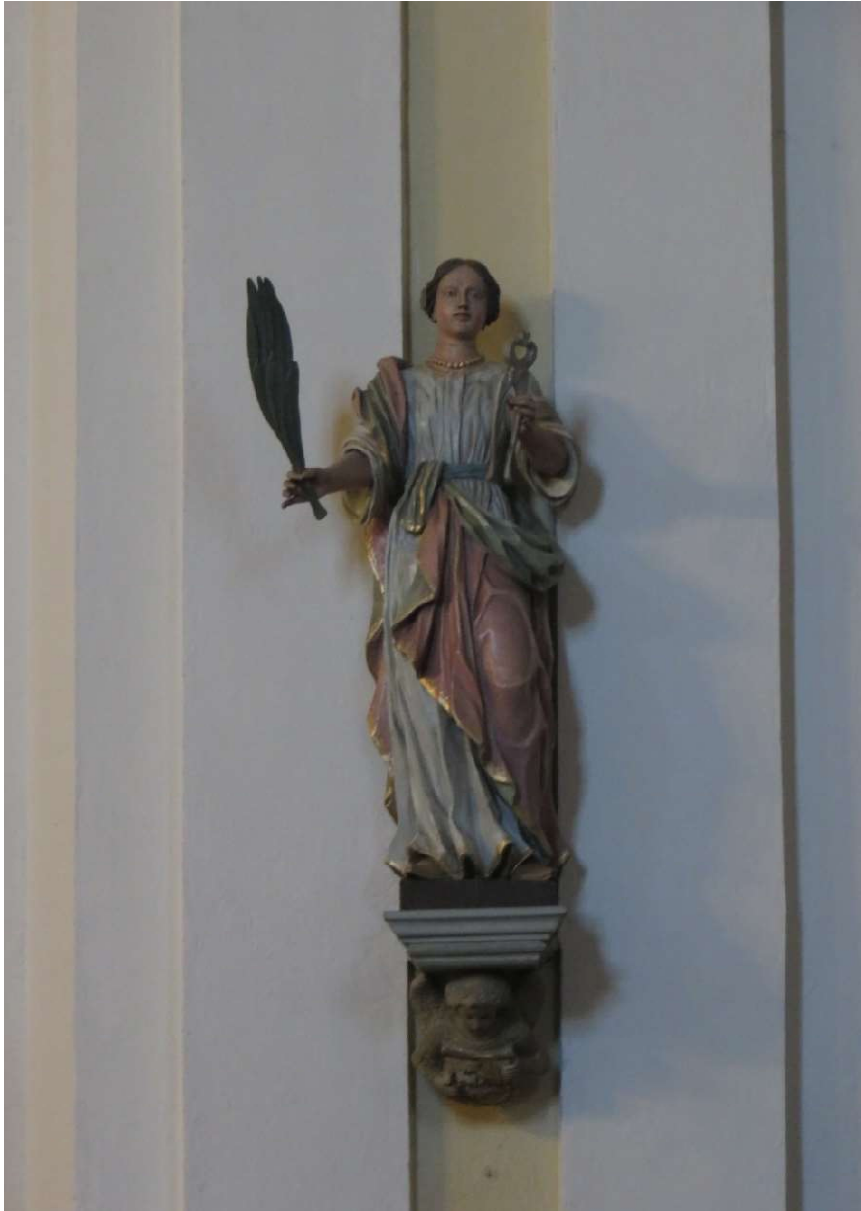
Obr. 19

Obr. 20

Obr. 21

Obr. 22

Obr. 23

Obr. 24

Obr 25

Obr. 26

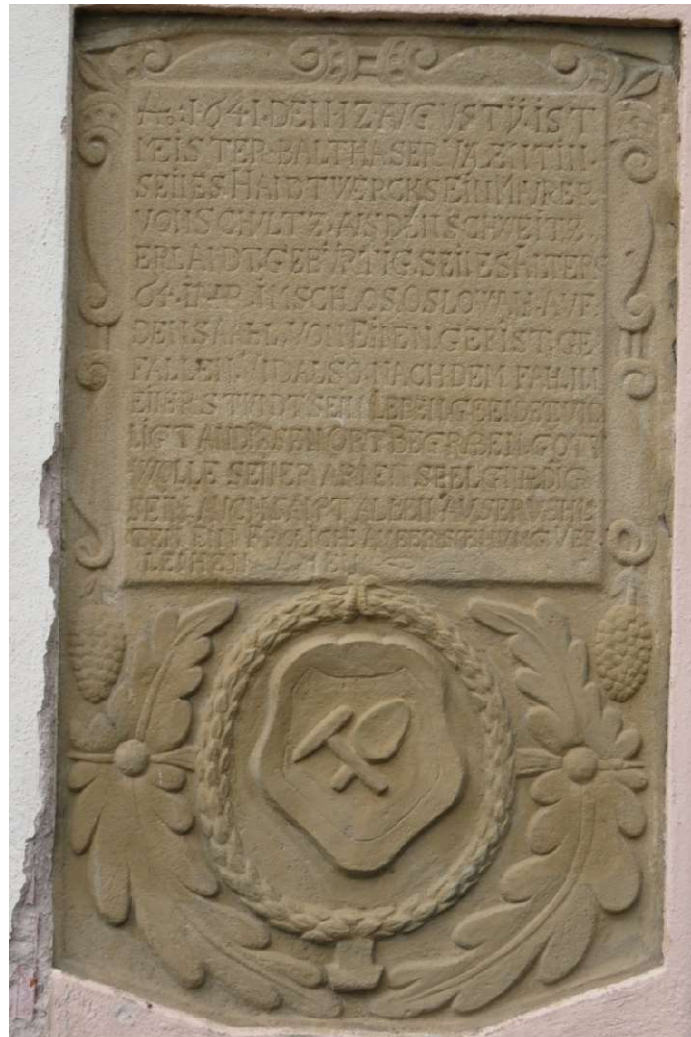
Obr. 27

Obr. 28

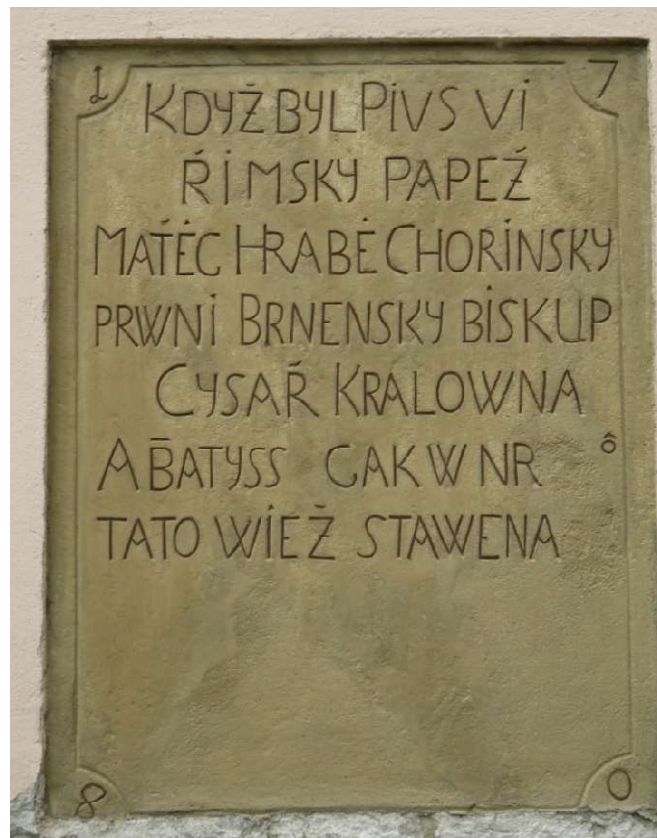
Obr. 29

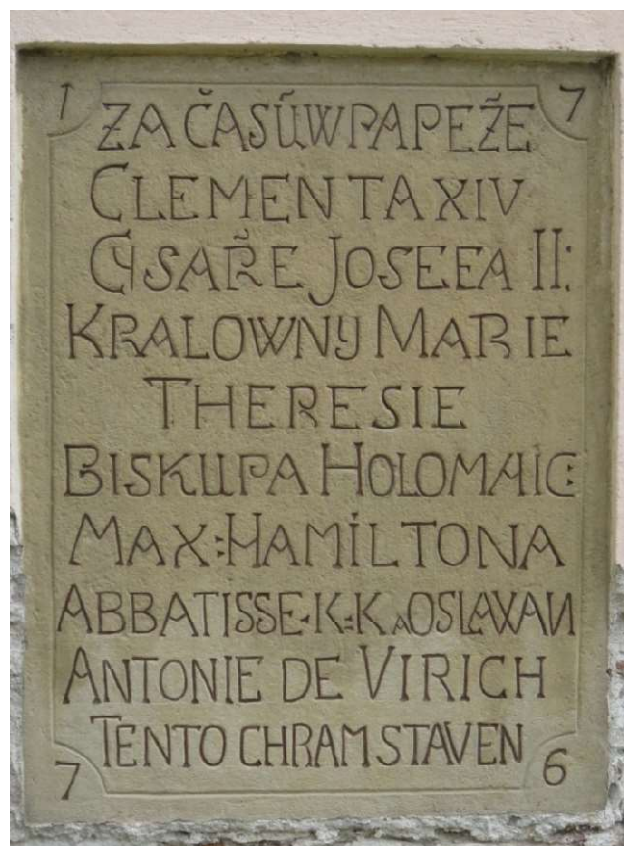
Obr. 30

Obr. 31

Obr. 32

Obr. 33

ANNO · M · D · C · L ·
XXXIV OBIT · R · D ·
MGR · EZECHIEL
LVDOVICVS · VIVA
MORAVVS DACZI
CENSIS · PRESBŪT
ER · PAROCHVS OSIAVA
NEN · DE · XI · OCTOB · PAIIIPME
ETHICQVIESCIT ·
ORATE PRO EO ·

Obr. 34

Obr. 35

Obr. 36

Hřbitov v Oslavanech

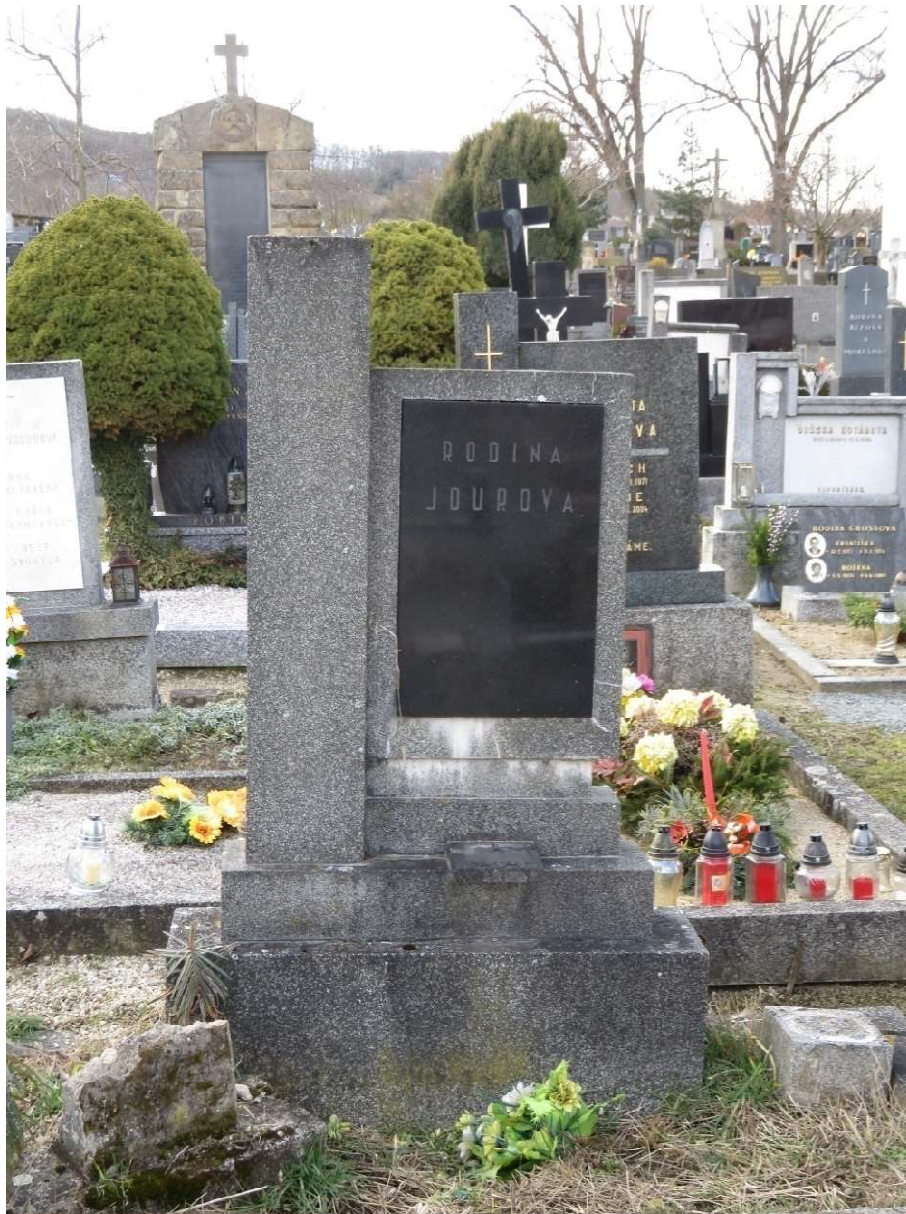
Obr. 37

Obr. 38

Obr. 39

Obr. 40

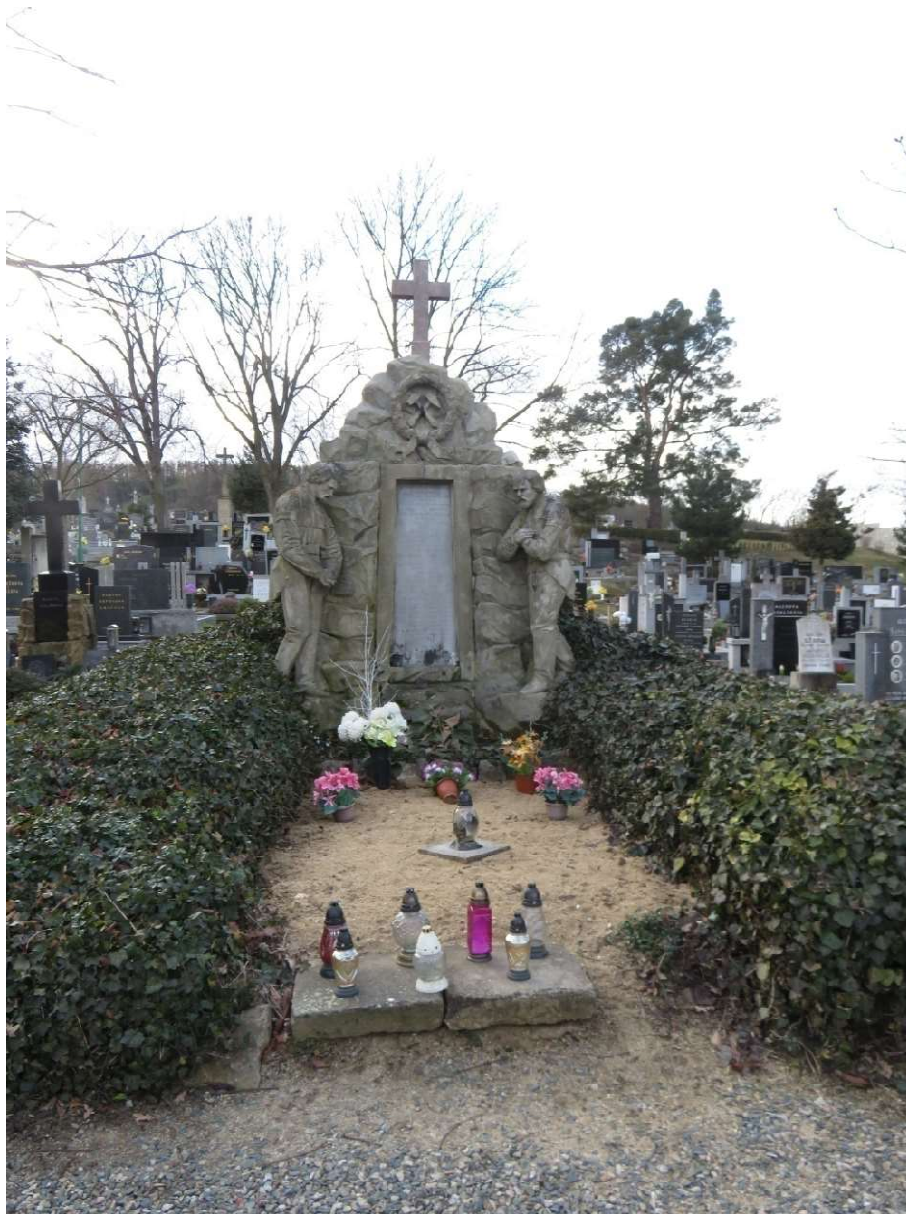
Obr. 41

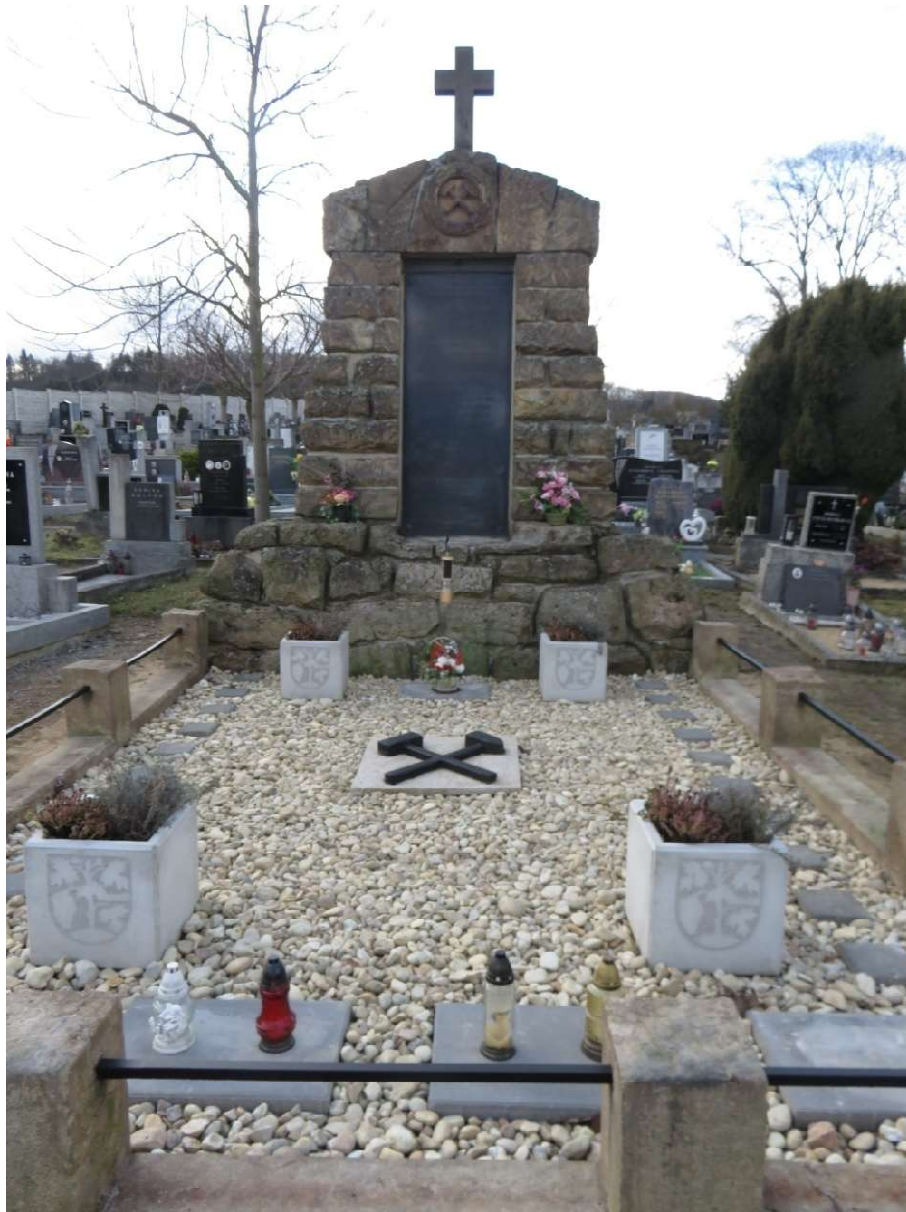
Obr. 42

Obr. 43

Obr. 44

Obr. 45

Obr. 46

Obr. 47

Obr. 48

Obr. 49

Obr. 50

Obr. 51

Obr. 52

Obr. 53

Obr. 54

Obr. 55

Obr. 56

Obr. 57

Kříže v Oslavanech a okolí

Obr. 58

Obr. 59

Obr. 60

Obr. 61

Obr. 62

Obr. 63

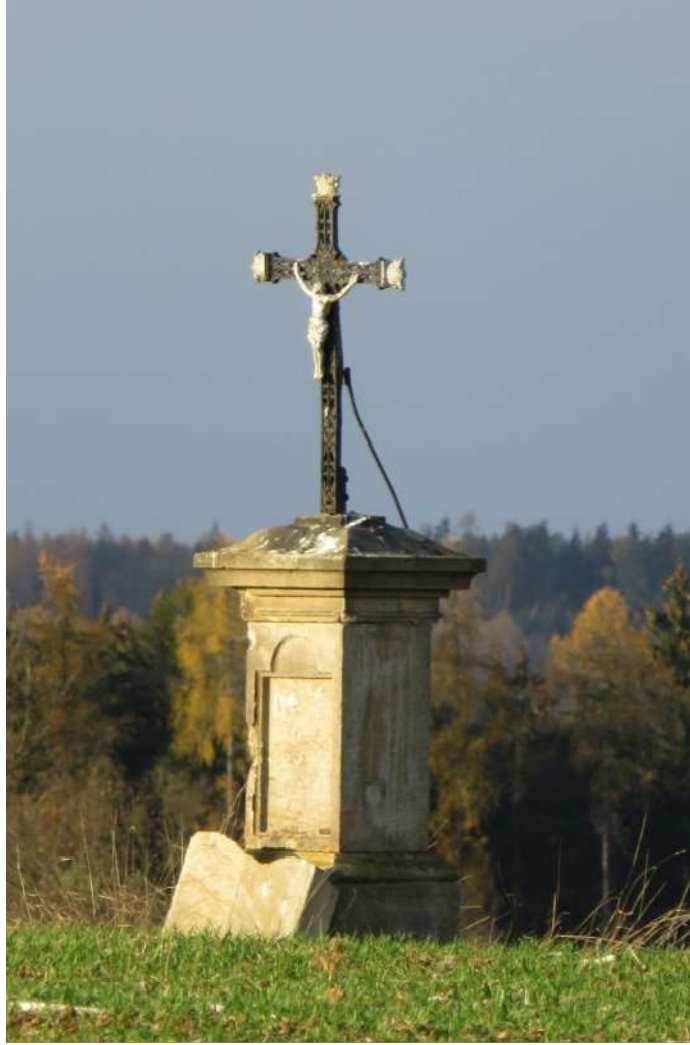
Obr. 64

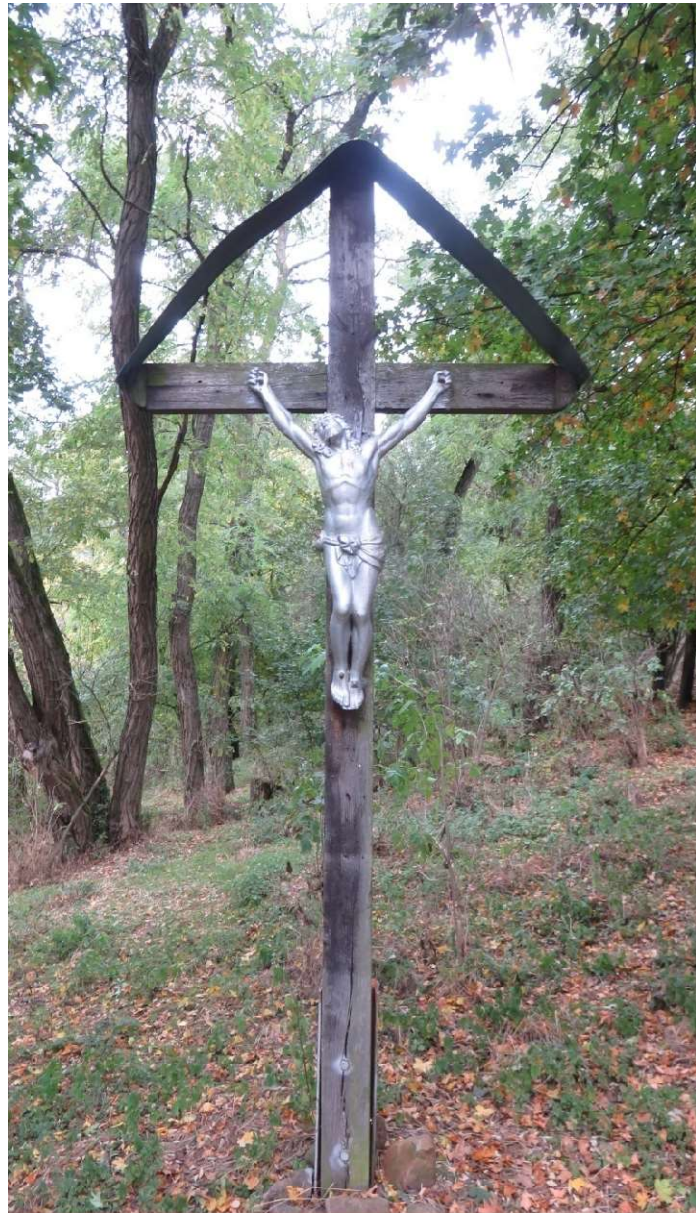
Obr. 65

Obr. 66

Obr. 67

Obr. 68

Obr. 69

Obr. 70

Sochy v Oslavanech

Obr. 71

Obr. 72

Obr. 73

Boží muka v Oslavanech

Obr. 74

Obr. 75